

Украјинска криза и украјинско-руски конфликт 2019–2022.

Драган Петровић

**Украјинска криза
и украјинско-руски конфликт
2019-2022.**

Др Драган Петровић

Београд, 2022.

др Драган Петровић
Украјинска криза и украјинско-руски конфликт 2019–2022.

Издавач

Институт за међународну политику и привреду, Македонска 25, Београд

За издавача

проф. др Бранислав Ђорђевић, директор

Рецензенти:

Проф. др Митар Ковач (генерал мајор у пензији)

Проф. др Радован Илић (пуковник у пензији)

Научни саветник др Душко Димитријевић

Научни саветник проф. др Рајко Буквић

Компјутерска обрада:

Сања Баловић

Дизајн корице:

Ненад Стекић

Лектура:

Наташа Николић

Штампа:

Бирограф комп доо, Атанасија Пуље 22, Београд

ISBN 978-86-7067-310-6

Монографија је настала у оквиру научноистраживачког пројекта „Србија и изазови у међународним односима 2022. године“, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, а реализује Институт за међународну политику и привреду током 2022. године.

САДРЖАЈ

Реч аутора	9
УВОДНИ ДЕО	13
Теоретско-методолошки увод	13
Украјина, основни подаци	18
УКРАЈИНА У ПЕРИОДУ НЕЗАВИСНОСТИ	21
Период независне Украјине до 2015. године	21
Украјина након споразума Минск 2.	26
<i>Украјинска криза након Минска 2, док је председник Порошенко (фебруар 2015 – март 2019)</i>	29
<i>Продубљивање украјинске кризе црквеним проблемом (јун 2016 – мај 2019)</i>	31
УКРАЈИНСКА КРИЗА ОД 2019. ДО ФЕБРУАРА 2022, ЕПОХА ЗЕЛЕНСКОГ	35
Период отопљавања 2019 – јесен 2020.	35
<i>Долазак Зеленског на власт пролећа 2019. године</i>	35
<i>Парламентарни живот у Украјини као катализатор друштвених и политичких противречности</i>	42
Заоштравање ситуације у Украјини и украјинско-руских односа од јесени 2020.	47
<i>Радикализација украјинске кризе током 2021. године</i>	48
Односи званичне Украјине и Русије	49
Односи Украјине и западних сила	51
Америчко-руски односи и украјинска криза	52
Структура украјинског конфликта	53

Припрема оружаног сукоба и признавање независности Луганске и Доњецке регије од Москве	58
ОРУЖАНИ СУКОБ РУСИЈЕ И УКРАЈИНЕ	
ОД 24. ФЕБРУАРА 2022. ГОДИНЕ	61
Војне операције у Украјини након 24. фебруара 2022.	61
<i>Међународне организације и интеграциони процеси са Русијом у време почетка оружаног сукоба 2022.</i>	66
Запорошка нуклеарна електрана	72
<i>Украјинске контраофанзиве током септембра</i>	72
Проглашавање делимичне мобилизације и референдума за припајање Русији четири области Југоистока	75
Стратегија власти у Кијеву током украјинско-руског сукоба	77
Западне санкције Русији	82
Напад на Северни ток	84
Напад на Кримски мост (Керчански)	85
Политичка решења	87
Организација нових области Југоистока као дела Руске Федерације	91
Опозиција у Русији	95
Ситуација на фронту средином новембра	96
Свет и украјински сукоб	97
Преглед међународног односа према украјинској кризи пре отпочињања руско-украјинског сукоба фебруара 2022.	97
<i>Свет и украјински сукоб (2022. година)</i>	99
Европски континент и украјинска криза (сукоб)	100
Америка (САД) и украјинска криза	104
Земље Трећег света у украјинској кризи	106
<i>Избори за Конгрес и Сенат почетком новембра у САД</i>	107
<i>Балкан и украјинска криза</i>	108

ЗАКЉУЧНО ПОГЛАВЉЕ	113
Закључак	113
Предвиђање даљег тока украјинске кризе	119
РЕЗИМЕ	121
БИБЛИОГРАФИЈА	137
ТЕКСТОВИ ИЗ УКРАЈИНСКИХ, РУСКИХ И ДРУГИХ СТРАНИХ НОВИНА И ПОРТАЛА ЦИТИРАНИ У РАДУ	139
ИНДЕКС ИМЕНА	147
ПРИЛОЗИ	151
О АУТОРУ	161

Реч аутора

Рад „Украјинска криза 2019–2022. и украјинско-руски конфликт“ представља научну монографију рађену у складу с макронаучно-истраживачким пројектом Института за међународну политику и привреду у Београду „Србија у савременим међународним односима: Стратешки правци развоја и учвршћивања положаја Србије у међународним економским интегративним процесима – спољнополитички, међународни, економски, правни и безбедносни аспекти“, финансираним на основу плана основних истраживања Министарства просвете и науке Републике Србије.

Након објављивања треће по реду научне монографије о Украјини, овај пут са колегом Рајком Буквићем 2019¹, и следећих година наставио сам да се бавим проблематиком украјинске кризе. Закључно са првом половином 2022. године објављено је осам научних и стручних радова. Након доласка на власт Зеленског, пролећа 2019, следио је период краткотрајног отопљавања односа, закључно са јесени 2020. године. Међутим, тада власти Украјине доносе низ одредби, како на унутрашњем плану, тако и у односима према Минску 2 и посебно Руској Федерацији, које ће битно утицати на погоршавање ситуације. То се временски поклапа са периодом постепеног доласка на власт Бајдена, уместо Трампа, у САД. Током читаве 2021. године ситуација у вези са украјинским проблемом се погоршавала, и на унутрашњем плану, и везано за украјинско-руске односе. На међународном плану битно је да су западне силе крајем те календарске године одбиле да прихвате понуђену платформу безбедности Русије. Читава Бајденова

---

¹ Д. Петровић, Г. Николић, *Геополитика савремене Украјине*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2009; Д. Петровић, *Председнички избори у Украјини 2010*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2010; Д. Петровић, Р. Буквић, *Украјинска криза 2013–2019*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2019.

концепција, у односу на претходну Трампову, није дочекана са одобравањем ни у Русији, али ни у Кини и другим центрима мултиполарног света. Иако је пандемија ковида почела да попушта, као и делом мигрантска криза, свет се почетком 2022. године нашао пред новим изазовом заштравања украјинске кризе. Русија је тако 21. фебруара признала као независне народне републике Луганску и Доњецку, у пуном обиму њихове територије. То је практично значило да је Минск 2, кога украјинска страна није показала спремност да имплементира претходних година, нестало и да се поред око 40% административне територије ових двеју области које контролишу, тражи њихов пуни обујам. Већ тада је постало јасно да ове контрадикторности доводе до сасвим других могућих решења проблема и најзад је 24. фебруара војска Русије напала Украјину из више праваца. Од тада се разбуктао сукоб, који траје. Наслућује се да руска страна постепено преузима територије са рускојезичним становништвом, односно историјску Новорусију. Крајем септембра и почетком октобра у четири административне области – Доњецкој, Луганској, Запорошкој и Херсонској – одржани су референдуми о присаједињењу Русији. Након успешно реализованих референдума институције Руске Федерације прогласиле су њихово уједињење у свој састав. С друге стране, по том питању у свету је за сада став уздржан, односно крајње негативан у западним земљама које то не желе да признају и проглашавају агресијом. Русија је у оквиру институција свог система прогласила могућност да и неке друге административне области Украјине, по истој процедури, могу постати део Руске Федерације. То намеће као вероватно једно од политичких решења – да ће се овај простор четири области у перспективи наћи у саставу Руске Федерације и да ће бити изгубљен за Украјину, без обзира на ставове доброг дела међународне заједнице. Уколико руска страна добије сукоб, намеће се и њен циљ ванблоковске позиције Украјине. У овом тренутку тешко је са прецизношћу изнети сва решења украјинског сукоба, посебно ако се обистине садашње тенденције на војном плану – да руска страна неће изгубити сукоб. С друге стране, Украјина се показала још увек снажном, па је током септембра и прве декаде октобра успела да поврати део територија. У тренутку када закључујемо рад, а то је крај октобра, на фронту је стабилно, мада украјинска страна најављује офанзиву на град Херсон. Русија је, пак, проглашавањем делимичне мобилизације, добила широке могућности јачања свог војног присуства и шансе да добије сукоб. Западна помоћ Украјини је можда последња могућност Кијева да нешто постигне у

овом сукобу. Није до краја јасно до које мере су западне силе спремне да помажу Украјину у даљем ратном сукобу. Санкције западних земаља у области економије нису испуниле очекивања доносиоца, пошто привреда Русије за сада не показује озбиљне елементе кризе, иако ће извесне последице свакако претрпети. С друге стране, саме западноевропске земље трпе евидентне последице економских санкција Русији!

Иако су западне земље наизглед међусобно солидарне по питању политике према украјинском сукобу, ту постоје велики изазови. Два су највећа, а то су јавна мњења и интереси у европским земљама, које су саме жестоко погођене санкцијама које су увеле Русији и мултипликатором повратног дејства украјинске кризе (давање економске и друге помоћи Украјини, украјинске избеглице и др.). Други важан изазов је Трамп и опозиција у САД. Предстојећи избори за Конгрес и део Сената могу да утичу на даљу политику Вашингтона у украјинском сукобу.

Стиче се утисак да су прерастање светског поретка ка мултиполаризму и постепена промена односа снага охрабриле Русију да се упусти у решавање украјинске кризе и прихвати наметнути изазов. С друге стране, вероватно припајање Југоистока Украјине, рускојезичког (Новорусије), дугорочно ће ојачати руске позиције. Вероватни улазак Шведске и Финске у НАТО, одређени учинак економских санкција Русији и заостравање односа са „колективним Западом“, нанеће извесне негативне последице Руској Федерацији. Колико ће „колективни Запад“ остати монолитан у својој политици према Русији за сада је неизвесно, али вероватно не тако дуго и стабилно! Највеће противречности интереса су у западноевропским силама, попут Немачке, Француске и Италије, које имају тежњу ка стабилним привредним односима и сарадњи са Русијом и интеграцијама на постсовјетском простору које предводи Москва. Најзад, у самим САД постоји тежња концепције Трампа да се супротстави политици Бајденове администрације.

У свим овим збивањима своје место имају и последице које постоје за Балкан и српске просторе. Без обзира на све противречности, интерес српског фактора је да не уводи санкције Русији. У средњем и дужем року може се очекивати да ће последица јачања изласка Русије на читаву северну акваторију Црног мора и, потенцијално, чак и на сам Дунав, имати дугорочне последице на геополитику Балкана и српских простора!

С друге стране, шансе да Русија не добије овај сукоб постоје, али чини се да су битно мање. Реално је и неко прелазно решење – да, рецимо, Русија задржи четири присаједињене области, или макар само већи део њих. Највероватнијим изгледа решење да Русија задржи четири наведене области и могуће томе дода још неку (неке) области рускојезичког Југоистока. Још је већи изазов како ће то (или део тога) и да ли ће уопште макар прећутно прихватити западни центри моћи. Да ли је и ту могућ неки компромис, или ће стање хладног рата, у мањој или већој мери, и потом остати. Чини се да је из садашње перспективе веома тешко дати прецизније одговоре, или чак само предвиђања. Рат у Украјини ће се наставити и следећих месеци, вероватно и током доброг дела 2023. календарске године. Руска страна ће са пристиглим појачањима у људству вероватно поново добити прилику да преузме иницијативу на фронту. Зимски амбијент и низ ограничениости које има украјинска страна тешко ће моћи ефикасно попуњавати помоћ са Запада. Западне земље имају своје изазове у оквиру санкција које су наметнуле Русији и од саме украјинске кризе, а и Руска Федерација такође трпи одређене последице тих санкција у дужем року (за сада много мање од очекивања западних центара моћи). Каква ће надаље бити позиција трећих земаља, које за сада углавном одбијају да уведу санкције Русији. Украјинска криза је за сада далеко од свог коначног разрешења.

Београд, 15. новембар 2022.

Аутор

УВОДНИ ДЕО

Уводно поглавље састоји се од „Теоретско-методолошког увода” и дела „Украјина, основни подаци”. „Теоретско-методолошки увод” даје методолошку апаратуру рада, временски и просторни хоризонт, хипотезу, предмет рада. Део „Украјина, основни подаци” даје пресек стања Украјине као државе и структуре друштва, географских фактора.

Теоретско-методолошки увод

Веома је тешко већ сада прецизно одредити периодизацију украјинске кризе, шта је то украјинска криза у ужем смислу и за који период би неспорно могла да буде одређена. У ужем смислу то је термин који се користио за конфликтни период 2014. и првих пар месеци 2015. године. С друге стране, украјинска криза у ширем смислу није тада престала, она се одржавала и у следећим годинама, да би свој нови врхунац имала од краја 2020. године, све до данашњих дана. Заправо оружани сукоб који је отпочео нападом Русије 24. фебруара представља нову амплитуду украјинске кризе.

Свакако да је пуч 21. фебруара 2014. године израз развоја украјинске кризе, заједно са догађајима који ће уследити све до приближно фебруара 2015, односно потписивања Минска 2. Дакле, ових годину дана је неспорно као епицентар трајања украјинске кризе, пре ратних догађаја након 24. фебруара 2022. године, јер је у тих годину дана садржана фреквенција догађаја који су водили анексији Крима у марту 2014. године, масовним протестима проруског становништва током периода од краја фебруара до маја на Југоистоку („Руска весна”). Ту су и оружани сукоби на истоку у областима Доњецкој и Луганској, који су се нарочито од маја разбуктали у прави оружани сукоб са снагама лојалним Кијеву. Потом постепено долази до формирања праве линије фронта и развоја оружаног сукоба на истоку током лета, који су окончани евидентним успехом

проруских сепаратиста и потписивањем Минска 1. Ако бисмо разматрали оцену да је то евидентан успех проруских сепаратиста у Луганској и Доњецкој регији, то бисмо могли тумачити чињеницом да су добрим делом одбранили своју територију, нанели поразе (у „котловима“) снагама кијевског режима и натерали званични Кијев да потпише међународно обавезујуће примирје и споразум. Важно је да су посредници и потписници тог споразума поред две стране и Русија, али и Француска и Немачка, које имају далеко више разумевања и боље односе са руским светом од САД и Британије, као и НАТО. Минск 2, склопљен фебруара 2015, још је повољнији за руску страну, јер је дошло до заузећа области Дебаљцева у корист сепаратних области. С друге стране, ни званични Кијев у овим сукобима није био на нултој тачки, јер је од званичних око 53.000 км², колико заједно обухватају административне области Луганска и Доњецка, успео да поврати контролу над око 60% територије. Дакле, ако је период фебруар 2014 – фебруар 2015. несумњиви епицентар украјинске кризе, шта би се под овим термином још могло подразумевати. Свакако период од јесени 2013, када су започети протести опозиције, који су током самог краја те календарске године прерасли у континуирано насиље на улицама Кијева. Период који је претходио ратним дејствима 24. фебруара 2022. такође се може подвести под украјинску кризу. То се нарочито односи на календарску 2021. годину, практично у целости. Заправо украјинском кризом можемо назвати читав период од краја јесени 2013. до садашњих дана, с тим да ту постоје најмање два епицентра. Први је период од фебруара 2014. до фебруара 2015, а други је од почетка ратних збивања, дакле 24. фебруара 2022. године.

Тема ове научне монографије је заправо наставак вишегодишњег истраживања на тему Украјине. Прво је аутор овог рада написао научну монографију *Геополитика савремене Украјине* (заједно са Гораном Николићем, који је био аутор економског поглавља ове књиге са седам поглавља). Потом је следила научна монографија *Председнички избори у Украјини 2010*, па коауторска монографија (са Рајком Буквићем) *Украјинска криза 2013–2019*. Отуда је ово наставак истраживања, које се продужава од периода 2019. до данашњих дана.

Посебан значај ове монографије је што се бави периодом приближно од доласка Зеленског на власт током пролећа 2019, дакле завршним месецима владавине Порошенка, па све до отпочињања оружаног сукоба

са Русијом, тј. до краја октобра 2022. године. У том периоду могу се сагледати завршни месеци Порошенкове владавине и атмосфера спремности на изванредан компромис и тражење решења у украјинском друштву, као и у односима Кијева са Русијом. Владимир Зеленски, као практично ванполитичка личност, улази прво у председничку трку са фаворизованим Порошенком, коју добија између осталог добијајући гласове и проруског Југоистока. Његова спремност да се дистанцира од „Порошенкове цркве“ и да не заступа ултранационалистички курс украјинског опредељења помаже му да победи у трци за председнички мандат. Након тога долази до брзог и импровизованог стварања политичке странке Слуге народа, која такође односи победу на парламентарним изборима крајем пролећа 2019. године. То је више резултат кризе дотадашњег курса „мајданских политичара“, који су неприкосновено дошли на власт на пучу из 2014. године, а многи друштвени проблеми су се продубили, посебно економско-социјални.

Књига садржи уводно поглавље, дакле теоретско-методолошки увод и уводни део. Потом следи преглед периода независне Украјине, нарочито од 2004. до 2014, када долази до крупног преокрета. Детаљније је изложен период 2014–2019. године.

У оквиру рада период владавине Зеленског до оружаног сукоба фебруара 2022. има две потцелине. Једна је, условно, период отопљавања украјинске кризе, закључно са крајем 2020. године. То је временски период од око годину и по дана, период наде и извесног отопљавања односа, како на унутрашњем плану у земљи, тако и у односима са Русијом. Потом долази прелазни потпериод од неколико месеци, током завршнице 2020. и почетка 2021. године, када паралелно са тим на власт у САД долази Бајден. То је период кварења односа са Русијом и затезања ситуације на унутрашњем плану. У Врховној ради доносе се резолуције против Русије, а на унутрашњем плану рускојезично становништво притиска се низом мера забрана употребе руског језика, или пак укидања његовог статуса као другог званичног и на Југоистоку (где је већински). Другу целину чини период владавине Зеленског од почетка 2021. до фебруара 2022. године, који обележавају притисци на унутрашњем плану против рускојезичког становништва, Украјинске православне цркве Московске патријаршије, те посебно према политичким странкама и организацијама које имају проруски карактер

или су демократски представници Југоистока. На самом почетку овог периода, по истраживању јавног мњења, Опозициона платформа за живот је у фебруару 2021. чак имала водећи утицај у бирачком телу земље. Међутим, након притисака (блокирања финансијских рачуна ове странке, блокаде три телевизије у њеном власништву, кућног притвора председника Виктора Медведчука и руководства) долази до смањења њеног утицаја у јавном мњењу. Још у тежој ситуацији је Партија Шарија, чији је лидер Анатолиј Шариј морао да побегне из земље. Однос са Русијом се изузетно затеже, блокира реализација Минска 2. Украјинска православна црква такође трпи сегрегацију. Истина, на великој редовној црквеној манифестацији масовног окупљања верника крајем јула, у Кијеву се у организацији УПЦ окупља близу пола милиона верника. Међутим, ситуација у земљи је толико нерегуларна да то не може да буде међаш окупљања опозиционог деловања, већ само тест снаге ове цркве у односу на новоформирану и агресивну, сада од режима фаворизовану Православну цркву Украјине (коју је заправо створио Порошенко и која је заживела 2019–2020. године уз томос цариградског патријарха). Украјинска криза у овом периоду добија додатни међународни карактер, јер су напетости између Украјине и народних република Доњецке и Луганске велике, чему треба додати изузетно погоршавање односа на релацији са Русијом.

Посебну целину рада чини период од фебруара 2022. године. Након што су САД и НАТО, те у мањој мери и ЕУ, одбили понуду Русије за стратешким безбедносним споразумом, ситуација се почетком 2022. додатно заоштрава. Најзад 21. фебруара Русија званично признаје Луганску и Доњецку народну републику, али у пуним границама њихових административних области. Дана 24. фебруара отпочињу непријатељства, односно Русија напада Украјину. До средине јуна руске снаге успеле су да заузму значајан део Југоистока (Херсонску и Луганску административну област, највећи део Доњецке и Запорошке, те око трећине Харковске административне области) и навести вероватну победу у великој бици за северозападни Донбас. Са ове временске дистанце тешко је прогнозировать епilog украјинског сукоба, али се стиче утисак да ће Југоисток ући у састав Русије, вероватно чак до самог ушћа Дунава (дакле, између осталог, посадање и Николајевске и Одеске административне области). Вероватним се чини и запосадање остатка Југоистока, поред

набројаних територија (остатак Запорошке и Харковске административне области, те још део, или целу Дњепропетровску административну област).

Рад припада превасходно политичким наукама, јер се описују савремени феномени развоја ситуације у Украјини, као и украјинско-руски сукоб, који је прерастао у војни оквирно од 24. фебруара 2022. године.

Монографија која је пред читаоцима бави се кризним догађајима у Украјини у периоду 2019–2022. године. Они су једно од жаришта у светским размерима на којима се сучељавају не само локални интереси, конкретно унутарукрајински и на релацији Украјина–Русија, већ и шири геополитички интереси, у које су укључене и друге велике силе, пре свега САД и ЕУ.

Временски хоризонт рада чини период од 2019. до данашњих дана (крај октобра 2022), дакле савремени, са краћим освртом и описом оквирних дешавања и пре тога, у мери колико је то везано за тему. Када је у питању просторни хоризонт, он је одређен територијом Украјине у ужем смислу, потом Русије, а када се посматра ефекат западних санкција и међународни утицај, онда и шири.

Научни циљ истраживања могао би се означити различито. У највећем делу рада у питању је научна дескрипција, дакле изношење факата и опис стања. У појединим деловима рада, тамо где се разврставају и класификују различити елементи, појављује се научна класификација. Периодизација кризе је врста класификације на њене периоде. У раду се појављује и научно објашњење, у коме се траже каузалитети и тумачења политичких и друштвених феномена. Најзад, научно предвиђање, као највиши ниво научног сазнања, налази се у завршном делу рада.

Генерална хипотеза рада је: „Украјинска криза је настала услед противречности геополитичког одређења и идентитета становништва, посебно по регијама, и она се поспешује након пуча 2014. и тежњи новог руководства у Кијеву, усмераваног од атлантистичких центара моћи, да се неутралише проруски идентитет на унутрашњем плану (иако је он у темељима саме Украјине историјски) и да се, с друге стране, заостре односи са Москвом – што је у крајњој линији, заједно са другим проблемима, довело до изостанка решења и напослетку оружаног сукоба 2022. године, агресијом Русије”.

Украјина основни подаци

Украјина је, након Русије, била најпространија земља Европе, са 603.700 км² у периоду до 2014. године. Данас је веома тешко рећи колика је реално површина Украјине и чак у каквом ће облику наставити да бивствује након окончања сукоба са Русијом. Крим је већ од 2014. године део Русије, а од тада се не контролише по око 40% Луганске и Доњецке административне области. Међутим, након 21. фебруара 2022. Русија је признала ове области у својој пуној величини. Крајем септембра и почетком октобра 2022. године Русија је заузела и реализовала референдуме о самоопредељењу, односно о припајању четири административне области које су рускојезичне и које су освојене. То су, поред Луганске и Доњецке, још и Херсонска и Запорошка административна област.

До опадања снаге привреде у земљи долази нарочито након 2014, тако да по показатељима по глави становника (пер capita) Украјина пада далеко испод показатеља у Русији (два и по пута мање), иако су у периоду СССР-а ти показатељи били приближно исти.

С обзиром на специфичности Украјине у погледу националног проблема, питање језика се поставља као врло значајно, о чему ће више речи бити у каснијем излагању. Поменимо овде само неколико чињеница. Према последњем попису (из 2001. године) украјински језик је матерњим сматрало 67,5% становништва Украјине², што је, како можемо видети у табели 1, значајно мање од процентуалног удела Украјинаца у укупном становништву. Међутим, стваран број становника Украјине којима је матерњи језик руски (или суржук) битно је већи. Већ то показује да језички проблем, који је дошао до изражаја уочи избијања савремене кризе, крије у себи нешто много крупније од националног питања. Генезом и суштином овог проблема позабавићемо се нешто детаљније у даљем тексту.

Украјина се у прве две деценије независности суочила с низом изазова, пре свега на унутарполитичком домену. Међу њима у најизраженије спадају наведени демографски, али и економски: прави привредни слом у току деведесетих година и након тога релативно спор

---

² Видети: Численность и состав населения Украины по итогам Всеукраинской переписи населения 2001 года. Языковой состав населения Украины, <http://2001.ukrcensus.gov.ua/rus/results/general/language/#>.

економски раст, који никако није омогућио достизање нивоа БДП-а из 1990. године (видети сл. 7). Уз то, с изузетком пољопривреде, светска криза из 2008. довела је до новог драматичног пада укупног БДП-а, као и индустрије и других делатности. Све је то било праћено и другим економским проблемима, као што је драматично погоршање трговинског биланса до ког је дошло средином двехиљадитих година.

По стицању независности Украјина се убрајала у индустријско-аграрне земље, с уделом индустрије у БДП-у од приближно 30% и пољопривреде од нешто преко 20%. У условима великог пада укупне привредне активности током деведесетих година и лаганог опоравка у наредној деценији, до 2008. пољопривреда је у основи остваривала нешто боље резултате него индустрија, али је затим дошло до изразито дивергентних кретања ових основних привредних области, тако да се у последњих десетак година и привредна структура мења у корист пољопривреде. Индустрија Украјине је још у време СССР-а била диференцирана, почев од електроенергетике, засноване на природним изворима, као и нуклеарним електранама, преко металургије (црне и обојене) и других грана тешке индустрије – машиноградња, производња саобраћајних средстава, авионска и ракетна индустрија, пољопривредна машиноградња, прецизна механика и др. Била је развијена и хемијска индустрија (минерална ђубрива, киселине, соде, пластика, хемијска влакна итд.).

Пољопривреда је у Украјини традиционално развијена делатност, чему доприноси пре свега велико земљишно богатство. Специјализовала се за производњу житарица, индустријских култура и сточарство, али с нарушавањем односа између ратарства и сточарства у последњем периоду.

Кључна привредна област Украјине, поред индустрије и пољопривреде, јесте и саобраћај, што је разумљиво имајући у виду величину земље, њене природне карактеристике и ниво привредне развијености. Развијени су сви видови саобраћаја, железнички, друмски, ваздушни и водени, како речни, тако и поморски. Најважније поморске луке су Одеса, Херсон, Николајев, Керч. Севастопољ је био важна лука, али се после познатих догађаја заједно с Кримом вратио у састав Русије. Ваздушни саобраћај опслужује двадесетак међународних и већи број аеродрома за унутрашњи саобраћај. Најзначајније ваздушне луке су Кијев (аеродроми „Бориспољ” и „Жуљани”), Одеса, Харков, Дњепропетровск, Лавов.

Од осталих привредних делатности треба поменути туризам, који је остваривао снажан развој до избијања кризе 2014. године. Земљу је годишње посећивало од двадесет до двадесет пет милиона гостију из иностранства, пре свега из Русије, Белорусије, Молдавије и других земаља источне Европе. Србија, нажалост, не спада у земље које су с Украјином остваривале значајнији туристички промет. После 2014. број иностраних туриста у Украјини драматично је смањен, као и број украјинских туриста у земљи и иностранству. Јасно је да обнова значаја ове делатности директно зависи од разрешења текуће кризе, какав год био њен епилог.

Пад економске активности и стабилности доводи до пада становништва, које се од око 48,5 милиона 2001. смањује, нарочито након 2014. године. Разлози смањења су негативан природни прираштај, исељавање у Русију и западне земље, а напослетку и губитак територија. Од почетка сукоба 24. фебруара 2022. године број становника Украјине се вртоглаво смањује.

С друге стране, погоршање спољнотрговинског биланса довело је Украјину у позицију прилично великог дужника, без обзира на још увек релативно снажну економију и на постојање и неких других предуслова за њен развој. Мисли се пре свега на финансијски, односно банковни систем, који је још увек већином у домаћим рукама: од око 120 комерцијалних банака, у једној трећини је присутан инострани капитал, а његово учешће у укупном капиталу банковног сектора износи свега 30,4%.³

---

³ Видети: Ukraine – Banking Systems, <https://www.export.gov/article?id=Ukraine-Banking-Systems>.

УКРАЈИНА У ПЕРИОДУ НЕЗАВИСНОСТИ

У овом поглављу даће се кратак преглед независне украјинске државе све до доласка Зеленског на власт, пролећа 2019. године. Пошто је акценат у овој књизи на савременим догађајима, период до почетка 2015, када је закључен Минск 2, биће дат само у оквиру општег прегледа. Већи простор, разумљиво, због савремености тема, обухватаће време од 2015. до почетка 2019. године.

Период независне Украјине до 2015. године

Након пада Берлинског зида светски поредак нагло је постао монополаран. С друге стране, већ више од једне деценије започет је лагани, али евидентни процес преласка на мултиполаризам. Томе највише доприноси економска криза настала 2008, која обележава крах неолиберално-неомонетаристичке концепције. Крах неолиберализма као економско-социјалног модела највише погађа САД и у извесној мери и друге западне силе. Такође, у току је процес где северни Пацифик, са акцентом на Далеком истоку и посебно Кини, полако преузима вођство као водећа светска економска мегарегија. У претходном дужем периоду нововековне историје то је био случај са северним Атлантиком, заправо његове две обале (западноевропском и источном обалом Англоамерике).⁴ Најзад, у XXI веку све већи значај добијају велике силе, заправо земље „континенти”, попут сила БРИКС. Оне располажу импресивним елементима „тврде моћи” у међународним односима (величина и квалитет територије, демографски капацитет, природни ресурси, војна моћ, економска снага). То све, заједно са низом других фактора, чини да

---

⁴ О променама у светској економији последњих година у научној монографији С. Комазец, Р. Буквић, Б. Димитријевић, Д. Петровић, *Србија у савременим геоекономским процесима*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2022.

свет све брже иде ка мултиполаризму, где паралелно егзистира више светских сила. САД су и даље водеће, али без могућности да као раније самостално диктирају све важније токове у међународним односима.

Украјина је земља настала у оквиру СССР-а, као социјалистичка република. Формирана је превасходно од крила руског националног бића Малоруса, али и од других руских историјских области (Новорусије). Посебан случај је на крајњем северозападу, где је у састав СССР-а и федералне републике Украјине од 1939. ушла већински унијатска Галиција, са посебним словенским идентитетом и нешто друкчијим наречјем, као последица вишевековног бивствовања ове области (историјска Црвена Русија) у пољској и аустријској држави. Различитости у погледу идентитета, историјског сећања, религије, језика и регионалних интереса у Украјини након распада СССР-а и добијања независности каналисале су се изборима и парламентаризмом. То је функционисало, уз одређене кризе и напетости, све до 2014. године, када је дошло до вишедимензионалних промена у Украјини. Трећи пут за десет година (2004. и 2007) сумњивим разлозима одузета је власт проруским владама и председнику, само што је након уличног пуча 2014. дошло до дубоке кризе, оружаних сукоба, сецесије Крима и области на југоистоку (делова Доњецке и Луганске административне области).

И у претходном периоду већинска политика Југоистока, представљена у Партији региона као најјачој политичкој странци у земљи и Компартији, у два наврата тешко је оштећена. Први пут је то било у тзв. наранџастој револуцији крајем 2004, а други пут пролећа 2007, када је председник државе Јушченко (који је претходно сумњиво дошао на власт у „наранџастој револуцији”), распустио парламент и владу Јануковича, коју су чиниле Партија региона и Компартија, те на веома контрадикторан начин заказао нове изборе на јесен. Након тих избора, за само два посланика мање, две странке западноукрајинске концепције – Блок Јулије Тимошенко и Наша Украјина – формираће владу, а две проруске странке – Партија региона и Компартија – одлазе у опозицију.

Међутим, лоше владање председника Јушченка и владе изазивали су даље кризе и економско слабљење земље. То помаже да почетком 2010. на председничким изборима победи Виктор Јанукович, а и у влади долази на власт коалиција Партије региона и Компартије. Земља се стабилизује и на унутрашњем, и на спољњем плану. Међутим, помогнуте од

атлантистичких структура, прозападне структуре организују демонстрације против власти у Кијеву крајем 2013. и почетком 2014. године. Долази до насилног уличног преврата 21. фебруара и до велике кризе која је трајала следећих годину дана.

Након преврата и велике кризе која се потом развила, укључујући оружане сукобе, фебруара 2015. потписан је Минск 2. Украјина након тога није више била она претходна, из више разлога. Прво, Крим и део области Луганска и Доњецка реално више нису у њеном саставу. Друго, приближна изједначеност у бирачком телу је битно измењена на штету проруског бирачког тела. Томе треба додати фактичку забрану Компатије и Партије региона, те вишеструк притисак на проруско бирачко тело.⁵

Иако је Украјина након распада СССР-а постала независна држава, у цивилизацијском и геополитичком смислу она је подељена, што је констатовао и Семјуел Хантингтон у свом знаменитом делу *Сукоб цивилизација*. Историјске, културне и геополитичке околности утицале су да постоји разлика у идентитету по регијама, различити дијалекти матерњих језика и религијско одређење. До фебруарског преврата 2014. године плурализам је утицао да се путем избора за институције система каналишу разлике и интереси регија и идентитетске разлике. Фебруарски преврат, помогнут од западних центара моћи, којим је одбачена власт председника Јануковича и премијера Азарова, био је трећи случај одузимања власти и мандата источноукрајинској (проруској) опцији у претходној деценији (2004–2014). Дакле у периоду до 2014. земља је своје разлике у идентитету, регионалним интересима и геополитичком опредељењу нивелисала демократијом и изборним системом, који је уз све недостатке некако функционисао и давао институције система.

Украјина је идентитетски подељена земља. Грубо посматрано могу се издвојити три велике целине: Новорусија, Малорусија и Галиција. Новорусија обухвата претежно приморске области, које имају већинско рускојезичко становништво и вернике Украјинске православне цркве Московске патријаршије. Ове области се историјски не могу посматрати као део Малорусије. Када је Украјина формирана као социјалистичка федерална република у оквиру СССР-а, области Новорусије су додате у

---

⁵ Д. Петровић, Р. Буквић, *Украјинска криза 2013–2019*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, стр. 174.

њен састав. Малорусија обухвата североисток данашње Украјине, као и централне и део западних области. Ово је Малорусија у пуном смислу, са популацијом која је историјски потпадала под руски национ, али са низом специфичности, укључујући и особено наречје које је стандардизовано као језик током XIX и закључно са почетком XX века (источноукрајинска полтавска варијанта). Најзад, Галиција на крајњем северозападу обухвата историјске области некадашње Црвене Русије, која је потом била у саставу Пољске, односно Хабзбуршке монархије. Становништво је већински прихватило унију и има специфичан дијалекат. У том смислу ово је регија која нема проруски идентитет и која у цивилизацијско-идентитетском смислу већински егзистира ван „руског света”.⁶

Различити социолошки приступи дефинисању нације такође у пракси могу помоћи тумачењу процеса који се одвија у оквиру украјинске популације. Како су Руси, Украјинци и Белоруси од историјских времена припадали једној заједничкој нацији (руској), по социолошко-биолошкој концепцији они би требало и даље непромењиво да припадају том етносу. Међутим, други правац, еволутивно-историјски, дозвољава могућност да у конкретном случају Украјинци и Белоруси, бивствујући стицајем историјских околности неколико векова ван заједничке државе са Великорусима, временом добију такве особености које би могле (етногенезом) да доведу до формирања засебних националних обележја, у крајњој линији до нових нација. На Западу је последњих деценија доминантна постмодерна, која тумачи појединца као засебну целину. Све већи део популације живи ван руралне средине и све више у великим градовима, и све чешће у малочланим породицама, односно чак и као самци. На тај начин се, по постмодернистима, у савременим условима живљења и привређивања, глобалног повезивања и чупања корена традиције и чак породичних и примарних веза, индивидуа у националном смислу може одредити како хоће, а не својим биолошким пореклом самим по себи.⁷

---

⁶ О подељености Украјине по регијама више у Д. Петровић, Г. Николић, *Геополитика савремене Украјине*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2009; Д. Петровић, Р. Буквић, *Украјинска криза 2013–2019*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2019.

⁷ <https://www.standard.rs/2020/12/06/sta-je-danas-ruski-svet/>

У савременој Украјини постоји велики проблем одсуства визије модела будућности. Евидентно је да је земља због историјских и идентитетских разлика подељена и да не постоји консензус о њеној даљој будућности. Томе треба додати и регионалне разлике које произилазе из економских интереса. До пуча фебруара 2014. године изборни систем и институције система, тако прихваћене, давали су какав-такав консензус за превладавање тих разлика. Међутим, након 2014. године и велике тадашње кризе превагу имају снаге западноукрајинске опције. С друге стране Југоисток, односно проруска опција, од тада су под великим притисцима и у далеко неравноправном положају. Такође, расте могућност обнављања оружаног конфликта на истоку према ЛНР и ДНР, и укупно се повећава затегнутост према Русији. Томе погодује и развој ситуације након америчких избора у САД, где Бајденова администрација заоштрава однос према Москви.

Социјална слика Украјине је прилично лоша. У оквиру СССР-а Украјина је била једна од најбогатијих република, а када је распадом савезне државе постала независна, имала је око 50 милиона становника. У ове три деценије независности она је економски ослабила, тако да сада по БДП по становнику и просечним примањима упадљиво заостаје и за Русијом и Белорусијом. Поред тога, значајно се смањио број становника, што због негативног природног прираштаја, што због исељавања на Запад и у Русију. Стратификација становништва је извршена и даље се развија по латиноамеричком моделу, са малом групацијом богатих и топљењем средњих слојева. Неколико најистакнутијих мегатајкуна располаже великом моћи. Источне области земље су богате рудама и енергетиком, централни део земље традиционално поседује тешку и екстрактивну индустрију, док је Кијев банкарско-финансијски и политички центар земље.

Западни центри моћи су изузетно критички према ауторитарности и недостацима у демократији Белорусије и њеног председника Лукашенка. Критиковани су били и проруски опредељени политичари, лидери Југоистока, који су у појединим периодима били носиоци власти у Кијеву.⁸

---

⁸ Јанукович је у два мандата био премијер (председник владе) Украјине, а у једном мандату и председник државе. Интересантно је да су законским решењима у периоду након 2014. носиоци власти премијера Азарова и председника Јануковича лустрирани, дакле проруске опције. То није био случај са другим администрацијама власти у модерној Украјини, што све није наишло на критике званичника већине западних сила.

С друге стране, интересантно је да изостају озбиљне критике носилаца садашње и претходних власти у Кијеву који су били позиционирани на супротном идентитетском и геополитичком полу од Русије.

Украјинска криза је у свом пуном смислу настала у јесен 2013. године, након што је званична власт са председником Јануковичем и премијером Азаровим на челу одбила да под понуђеним условима потпише Споразум о стабилизацији и придруживању са Европском унијом. Опозиција, идејно окренута западноукрајинској концепцији и геополитички прозападна, организовала је затим демонстрације у Кијеву, а током зиме и у низу градова западне Украјине. Након преузимања власти на улици, пошто је опозиција изиграла договор са властима који је постигнут уз посредство ЕУ фебруара 2014, долази до распламсавања сукоба. Југоисток Украјине, са већинским рускојезичким и проруским становништвом, манифестацијама („руско пролеће“) је показао нерасположење према пучу опозиције и свргавања легитимних власти коју су чиниле Партија региона и Компартија. Отцепљење Крима, погром проруса у Одеси, те сепаратизам у Луганској и Доњецој области, паралелно са непопустљивошћу нових власти у Кијеву, довели су крајем пролећа до оружаних сукоба. Ти сукоби су током лета прерасли у прави рат на истоку земље. Минск 1, примирје уз међународно посредовање, остварено је почетком септембра, а наставак оружаних сукоба у јануару 2015. окончан је новим примирјем, овог пута уз посредовање Русије, Немачке и Француске (Минск 2), који је ступио на снагу 15. фебруара 2015. године.

Украјина након споразума Минск 2

Период након Минска 2 (постигнут фебруара 2015. године), све до доласка Зеленског на власт пролећа 2019, може се условно сматрати једном целином. Дакле, то је период када је на власти био председник Порошенко. У овом периоду затегнутост односа према Русији и интеграционим процесима које она спроводи на спољном плану била је максимална.

Такође, нису наишла на озбиљну осуду сегрегациона законска решења 2020. која одузимају употребу руског језика чак и на Југоистоку, као другом званичном, где је у популацији већински матерњи.

Украјина је замрзла или раскинула своје учешће у интеграционим процесима на постсовјетском процесу и у међународним организацијама (Заједница независних држава, Заједнички економски простор, потом место посматрача у Евроазијској економској унији, Шангајској организацији за сарадњу и др.), те изузетно заострила своје односе са Русијом, на нивоу отправника послова и честих инцидената испред руских дипломатских и пословних представништава у Украјини. Примирје Минск 2 је начелно поштовано, али уз бројне инциденте и, периодично, погинуле. Преговори Нормандијске групе, везано за имплементацију Минска 2, углавном нису давали никакве конкретне резултате. Године 2017. укинута је стечено право (изгласано у Врховној ради 2010. године) да се, поред украјинског, по европским стандардима у настави и јавној употреби користе и други језици. Након тога само је у оквиру Југоистока задржан руски језик као други званични, на основу чињенице да је апсолутно већински као матерњи у тим регијама. Интересантно је да ће у јесен 2020. године изгубити и тај статус управо под Зеленским, који је рускојезичком становништву давао сасвим другачија обећања. Када су у питању политичке странке, највећа од њих, Партија региона, укинута је (као проруска), такође и Компартија – дакле, две проруске странке које су у више наврата чиниле владу, између осталог и у периоду 2010–2014, који је претходио фебруарском пучу.

Након 2014. године долази до велике прекретнице у постсовјетском периоду Украјине, откако бивствује као независна држава. Прво је Крим припојен Русији, а приближно око 40% територије Доњецке и Луганске административне области се сепаратисао и не признаје власт Кијева. То је, с друге стране, утицало на смањење не само укупне популације, паралелно са политички и економски мотивисаним миграцијама, већ и на смањење бирачког тела проруске опције. Паралелно са забраном Партије региона и Компартије, остракизмом и лустрацијом низа политичара Југоистока (проруских, на основу посебног закона донетог само за њих, дакле власт Јануковича и Азарова), долази до измене односа снага у бирачком телу и политичким снагама Украјине на штету проруске опције и у корист западноукрајинске концепције. Сада то више није приближно однос снага пола-пола, већ паралелно са бројним злоупотребама и застрашивањем проруске опције долази до надмоћног утицаја западноукрајинске, чак и антируске опције. Милогорски концепт у Црној Гори неодољиво подсећа на приступ носилаца власти у Украјини уређењу државе и друштва, политичког живота и медијске сцене након 2014. године.

У периоду док је на власти био председник Порошенко, шансе за стварни договор и компромис у украјинској кризи биле су веома мале. Званични Кијев је био изразито непопустљив и чак агресиван не само по питању сепаратистичких области на Истоку (тзв. Новорусија), већ и по питању Крима. У односу на рускојезичко већинско становништво осталих области Југоистока показивала се непопустљивост, па је тако 2017. руском језику одузета могућност да буде други званични чак и у овим административним областима где је већински, или веома заступљен код популације. Односи према Русији доспели су на минимум. На нивоу Украјине чак је блокирана могућност посете великој већини руских гласила и портала преко интернета, те блокирано гледање руских медија и гласила, чак је угрожавана нормална комуникација са Русијом преко телекомуникационих и поштанских веза. Нарушавања примирја су била честа, као и повремене жртве које су произилазиле из њих, укључујући некад и цивилно становништво.

Зато се чинило да је најреалније предвиђање да ће се украјинска криза и оружани сукоб у различитим видовима и фазама продужавати можда годинама, те да ће тешко доћи до извесног отопљавања. То је последица сложености украјинског питања, чињенице да је власт у Кијеву под огромним притиском непомирљивих западноукрајинских и галицијских екстремних снага и покрета, чак у неким случајевима делимично и неонацистичке идеологије. Поједине политичке опције, које су условно у тој концепцији и мекше, и евентуално спремније на компромис, попут политичког покрета Кличка, Јулије Тимошенко (Батковщина), и саме су под великим утицајем општег расположења званичног Кијева и екстремних снага са северозапада земље. На дотадашњим изборима до 2019. године, дакле након пуча од фебруара 2014, дошло је до фундаменталних промена у односу на плурални вишестраначки амбијент пре тога. До тада су проруске политичке странке доминантне на Југоистоку фактички нестале, односно углавном су забрањене, и то Компартија буквално, а Партија региона *de facto*. Условно речено, проруске странке и политичари остали су окупљени око Медведчука и Бојкова. Заправо отцепљењем Крима и сепарацијом Новорусије (делови административних области Доњецка и Луганска) дошло је до промене односа снага у Украјини, где је евидентно смањен удео руског и проруског становништва у укупној популацији. Томе треба додати и општу атмосферу креирану из Кијева и северозапада Украјине,

па се практично читав преостали Југоисток нашао под извесним притиском, укључујући и одузимање руском језику статуса другог званичног 2017, потом блокадом приступа многим руским и проруским порталима и медијима како у Русији, па и Белорусији, тако и самог Југоистока (у овом случају често су и забрањивани) и др. У изборној трци у периоду 2014–2018. профилисали су се као најјачи Порошенко и његова коалиција, као ултраукрајински и с друге стране Јулија Тимошенко и Батковшчина, као нешто умеренији. САД и НАТО нису имали наглашен интерес за отопљавање по украјинском питању, док је нешто боља ситуација била у погледу земаља ЕУ, али су званичне санкције Русији остале.⁹

Црквено питање дало је нову подлогу заоштравању украјинског питања, таман у годинама када се чинило да је логично да дође до извесног отопљавања. Међутим, управо ће календарска 2019. година донети одређене опипљиве елементе и подстаћи први видљиви зачетак неких процеса у правцу отопљавања украјинског проблема. Такви половични и недоречени трендови, заправо можемо рећи предуслови и процеси у зачетку ка отопљавању украјинске кризе, биће настављени и у првим месецима 2020. године.

Украјинска криза након Минска 2, док је председник Украјине Порошенко (фебруар 2015 – март 2019)

Заједничко обележје периода од пролећа 2015. до пролећа 2019. јесте изостанак активних оружаних сукоба. Изузетак су повремена кршења закљученог примирја, али нису била тог интензитета да се могу назвати оживљавањем сукоба.

Односи између званичног Кијева и званичне Москве и даље су константно лоши, као и третман званичних украјинских власти и дела популације у западном делу земље свега руског у самој Украјини.

---

⁹ Чести су били јавни наступи политичара из Француске, Италије, па и Шпаније, Немачке и др. у прилог потребе укидања или смањења уведених економских и других санкција Русији. Трампова администрација није продубљавала украјинско питање, али због деловања тзв. „дубоке државе” званични Вашингтон није конкретно предлагао иницијативе и идеје у правцу отопљавања.

Југоисток је у једној врсти принуде и пресије. Медији су апсолутно под контролом владајућих структура и западноукрајинског концепта, изузев мањег дела, с мањим техничким могућностима, на самом Југоистоку. Од 2017. у званичној употреби на Југоистоку ни на локалном нивоу више није руски језик. Истина, у незваничној комуникацији се најчешће користи суржик, језик који је синтеза руског и украјинског. Наравно, код куће и у приватном опхођењу становништво Југоистока и даље користи руски матерњи језик.

Највећа последица проширења сукоба је заправо црквени раскол, настао одлуком васељенског патријарха да прогласи засебну украјинску цркву, доношењем 2018. томоса (указа, декрета) о уједињењу две до тада неканонске украјинске цркве. Важан моменат је избор Зеленског за новог председника Украјине, а потом одржани парламентарни избори лета 2019. године. На тим парламентарним изборима његова новоформирана странка постигла је добар резултат, али је добар резултат постигла и проруска странка с Виктором Медведчуком на челу. Међутим, владу ће формирати странка Зеленског са странкама украјинске концепције.

Русија је упоредо с развојем украјинске кризе постепено одустајала од планираног концепта изградње Јужног тока. Неке од варијанти његове изградње остају, пошто има интереса да земље те регије добијају директно, не преко посредника, јефтинији гас и у довољним количинама, а и Русији је стало да га испоручује и продаје. У постојећим препрекама су и интереси треће стране (атлантистичке концепције, глобалиста и др.), што наводи на закључак да се може наћи начин и облик реализације Јужног тока у будућем периоду, односно постоји интерес за овај пројекат. Суштина Јужног тока је и у избегавању последица по транспорт и зависност од ценовода „Дружба” преко украјинске територије, дакле, од ситуације у самој Украјини или последица могуће кризе.

Економске санкције земаља ЕУ Русији су на снази уз извесне модификације, а како реално ни земље Уније, а још мање Руска Федерација, немају интерес за њих, могућност њиховог умањења и потпуног укидања је врло реална у ближој перспективи. У том правцу су и избори за европски парламент маја 2019. показали јачање евроскептичних снага, пре свега у Француској и низу других земаља Уније. То су снаге које се у исто време залажу за одржавање бољих односа с Русијом и укидање постојећих санкција.

Избор председника Доналда Трампа у САД, уз све противречности његовог председничког мандата, те утицај тзв. „дубоке државе”, довео је свакако до извесног попуштања у односима с Русијом. То се индиректно одразило и на украјинску кризу.

Да ли постоје проруске странке и утицајни политичари у русофобској постмајданској (постпучистичкој) Украјини? Вероватно су то Јуриј Бојко и Виктор Медведчук и Опозициона платформа за живот, затим Партија Шарија, после остракизма и забране бављења политиком дотадашњег политичког естаблишмента Југостока и читаве земље, с лидерима Партије региона и Компартије на челу, потом протеривањем Царјова и низа других политичара и јавних делатника. У постфебруарској Украјини, након преврата 2014, ситуација у изборном систему више није ни приближна оној у претходном времену дужем од две деценије. Отцепљењем Крима и изласком Новорусије из састава земље (делови области Доњецк и Луганск) смањено је проруско становништво у земљи. Томе треба додати да је један мањи број грађана Југоистока, као и читаве Украјине, напустио земљу и отишао у иностранство (укључујући Русију), а ту солидан део припада проруском становништву. Значајном делу проруских политичара, нарочито из Партије региона и Компартије, забрањено је да се даље активно баве политиком. Некима је то забрањено на основу законског акта о лустрацији који се односи на период 2010–2014, а некима не *de iure*, али заправо *de facto*. Проруским политичарима је изузетно отежано, готово и онемогућено деловање и активности након 2014. године. Услови регуларног вишестраначја су озбиљно доведени у питање.

Продубљавање украјинске кризе црквеним проблемом (јун 2016 – мај 2019)

Када је у питању црквени проблем, он је додатно искомпликовао ситуацију и повећао дубину конфликта како у самој Украјини, тако и у односима између Кијева и Москве.¹⁰ Поред већински православног

---

¹⁰ У бројној литератури на ову тему издвајамо Алла Миколаївна Киридон, Становлення помісної православної церкви в Україні (2016–2019 рр.), у: *Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри, Збірка наукових праць*, Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019, стр. 180–190.

становништва, у Украјини живи и значајан број унијата и католика. Међутим, то није све. У оквирима православних постоје чак три цркве: Украјинска православна црква Московског патријархата (УПЦ МП), коју у народу називају „московском”, док су друге две неканонске – Украјинска православна црква Кијевског патријархата (УПЦ КП) – „филаретовска”, која делује од 1992. и, најзад, Украјинска аутокефална православна црква (УАПЦ), коју можемо да зовемо „галичанска”, како је назива и Леонид Кучма¹¹. У западној Украјини делује и унијатска Грчко-католичка црква (УГКЦ), док је међу протестантским најјача Баптистичка црква. У време стицања независности, за време Горбачова, 1991, како наводи Кучма на истом месту, питање обнављања грчко-католичких храмова појавило се као узрок сукоба између Кијева и Москве (Кучма, 2004, 464–465). Тада су избили инциденти између унијата и православца у западној Украјини, унијати су оптужени за прогањање православних, а то је тумачено као својеврсна освета за догађања из 1946, када је унијатска црква била забрањена.

За већински православни свет у Украјини значајнији је сукоб унутар православних цркава. Годинама су видљиви покушаји стварања помесне (јединствене) украјинске православне цркве независне од Москве. У том смислу још 16. јуна 2016. године Врховна рада Украјине обратила се васељенском патријарху Вартоломеју с молбом да дâ аутокефалност Украјинској православној цркви. На православном сабору на Криту од 16. до 27. јуна 2016. дошле су до изражаја значајне супротности између васељенског патријарха и Руске православне цркве. На овом свеправославном сабору нису учествовали представници Руске православне цркве, потом Бугарске и Грузијске цркве и антиохијски патријарх. Једно од важних питања које је изазвало несагласје и одсуство на сабору било је управо покретање питања давања аутокефалности Украјинској православној цркви. Оно што није остварено тада, уследило је после две године.

Ала Киридон, украјински политиколог, сматра да је Русија преко Украјинске православне цркве под надлежношћу московског патријарха имала утицај на преко 50% становништва Украјине (тачније око 65%) све до стицања аутокефалности Украјинске православне цркве на основу

---

¹¹ О томе више у Леонид Кучма, *Украјина – не Росія*, Москва: Время, 2004, стр. 463–464.

томоса који је добила од васељенског патријарха. Украјински председник Порошенко обратио се априла 2018. године константинопољском патријарху Вартоломеју с молбом да се дâ аутокефалност Украјинској цркви, „што ће омогућити да се у земљи створи јединствена помесна православна црква”.¹² Васељенски патријарх је, супротно надлежностима које је над Украјином вековима имала Московска патријаршија, донео томос о независности засебне украјинске цркве, која је заправо настала спајањем две мање украјинске православне цркве. Украјинска православна црква под надлежношћу московског патријарха има своју инфраструктуру у 22 од 25 административних области Украјине. Она није присутна само у унијатском језгру Галиције, које чине административне области Лавовска, Ивано-Франковска и Тернопільска. Располаже са 12.675 организација у 22 административне области.

Након што је 11. октобра 2018. Свети синод Васељенске патријаршије објавио да је укинуо одлуку о потчињавању Кијевске митрополије (тј. УПЦ КП) Московском патријархату, на заједничком сабору две православне цркве, УПЦ КП и УАПЦ (која се самораспустила уочи сабора), 15. децембра 2018, уследило је њихово уједињење. Тим чином ударен је темељ формирању нове цркве, која добија томос од васељенског патријарха 6. маја 2019. године.¹³ Последица те одлуке васељенског патријарха јесте да је Руска православна црква прекинула с њим односе 2018. године.

---

¹² Између осталог о томе у Порошенко просит патријарха Варфоломеја о созданији на Украјини аутокефалне цркве, ТАСС, 17 априла 2018, <https://tass.ru/obschestvo/5134219>.

¹³ Од украјинских извора на ову тему Патријарх Варфоломеј вручио Томос Православној цркви Украјине, Укринформ, <https://www.ukrinform.ru/rubric-society/2614363-patriarh-varfolomej-vrucil-tomos-pravoslavnoj-cerkvi-ukrainy.html>.

УКРАЈИНСКА КРИЗА ОД 2019. ДО ФЕБРУАРА 2022, ЕПОХА ЗЕЛЕНСКОГ

Украјинска криза и украјинско-руски сукоб, што је предмет овог рада, обухвата период од почетка 2019. године до данашњих дана (крај октобра 2022). Грубо посматрано, она обухвата две важне целине – прва је мирнодопска, а друга ратна. Мирнодопска представља период од почетка 2019. па све до фебруара 2022. године. То је трогодишњи период у коме се неједнаким интензитетом развијала, односно у почетној фази привремено деескалирала, украјинска криза. Та почетна фаза деескалације везана је за победу Зеленског на председничким изборима над Порошенком, а убрзо је, након парламентарних избора, следило и комплетно преузимање власти.

Период отопљавања 2019 – јесен 2020.

Период од пролећа 2019. до јесени 2020. године, око годину и по дана, време је отопљавања напетости како у Украјини, тако и у украјинско-руским односима. Чини се да је поред изборне смене Порошенка и доласка на власт Зеленског, погодовало и међународно окружење. Наиме, док је Трамп био на власти у САД, није показао претерано интересовање за украјинско питање, а такође у односима Вашингтона према Русији није било концепцијске нетрпељивости која ће уследити са доласком Бајдена на власт. Такође, пандемија ковида 2020. привукла је током те календарске године пажњу практично у читавом свету.

Долазак Зеленског на власт пролећа 2019. године

САД у овом периоду, што се поклапа са мандатом председника Трампа, у односу на Украјину заузимају опрезнији став него што је то, рецимо, био случај са труским периодом криза од јесени 2013. до фебруара 2015. године. Интересантне су афере у вези са Украјином у које

се, што директно, што индиректно, уплело неколико америчких политичара. Тако је евидентан случај Манефорта, контрадикторног политичара који је био саветник у кампањи Виктора Јануковича, а потом и Трампа, и којем је у САД 2018. године суђено за корупцију. Међутим, у украјинском случају породица Бајден, конкретни син садашњег председника имао је свој необичан ангажман током претходних година.¹⁴ САД су имале велики утицај на Украјину у протеклом периоду, након преврата 2014. године. На унутрашњем плану оне су давале лагану предност Порошенку у односу на Јулију Тимошенко. Међутим, Батковщина Тимошенкове временом је добијала предност у бирачком телу у односу на Порошенка. Тимошенкова је уживала и одређену подршку и сарадњу са олигарсима и политичарима који су проруски оријентисани, или имали симпатије у том правцу.¹⁵ Међутим, управо је 2019. тријумфовао Зеленски, као ново политичко лице.

Четири године владавине председника Порошенка није донело бољитак Украјини. У првих годину дана његовог мандата трајале су и оружане борбе (са прекидима), окончавање периодично споразумима Минск 1 и Минск 2. Украјина се геополитички окренула Западној, пре свега атлантистичкој геополитици. Статус руског језика, као другог званичног на Југоистоку, није диран, али је зато оборена одредба из 2010. где се по европским стандардима омогућавају и други званични језици у оним областима где мањине заузимају одређени удео. Украјина практично напушта Заједницу независних држава и легализује свој формални излазак из Заједничког европског простора. Она потписује ССП са ЕУ и продубљује сарадњу и са Партнерством за мир, као и са НАТО-ом. Увођењем нове Православне цркве Украјине, поред постојеће канонске Украјинске православне цркве (под патријархом московским), усложњава се ситуација у друштвеном и политичком животу земље. ПЦУ је названа у народу „Порошенкова црква“, па је то додатно радикализовало односе са „Руским светом“.

---

¹⁴ Више у Сергей Плохий, Мэри Элизе, Сароте, Украинско мелководье, Россия в глобалной политике, Москва, <https://globalaffairs.ru/articles/ukrainskoe-melkovode/>

¹⁵ Аналитички рад на ову тему Владимир Брутер, Украина 2018-2019, предварительные сценарии, Россия в глобалной политике, Москва, <https://globalaffairs.ru/articles/ukraine-2018-2019-predvaritelnye-scenarii/>

На председничким изборима 2019. године Пјотр Порошенко, носилац дотадашње политике званичног Кијева према руском питању, како на унутрашњем плану, тако и у односима са Русијом, наступио је са девизом „Језик, вера, армија”. То је заправо била концепција прилично радикалне политике која је дотле вођена и која је добила нову екстремност након инцидента на Керчком полуострву и након профилисања новостворене аутокефалне Украјинске православне цркве која је добила томос васељенског патријарха, и где Порошенко има важну улогу. Поред Порошенка, тврду, заправо у форми још тврђу националистичку и чак антируску политику и на унутрашњем плану, и према званичној Русији, заступају бројне мање утицајне странке и покрети. Ту је лидер Радикалне странке Олег Лашко, потом лекар Олег Тјагинбок, лидер изразито десничарске странке Слобода, која већ скоро деценију од оснивања доминира у административним областима Галиције, где држи локалну власт, бивши председник Украјине Виктор Јушченко и његова странка Наша Украјина, потом Народна самоодбрана, странка која је чешће ванпарламентарна.

Насупрот томе Зеленски, кандидат који још нема разрађену концепцију по свим важнијим питањима Украјине, између осталог има репутацију космополите, макар са аспекта имиџа човека који тек улази у политику и који је препознат као јавна личност – глумац, забављач. У свом политичком дебију Зеленски се уопште није упуштао у озбиљно развијање крупних политичких питања, а само начелно и економских. Уочи другог круга председничких избора прихватио је ТВ дуел са Порошенком, који се одиграо на највећем спортском објекту у земљи – фудбалском стадиону Динама у Кијеву, којем је присуствовало свих 70.000 гледалаца и преносила га је национална телевизија. Имиџ и читав наступ Зеленског према јавном мњењу у том првом периоду јавног деловања, све до избора за председника, био је шаљив, лак, лепршав и лишен озбиљне политичке, чак и разрађене економске концепције. Оштрица је на промени постојећег корумпираног и неправедног друштва, са поверењем бирача које је стекао са својом екипом протеклих година у медијским наступима полузабавног и забавног карактера.

На тим важним председничким изборима априла 2019. Порошенко у другом кругу добија тек око четвртине изашлих, а готово три пута више добија Зеленски (72%).¹⁶ На потоњим парламентарним изборима неуспех

су доживели и политички ветерани Јулија Тимошенко и Гриценко, док је поред успеха покрета Слуга народа (покрет који подржава Зеленског) добар резултат постигао и Глас, где се укључио Славко Вакарчук (поп звезда). Проруски политичар и његова странка Медведчук, заједно са неким другим сличним концепцијским покретима, добио је значајан део бирачког тела, па су у Врховној ради запажене три групације странака: оне које директно подржавају Зеленског, а то су Слуге народа и Глас; оне које подржавају украјинску националистичку концепцију, а то су пре свега оне окупљене око политичара и покрета Порошенка, Јушченка, радикали Лашког, Слобода, а њима, уз извесну полудистанцу, тежи и Батковщина Тимошенкове, која ипак задржава изванредан линк сарадње и са групацијом Зеленског и трећом, условно речено, концепцијом проруских покрета у ради на челу са Медведчуком; најзад, трећа групација је она око Медведчука и Бојка, а то су, условно речено, проруски покрети и странке. Зеленски се ипак опредељује да Слуге народа и Глас праве коалициону владу, где су они јачи пол, са делом мекших покрета проукрајинског предзнака друге групације, који углавном нису били на власти у претходном периоду Порошенка. Дакле, Медведчук и део украјинских радикала остају формално у опозицији. С друге стране, Медведчук и Бојко бар у почетку концепцијски немају интерес да буду наглашено против власти Зеленског као председника и у Врховној ради.

Када је крајем августа 2019. формирана нова украјинска влада, на њеном челу и важним функцијама углавном су се нашли људи блиски Зеленском и његовој странци.¹⁷ Председник владе Хончаров је близак финансијском магнату Коломајском, па се тако и Зеленски доводи у везу са њим јер га, наводно, подржавао у професионалној каријери комичара. Сам концепт владе је углавном прихватање у народу мање популарних

---

¹⁶ У руском јавном мњењу ова победа Зеленског је примљена са уздржаним задовољством. Федор Лукъанов, Ушли с Майдана: Выборы в Раду показали что в украинской политике начался новый этап, Россия в глобальной политике, Москва, 2019. <https://globalaffairs.ru/articles/ushli-s-majdana-vybory-v-radu-pokazali-chto-v-ukrainskoj-politike-nachalsya-novyj-etap/>

¹⁷ <https://www.danas.rs/svet/novi-ukrajinski-parlament-glatko-odobrio-sastav-nove-vlade/> Како наводе медији, Зеленски је у свом говору у Врховној ради споменуо „да посланици треба да помогну да се Украјини врати Крим, те реши сукоб на истоку земље”.

мера ММФ-а и реформи у том правцу, имајући у виду тешко стање украјинске привреде. Велико изненађење у јавности изазвао је наступ Коломајског у САД, где је у интервјуу за *Њујорк тајмс* навео да Украјина треба да се окрене доброј сарадњи са Русијом и да „од Америке нема много вајде”, јер неће бити примљена у ЕУ и НАТО.¹⁸ С друге стране, утицај Коломајског на владу и Зеленског не мора да буде пресудан, па чак ни изузетно значајан, али је свакако евидентан.

Извесну енигму тада је представљала концепција новог председника Украјине Володимира Зеленског. Он је уочи парламентарних избора морао да покаже одређени политички маркетинг да би се са својом странком што боље позиционирао, како у односу на прилично екстремизовану политичку сцену Украјине, тако делом и према Југоистоку, где је такође покушао да узме што већи број гласова. У том смислу може се посматрати и његов први телефонски разговор с Владимиром Путином након избора за председника Украјине 2019. године. У том разговору он је најавио да ће се применити лустрација, не само како је то било у Украјини након пуча 2014. на гарнитуру на власти у периоду Јануковича и Азарова (2010–2014), већ и на период након тога, укључујући и Порошенкову администрацију. Та изјава могла је да носи и политички прагматизам, јер би тиме били обухваћени и његови политички противници из тзв. западноукрајинске концепције који су били на власти након пуча 2014, дакле његови постојећи политички ривали. Тај потез је опасан јер гура прст у око постојећем естабилишменту и владајућој хистерији у земљи. Међутим, његове изјаве да је потребно проширити тзв. Нормандијску групу (чине је Русија, Француска, Немачка и Украјина) за операционализацију мира Минск 2 са САД и Британијом, директно су геополитички окренуте интересима атлантистичких снага и контра руских интереса. У следећем периоду Зеленски је учинио извесно отопљавање ка рускојезичком становништву и Русији. Имајући у виду екстремне ставове и политику владајућих структура након преврата, та отопљавања неће превише значити, јер да би се постигао истински компромис с Југоистоком и Русијом потребно је далеко, далеко више снаге и времена. На заседању Нормандијске групе у зиму 2019. године опозиција украјинских

---

¹⁸ <https://www.nytimes.com/2019/11/13/world/europe/ukraine-ihor-kolomoisky-russia.html> Том приликом Коломајски је напоменуо да се финансијска помоћ у случају окретања Русији временом може добити одатле, и то 100 милијарди евра.

националиста на челу са Порошенком, Јушченком и Лашком организовала је митинг притиска у Кијеву „да не изда националне интересе у Донбасу и Луганску”. Такође, закључци Врховне раде су у правцу да званични Кијев није спреман да пружи отцепљеним територијама опипљиву аутономију у случају да се реинтегришу у правно-државни концепт Украјине, чиме се битно ограничавају могућности, ако би се Зеленски придржавао тога, за постизање озбиљног приближавања у преговорима у којима руску страну представља Путин. Сходно томе ни наведени преговори, где се сусрео са Путином, Меркаловом и Макроном, нису дали посебан резултат, уз видно отопљавање односа између председника Русије и новог председника Украјине.

Русија и Украјина су и у периоду епидемије вируса корона успоставиле специјалну сарадњу, између осталог уведен је додатни воз на релацији Москва–Кијев.¹⁹ С друге стране, без обзира што се прекид ватре између Новорусије (територије Доњецке и Луганске области које су под контролом проруских снага) и Украјине поштује, повремено долази до појединачних случајева пуцњаве. Тако је 20. марта у Горловци рањен дечак (13 година) од метка који је дошао са украјинске стране.²⁰ Када је у питању сама епидемија вируса корона, она се током априла развила у Русији, а у Украјини је узела маха и нешто раније.²¹

Зеленском је од самог доласка на власт прилично сужен маневар око постизања евентуалног договора са руском страном око питања дела Доњецке и Луганске области (Новорусија), који су сепаратни. С једне стране, постоји притисак опозиције, на челу са Порошенком, Јушченком и радикалима, са којима је начелно сагласна и Батковшчина, да нема давања озбиљне аутономије овим отцепљеним областима. И законски прерогативи начелно постигнути у Врховној ради по овом питању ограничавају Зеленског, тако да би за одређени напредак у преговорима било потребно реално попуштање ове стеге са украјинске стране, наравно уколико се уопште жели видан напредак у односу на постојећи

---

¹⁹ <https://rusvesna.su/news/1585071444>

²⁰ О рањавању дечака у Доњецку из проруских извора <https://rusvesna.su/news/1584942381> Донбасс: ранен ребёнок

²¹ <https://karachun.com.ua/dengi-dolzhni-idti-za-koronavirusom-a-ne-za-patsientom-otmenyat-li-vtoroy-etap-medreformi-s-1-aprelya-12468>

status quo и Минск 2. Зеленском, пореклом из јеврејске украјинске породице из Кривог Рога, матерњи језик је руски и у кампањи се није посебно изјашњавао око великих политичких питања, укључујући и она везана за статус сепаратистичких области.²²

Почетком марта 2020. године лондонски *Гардијан* је пренео његову изјаву да Путин и он имају начелно око годину дана да се договоре око неког потенцијалног споразума на истоку („да прекине рат на истоку“).²³

Заправо Зеленски је у дужем интервјуу, који је месецима избегавао, дао релативно неодређене изјаве, нагласивши да би било изузетно пожељно да се тај потенцијални споразум постигне у следећих годину дана.

Отопљавање у односима две земље било је минимално и тек започет процес, са неизвесним даљим током. Тако, између осталог, посебне комисије за културу у Украјини забрањују бројне стране филмове, чак и када у њима неке улоге имају руски глумци, или чак западни глумци који су означени као блиски Русији, попут Жерара Депардјеа или Стивена Сигала (зато што имају руске пасоше?!).²⁴ С друге стране, иако последњих месеци ређе, и даље су постојали повремени прекиди примирја на граници са отцепљеним областима.²⁵

Дакле почетни период владавине Зеленског донео је извесна отопљавања ситуације у земљи.²⁶ Следи период од близу годину и по дана

---

²² <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/07/volodymyr-zelenskiy-tv-comic-who-became-ukraine-president-trump-putin>

²³ <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/06/ukraine-president-volodymyr-zelenskiy-gives-putin-one-year-strike-deal-end-war>

²⁴ Забрањен је у фебруару 2020. чак и филм у којем глуми садашњи председник Украјине Зеленски, јер једну споредну улогу има руска глумица. <https://www.blic.rs/vesti/svet/ukrajina-zabranila-nekoliko-filmova-na-crnoj-listi-je-jedan-glumac-sa-srpskim-pasosem/s454y10>

²⁵ Тако украјински медији наводе да је 2. маја 2020. чак 15 пута дошло до размене ватре на линији раздвајања у Донбасу <https://www.rbc.ua/rus/news/donbasse-boeviki-15-raz-narushili-rezhim-1588430512.html>

²⁶ Значајан део проруског бирачког тела на председничким изборима гласао је за Зеленског, нарочито у другом кругу, где је убедљиво победио Порошенко. У мањој мери то је био случај и на парламентарним изборима. Драган Петровић, „Отопљавање украјинске кризе?!“, *Култура полиса*, бр. 42, 2020, стр. 247–260.

наде у омекшавање стања у земљи, као и у односима са Русијом. Неки помаци су постигнути, јер Зеленски и влада нису толико инсистирали на подршци новоформираној православној украјинској цркви која је добила томос од васељенског патријарха и контрирали Украјинској православној цркви која је под ингеренцијом московског патријарха. Извесно отопљавање односа између Русије и Украјине откако је председник постао Зеленски (након парламентарних избора његова странка учествује у власти) ипак је било евидентно. Између осталог, деблокиран је Јандекс (Yandex, Яндекс) и ВКонтакте. Такође, омогућен је контакт руским медијима РИА Новости, ТАСС, НТВ. Посебно је значајна и деблокада Русская весна, који се конкретно бави (проруском) Украјином.²⁷

Зеленски је најавио да ће, поред лустрације проруских политичара који су владали у периоду Јануковича, доћи до лустрације и политичара који су се огрешили о закон у периоду Порошенкове власти. Коломајски магнат који је раније помагао Зеленског у глумачкој каријери, те за време украјинске кризе наоружавао одреде десне антируске оријентације, заложио се током 2019. године да се Украјина ослони на Русију, што је изазвало пажњу јавности.²⁸ С друге стране, у преговорима Нормандијске групе у вези са имплементацијом Минска 2, није дошло до напретка. Званична Русија је очекивала извесно отопљавање односа са Украјином за време Зеленског све негде до јесени 2020. године.

Парламентарни живот у Украјини као катализатор друштвених и политичких противречности

Парламентарни живот до 2014. године, дакле, заснивао се на приближној снази две геополитичке и културно-идентитетске концепције, источне и западне, односно југоистока и северозапада. Југоисток су

---

²⁷ Ове вести пренели су на свој начин и украјински медији <https://fakty.ua/312136-v-ukraine-razblokirovali-vkontakte-i-yandex-chto-proizoshlo>

<https://karachun.com.ua/poshli-sluhi-o-tom-chto-v-ukraine-otkrili-dostup-k-vkontakte-eto-pravda-7636>

²⁸ <https://www.nytimes.com/2019/11/13/world/europe/ukraine-ihor-kolomoisky-russia.html> Том приликом Коломајски је напоменуо да се финансијска помоћ временом у случају окретања Русији може добити одатле, и то 100 милијарди евра.

представљале Партија региона, као убедљиво најјача странка у земљи и Компартија, обе са проруским префиксом. Ове две проруске странке доминирале су Југоистоком, где су заједно имале најмање око 60% бирачког тела (на пример у Херсонској области), те још више у осталим областима (Одеској, Николајевској, Запорошкој, Дњепропетровској, Харковској), а највише у Доњецкој и Луганској, као и Криму (преко 80% у свакој од њих). Поред тога ове странке имале су снажан утицај у централном делу земље и симболичан на самом северозападу.

Северозападну половину земље представљале су Блок Јулије Тимошенко, као јача странка умерених украјинских национално одређених бирача и Наша Украјина, која је имала наглашен украјински и, чак, у мањој мери и антируски префикс. Њима треба додати и партију Слобода коју води Олег Тјагинбок, која доминира у Галицији и још више је десно од Наше Украјине, са проунијатским и антируским префиксом. Од осталих политичких група треба споменути социјалисте са Александром Морозом на челу, који нису успели да уђу у Врховну раду након 2006, те покрет Владимира Литвина, који је ушао у парламент у периоду 2007–2012. и том приликом једно време вршио и функцију председника Врховне раде (парламента). Ове две организације биле су релативно неутралне по идентитетском питању, с тим да су социјалисти били тек нешто ближи проруској опцији, а Литвинов покрет украјинском идентитету. То, међутим, у пракси није спречавало Мороза да напусти већинску власт коју је вршио са својом странком до тзв. наранџасте револуције са Партијом региона и пређе 2005. у коалицију са странком Тимошенкове и Нашом Украјином. Такође, Литвин је након учешћа у влади Јулије Тимошенко (са Блоком Јулије Тимошенко и Нашом Украјином), након победе Јануковича на председничким изборима почетком 2010, прешао у коалицију која је чинила владу са Партијом региона и Компартијом (на челу те владе био је Азаров).

Након 2014. долази до промене у бирачком телу, али и у друштву Украјине. Већ је наведено да су се одвојили Крим и делови Доњецке и Луганске административне области (који чине Новорусију), да је у исто време значајан део становништва емигрирао у иностранство (на Запад или у Русију, поред чињенице да Украјина у континуитету у постсовјетском периоду има негативан природни прираштај). Поред тога услови за изборе су за проруску опцију, односно концепцију југоистока, постали

изузетно неравноправни, као и читаво стање у друштву. Постепено сужавање простора руском језику, антируска хистерија у Кијеву и западним областима, а тек у нешто мањој мери у владиним институцијама и медијима, блокада комуникације и сарадње са Русијом, остракизам за део проруских политичара и активиста, људи из јавног живота – све се то негативно одражавало на позицију проруских покрета и политичара. Најзад, водеће проруске странке попут Компартије су забрањене, а нешто слично задесило је и Партију региона. У таквим околностима проруска опозициона снага у Украјини споро се конституисала, укључујући и сам Југоисток. Нове пучистичке украјинске власти су вакуум постигнут фебруарским пучем брзо попуниле мајским председничким изборима 2014, где је већ у првом кругу, у изразито нерегуларним условима, победио Порошенко и одмах започео ратни сукоб на истоку. У сличном амбијенту одржани су затим и парламентарни избори. Требало је времена да се у нерегуларним и недемократским условима конституишу нове проруске партије и политичари. То су пре свега Опозициона платформа за живот на челу са Медведчуком и партија на чијем је челу Анатолиј Шариј, са делимичним проруским префиксом. Порошенко је један од водећих украјинских тајкуна, са капиталом и утицајем који је до 2014. био сличан оном Рината Ахметова, Виктора Јануковича, Игора Коломајског и Дмитра Фирташа, да наведемо оне најзначајније. Порошенкова странка Европска солидарност, владајућа у периоду до 2019, и даље је утицајна, иако делује у опозицији. Ту је и Батковшчина Јулије Тимошенко, која је уз владајућу Слуге народа и Порошкову странку почетком 2021. године, по истраживањима јавног мњења, свака засебно има између 12 и 15% (по истраживањима јавног мњења у јануару Слуге народа – 12%, Батковшчина – 14% и Европска солидарност – 15%). У овом периоду проруска Опозициона платформа за живот има преко 20%, а партија Шарија око 5%. Суштина је у томе да су Зеленски и Слуге народа, са прилично неутралним ставом око идентитета и односа према Русији, током председничких и парламентарних избора у првој половини 2019. добили значајан део бирача Југоистока и проруске опције. Паралелно са његовим приближавањем интересима украјинских националиста и ударом на егзистенцијалне идентитетске интересе проруског дела Украјине, тече процес окретања овог дела бирачког тела ка странкама Медведчука и Шарија.

Ситуација се у првим месецима 2021, а посебно у фебруару и почетком марта, додатно компликује одлукама власти и Зеленског да се наметне нека врста санкција Медведчуку и да му се затворе три телевизије. На тај начин се покушава умањити његов утицај у бирачком телу и уопште комуникација са Југоистоком и осталим деловима Украјине.²⁹ Медведчук је стрпљиво градио идејама његове странке, блиске медије. Тако је њему блиски Тарас Козак располагао је ТВ каналима *112 Украјина*, *News One*, а потом је купио и канал *Зик*. Прве две телевизије су утицајне на југу и истоку Украјине, где је и рускојезично становништво, док је ТВ *Зик* купљен од бизнисмена из Лавова Петра Диминског и има утицаја на западу земље. Национална безбедност Украјине је, дакле, блокирала ове канале и чак део имовине Медведчука, са образложењем да раде за отцепљени Доњецк и Луганск. Односно, на овај начин било какво деловање у правцу рускојезичког становништва се, по тумачењу „ловаца на вештице и инквизиције”, може повезати са Русијом и „сепаратизмом Доњецка и Луганска”, те као такво блокирати, као и њихова имовина и медији. То је заправо једна врста тоталитарне државе, која угњетава не само сопствену прошлост и идентитет већ и онај део популације који је и даље рускојезичан и вернике УПЦ проглашава „петом колоном” и аутократским средствима може га нападати и забрањивати. Да ли по том моделу Србија може да забрани бављење политиком и медије Албанцима на југу уже Србије јер су „повезани са сепаратизмом Косова и чак Албанијом”? Да ли би и у овом случају западни центри моћи ћутали и тврдили да ту нема повреда људских права и основних елемената демократије и плурализма?³⁰

С друге стране, Медведчук се не предаје, покушава да оснује нове телевизије, укључујући и Прву независну, те да споји 112 Украјина и News One у једну. По наводима украјинских медија блиских власти постоји план да се кадровски заштити и канал Зик променом структуре управљања и наговештеним стављањем у први план као политичке фигуре супруге Медведчука, познате телевизијске водитељке Оксане Марченко.³¹ Око

---

²⁹ <https://www.pravda.com.ua/articles/2021/02/25/7284627/>

³⁰ *Печат*, 5. март 2021. А. Ђокић, „Ресет украјинске антируске политике, Рат као једина опција”, стр. 43–47.

³¹ <https://www.pravda.com.ua/news/2021/03/2/7285248/>

Опозиционе платформе за живот ангажовани су и неки од најбогатијих тајкуна у Украјини, као што су Димитри Фирташ и Левочкин, који имају и медијску кућу Интер. Нападом на Опозициону платформу за живот и Медведчука, Зеленски је напао не само проруску опцију у Украјини већ и саму Москву и Путина, пише украјинска *Правда*, новине блиске западноукрајинској концепцији. Почетком марта Оксана Марченко обзнанила је да улази у политички ангажман у оквиру Опозиционе платформе за живот пошто је Савет за националну безбедност Украјине против Медведчука и његове странке (али ту је споменута и Оксана Марченко) покренуо вид блокаде – санкција под оптужбом да подржавају тероризам, односно Новорусију.³² Док су извесни кругови, укључујући Опозициону платформу за живот, затражили од председника Зеленског и Врховне раде, те Савета за националну безбедност, да преиспита одлуку о увођењу наведених санкција, неофашистичка странка Слобода и неколико градова у којима она самостално или у коалицији држи локалну власт у Галицији (Ивано-Франковска, Подолска, Черновици и неке друге) затражили су забрану странке Опозициона платформа за живот и Партије Шарија (чији је лидер Анатолиј Шарија у емиграцији ради сопствене безбедности).³³ Неофашистичка хистерија у Украјини међу носиоцима дела власти и јавности је таква да се као кључне „оптужбе” против појединих политичара из Опозиционе платформе за живот наводи да су последњих година летели за Москву или Крим.³⁴ Украјина повећава притисак на Русију, најављује се и покушај блокаде дотока воде на полуострво.³⁵ То све указује на затезање ситуације како унутар саме

---

³² <https://www.pravda.com.ua/news/2021/03/2/7285248/> Санкције су уведене према Оксани Марченко, као и према супрузи Тараса Козака Наталији Лаврењук, јер располажу некретнинама у области Ростова на Дону (гасним пољима), из којих се наводно, по тврдњи Савета за националну безбедност Украјине, финансира Новорусија (сепаратне области Доњеца и Луганска).

³³ https://www.dialog.ua/ukraine/213163_1597263785?utm_campaign=%D0%94%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3.UA&utm_medium=facebook&utm_source=socialnetwork&fbclid=IwAR0ZZjv_15g-iewO1oi1-zuhJXhaU3FKK4N7vdHrbv9NOt0GLFrKZLBPVq8
<https://www.pravda.com.ua/news/2021/03/3/7285332/>

³⁴ <https://www.pravda.com.ua/news/2021/03/6/7285753/>

³⁵ <https://www.slovoidilo.ua/2021/03/11/novyna/polityka/rosiya-zibralasya-sudytytsya-ukrayinoyu-cherez-vidsutnist-vody-krymu>

Украјине према рускојезичком становништву, тако и на спољњем плану према Русији. Зеленски је 20. фебруара одобрио увођење санкција против 19 правних и осам физичких лица, међу којима су Медведчук и његова супруга Оксана Марченко. Под тим санкцијама су се нашли и власници авиона који су летели у Русију. Фебруара одобрио је петогодишњу забрану емитовања телевизијама 112 Украјина, News One и Зик, чији је власник посланик Опозиционе платформе Тарас Козак. Опозициона платформа је то назвала „почетком увођења диктатуре у Украјини”.³⁶ Овакви притисци дали су извештај резултат и снага и рејтинг Опозиционе платформе за живот у следећим месецима опада, а та странка се налази у егзистенцијалној угрожености. Чести су терористички акти углавном непознатих лица која демолирају ноћу или чак постављају експлозив испред неких њених локалних седишта.

С друге стране, победа Бајдена на председничким изборима у САД подупире интересовање за Украјину и подршку амбицијама Кијева.³⁷ Америка чак врши и притисак према тајкуну Коломајском, који је претходних пар година учинио извесно приближавање ка Русији. Чини се стога да су могућности постизања компромиса веома смањене и да се ситуација заоштрава.

Заоштравање ситуације у Украјини и украјинско-руских односа од јесени 2020.

За разлику од претходног периода од доласка Зеленског на власт, када је дошло до извесног релаксирања односа како у самој Украјини, тако и у односу на Русију, па и отцепљени Донбас, ово је период од око годину и по дана, од средине јесени 2020, новог захлађења односа, а потом и укупне радикализације ситуације, све до ивице оружаног сукоба и његовог почетка 24. фебруара 2022. године.

Током друге половине 2020. долази до заоштравања односа званичног Кијева (Зеленског и владе у којој његова странка Слуге народа

---

³⁶ <https://fakti.org/globotpor/vlast-zelenskog-pokusava-da-medvedcuku-napakuje-veleizvaju>

³⁷ <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/6049665a9a79477194e8b308?from=newsfeed>

има већину) и Русије и можемо рећи и проруског дела у Украјини.³⁸ Врховна рада Украјине (скупштина) доноси уредбу по којој је Русија дефинисана као агресор и противник. Током јесени 2020. одузето је право регионима Југоистока, са већинским рускојезичким становништвом, да користе руски језик као други званични (пре тога су још 2017. године то право одузели оним областима где је рускојезичко становништво значајна мањина). Најзад, посета владе Украјине васељенском патријарху, као и претходна посета Зеленског, носи са собом могућност додатног фаворизовања новоформиране Православне цркве Украјине. Зеленски је по питању Новорусије почетком децембра 2019. године предочио пет могућих стратешких приступа решавању овог питања, чији детаљи нису представљени јавности. У децембру 2020. Руска Федерација ставља део политичара администрације Зеленског под извесне санкције, чиме се може рећи да је завршен период очекивања званичне Москве да са постојећом гарнитуром власти у Кијеву може доћи до осетног приближавања. Паралелно са тим победа Бајдена на изборима у САД погодује радикализацији украјинског питања, у односу на дотадашњи период када је у Вашингтону носилац власти био Трамп.

Радикализација украјинске кризе током 2021. године

Током фебруара и марта 2021. године видљиво је нагомилавање снага Украјине према Доњецуку и Луганску, укључујући и позивање резервиста на војне вежбе.³⁹ Док Украјина покушава да представи Руску Федерацију као страну у сукобу, чак и агресора, званична Москва се поставља као медијатор између сукобљених страна.

Притисак на унутрашњем плану на Опозициону платформу за живот и њеног лидера Медведчука наставља се током априла и маја 2021,

---

³⁸ Чак и у периоду тзв. отопљавања ситуације у Украјини постојале су бројне противречности, инциденти и чак сукоби различитог порекла. Најјача, условно речено, проруска странка у земљи након гашења Партије региона и Компартије – Опозициони покрет за живот Виктора Медведчука доживљавала је различите неугодности. Између осталог, бачена је бомба на њихово седиште у Кијеву маја 2020. <https://www.espreso.co.rs/svet/planeta/564539/bacena-bomba-na-opoziciju-partiju-haos-u-gradu-zna-se-i-ko-stoji-iza-napada-video>

³⁹ <https://ria.ru/20210305/donbass-1599953373.html?in=t>

паралелно са затезањем односа између званичних Москве и Кијева. Тако му је стигла оптужба за подривање интегритета Украјине, уведен кућни притвор и од 14. маја обавеза да носи електричну наногицу.⁴⁰ Кућни притвор је тада расписан, а Медведчук је изјавио да нема да плати 10 милиона евра предвиђене кауције јер су му украјинске власти, као и његовој супрузи, блокирале имовину и рад наведених телевизија.⁴¹

Односи званичне Украјине и Русије

Затезање односа између званичних Украјине и Русије паралелан је процес са заоштравањем политичких и друштвених прилика у самој Украјини. На унутрашњем плану постоји, дакле, појачавање притиска званичних власти према читавом рускојезичком и проруском становништву у земљи, у правцу тенденција ка покушају измене његовог идентитета и украјинизацији. У политичкој равни у оквиру плурализма врши се притисак на проруске политичке странке и истакнуте појединце. У међудржавним односима према Русији доминира даље заоштравање од стране актуелних украјинских власти. То се може сагледати у оквиру само формалног настављања преговора везано за операционализацију процеса Минск 2. Заправо, украјинска страна је претходно усвојила низ законских аката који заправо онемогућавају реализацију преузетих обавеза и суштине Минска 2. Украјина у војном смислу од јесени 2020. појачава распоређивање својих снага и према отцепљеним областима Донбаса, а у мањој мери и према Криму. У случају Крима делом се блокира доток воде ка полуострву. Такође, у извесној мери се појачавају и војни континенти према граници са Руском Федерацијом. Зид, назван „Европски зид”, који је као систем препрека почео да се гради према граници са Руском Федерацијом још од 2014, повремено се наставља, али је далеко од тога да је то заокружен подухват. Руски медији јављају да се због недостатка средстава посустало у озбиљном раду на њему и да је тешко рећи када би се овај подухват реално могао привести крају. Почетком маја шеф украјинске државне службе Сергеј Деинек рекао је

---

⁴⁰ <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2021/05/14/7293518/>

⁴¹ <https://standard.rs/2021/05/20/b-mitrinovic-kako-su-ukrajinci-uhapsili-glavnog-opozicionara-jer-je-putinov-covek/>

да је последњих година на руско-украјинској граници ископано 400 км противтенковског јарка, постављено 100 км металне оградe и развучено је 70 км бодљикаве жице. Према његовој изјави, тај подухват је завршен у Харковској области, која се граничи са Белгородском области у Русији, а у Сумској области ти радови нису ни започети. Иначе Сумска област у Украјини граничи се са Брјанском, Курском и Белгородском области у Русији. Изградња овог зида започела је 2014. на иницијативу тадашњег функционера Јацењука. Наводно, он је то образлагао потребом ЕУ да се добије безвизни споразум.⁴²

У првом делу календарске 2021. године односи две земље се заоштравају. Тензије се повећавају током пролећа, када Украјина оптужује Русију да нагомилава трупе према својим границама и да је у питању више од 100.000 војника. Русија је то називала одбрамбеном вежбом, а инциденти на граници раздвајања према Доњецкој и Луганској регији су бивали чешћи. С друге стране, украјинска војска се нагомилавала према овим отцепљеним областима. Украјина уводи санкције према више стотина руских компанија и појединаца. Међу њима су руски телевизијски канали, новинске агенције, консултантске компаније, компаније за плаћање преко интернета и лидери отцепљених области. Тим санкцијама забрањено им је пословање у Украјини, коришћење имовине или повлачење капитала. Председник Зеленски је 21. маја навео да се те санкције продужују, иако је дошло до уочљивог смањења присуства обима руских снага на војним вежбама у областима према Украјини.⁴³

Односи између Русије и Украјине се толико компликују да се преносе и на културни и спортски ниво. Тако је у првој седмици јуна Русија послала жалбу УЕФИ (европској асоцијацији за фудбал) зато што украјинска репрезентација пријављује дресове са мапом земље где су обухваћени и отцепљени Доњецк и Луганск, али и Крим (који Русија сматра саставним делом своје територије од марта 2014). У исто време дата је примедба и на натписе на дресовима „Слава Украјини” и посебно „Слава нашим херојима”. УЕФА је прихватила да се одстрани натпис „Слава нашим херојима”, а да се карта Украјине и натпис „Слава Украјини” оставе, са

---

⁴² <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/60af5f639a7947375e105193>

⁴³ <https://www.slobodnaevropa.org/a/31267428.html>

образложењем да већина земаља у ОУН још увек признаје ту земљу у тим границама.⁴⁴

Са друге стране, Северни ток 2 се завршава током друге половине 2021. године, што је значајан геоекономски и геополитички успех Русије.⁴⁵

Председник Русије Путин изјавио је да не сматра као сатиру могућност да се Украјина придружи НАТО-у, али да је то питање црвена линија његове земље. Упозорио је да би потенцијалне нуклеарне ракете према срцу Русије одатле летеле врло кратко и да сматра паметним око 50% популације Украјине која се противи могућности уласка те земље у Северноатлантску алијансу. Путин је навео да је приближавање Украјине НАТО-у и уопште проширење Алијансе на Исток наговештено и остваривано у периоду када није било украјинске кризе и погоршавања ситуације која је следила.⁴⁶

Односи Украјине и западних сила

Победа Бајдена на председничким изборима у САД подупире интересовање према Украјини и подршци амбицијама Кијева.⁴⁷ Америка врши притиске чак и према тајкуну Коломајском, који је претходних пар година учинио извесно приближавање ка Русији. Чини се стога да су могућности постизања компромиса веома смањене и да се ситуација заоштрава.

Украјинско руководство покушава да пооштравање конфликта са Русијом представи западним центрима моћи као могућност проширивања помоћи коју прима. У томе има извесног успеха. САД су одобриле пакет од 150 милиона долара војне помоћи, која је најављена почетком марта 2021. (тада је најављено 125 милиона долара), а

---

⁴⁴ <https://balkans.aljazeera.net/news/sports/2021/6/10/uefa-ukrajina-da-ukloni-slogan-slava-nasim-herojima-sa-dresa>

⁴⁵ <https://novyny.live/abroad/pustit-gaz-po-severnomu-potoku-2-poka-nevozmozhno-putin-sovral-krutikhin-2174.html>

⁴⁶ <https://www.novosti.rs/c/planeta/svet/1005514/kako-reagujemo-ako-ukrajina-udje-nato-putin-rekao-sta-crvena-linija-kakve-bit-posledice>

⁴⁷ <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/6049665a9a79477194e8b308?from=newsfeed>

испоручено средином јуна.⁴⁸ Та помоћ се састоји из војне опреме за украјинску војску. Поред тога Бајден је обећао Зеленском и украјинском руководству да ће се на сусрету са Путином у Женеви 16. јуна „заложити за територијални интегритет Украјине”.

Украјина се налази у процепу између односа Русије и САД, јер док је с једне стране Вашингтон и НАТО користе за распиривање сукоба са Москвом и одржавање украјинске кризе, с друге стране налази се у опасности да буде монета за трговање великих сила. Украјина се због веома лоше економске ситуације у којој се налази нада помоћи западних сила и одлагању трансита кредита ММФ-у те добијању нових, као и помоћи у наоружању коју стално прима.

Америчко-руски односи и украјинска криза

Обамина администрација је евидентно помагала развој украјинске кризе. У том правцу се Викторија Нуланд може сматрати метафором те администрације. С друге стране, у периоду Трампа стекао се утисак да Вашингтону распламсавање украјинске кризе није у примарном интересу. Поред тога, управо је Трампова администрација одобрила испоруке пакета наоружања Украјини, који је претходна Обамина администрација избегла да учини. Реално је да Трамп није развијао ово болно питање односа са Русијом, док се од доласка Бајдена на власт ситуација упадљиво погоршава. Сусрет Бајдена и Путина у Женеви имао је као важан проблем управо разговор о украјинском питању. Првих дана након одржавања овог сусрета неки резултати су видљиви. Амбасадори обе силе ће бити враћени и примена продужења СТАРТ 3 споразума на пет година ће отпочети. Бајден је изјавио за јавност да су „се сложили да прибегнемо дипломатији по основу Минског споразума”.⁴⁹ Међутим, како је то већ одавно усвојен споразум, који украјинска страна углавном добрим делом годинама не поштује, питање је како ће се то одразити у пракси. У сваком случају изјаве америчких функционера везане за украјинско питање које су претходно дате у јавности током пролећа 2021. прилично су

---

⁴⁸ <https://www.newsweek.com/us-send-150-million-ukraine-russia-eyes-us-ahead-summit-1600004>

⁴⁹ <https://standard.rs/2021/06/18/sta-je-receno-izmedju-redova-na-samitu-putina-i-bajdena/>

непомирљиве према интересима Русије. Неки медији су пренели накнадну Бајденову изјаву новинарима након сусрета са Путином да „САД остају непоколебљиве по питању територијалног интегритета Украјине”. Путин је након састанка изјавио да је Русија спремна да подржи ову земљу у правцу реализације Минска 2, којег су потписнице.⁵⁰ Такође, део медија преноси Бајденову изјаву да Украјина још није у ситуацији да може да се укључи у процес ка уласку у НАТО.⁵¹ Амерички медији, попут *Нешенел интереса*, наводе да ће се, као одјек женевског скупа, зауставити приближавање Украјине ка НАТО због обзира према Русији. Како тумачи *Нешенел интерес*, Вашингтон страхује од чврстог повезивања Кине и Русије, па би ово могао да буде потез у том правцу.⁵²

Структура украјинског конфликта

Украјински конфликт се, дакле, може посматрати и у две равни: конфликт унутар Украјине и конфликт Украјине и Русије као суверених земаља. Први конфликт је реална категорија, настала из различитости идентитетских регија у Украјини, као последица историјских и културних разлика. Самим тим изостаје консензус о уређењу и функционисању, те геополитичкој позицији Украјине као земље. Разлике које постоје у Украјини засноване су на више основа, од којих је неколико изузетно важно. Први је индивидуално-идентитетски. У језичком смислу значајан део становништва, већински на Југоистоку, доживљава руски језик као матерњи. У другим областима руски језик није већински, осим до пре неколико година у граду Кијеву. С друге стране, у централним областима земље значајан удео становништва има руски језик као матерњи (или приближно од периода тзв. наранџасте револуције, паралелно са појачаном украјинизацијом, све је значајнији део популације која се готово равноправно служи и руским и украјинским књижевним језиком). Овоме треба додати и суржук, дијалекат мешавине руског и

---

⁵⁰ https://www.rtv.rs/sr_lat/svet/razgovori-bajdena-i-putina-poceli-u-uskom-formatu_1249066.html

⁵¹ <https://regnum.ru/news/3296092.html>

⁵² <https://standard.rs/2021/06/20/americki-mediji-sad-bi-mogle-zamrznuti-odluku-ostupanju-ukrajine-u-nato/>

украјинског књижевног језика, који је веома распрострањен у централним деловима земље. Други фактор је религија, која је и даље код највећег дела популације везана за Украјинску православну цркву (московског патријарха). Међутим, формирање јединствене Православне цркве Украјине, као геополитичког пандана Украјинској православној цркви од стране Порошенковог режима и уз помоћ атлантистичких структура (где је васељенски патријарх урадио важан посао), нови је моменат који може дати резултате на средњи и дужи рок. За сада ти ефекти нису превише уочљиви.

Трећи идентитетски фактор је национално одређење, где се тек око петине, а реално након издвајања Крима и источних области и мањи део од тог удела популације, званично изјашњава да је руско. Уколико се задржимо на идентитетском фактору предвиђања у будућности, можемо имати различите пројекције, али пођимо од оних највероватнијих у периоду од неколико година. Овде је опет веома битан језик као елеменат националног идентитета. У друштвеној равни, у Украјини је руски језик био доминантан у нововековној историји. Заправо, украјински језик је био сведен на малоруски и дијалекте по регијама, који је постепено конституисан паралелно са великоруским од периода Шевченка до успостављања званичног књижевног украјинског језика почетком XX века. У совјетском периоду руски језик задржава доминантан утицај, а у периоду од стицања независности, све до тзв. наранџасте револуције, ситуација се није радикално мењала. Од тада постоји појачана украјинизација, али и тада је у областима Југоистока руски језик употребљаван као други званични све донедавно, дакле до приближно 2020. године. Овоме треба додати да је у периоду 2010–2017. и у највећем делу остатка земље (сем приближно Галиције) руски језик добио право да буде званични поред украјинског. Забраном употребе руског језика као другог званичног чак и у областима Југоистока током 2020. године, и то управо под Зеленским, који је победио Порошенка уз помоћ тих гласова 2019, довршава се поставка концепције пројекта етноцида, дакле покушаја измене националне свести рускојезичког становништва. И то паралелно са промовисањем нове Православне цркве Украјине, те паралелно са забранама и разноврсним препрекама за рад опозиционих проруских странака у земљи (након забране Компатије и Партије региона, на удару су Опозициони покрет за живот и Партија Шарија). Овоме треба додати не само медијски

притисак у Украјини већ и блокаду техничког праћења медија са територије Русије, укључујући и део интернета. Овакав херметички притисак може дати одређени резултат, укључујући млађу популацију у средњем року. С друге стране, по питању модела Црне Горе, може дати и отпор са супротним ефектом у извесној мери.

Веома значајан удар на проруски идентитет и идентитет Југоистока јесте удар на регуларност плуралистичког система. Управо је плурализам био лакмус папир за институционализовање разлика у украјинском друштву. Криза плурализма, тачније његово оштећивање у правцу поништавања идентитета Југоистока и проруског идентитета значајног дела популације у складу са објективним разликама у малоруском друштву током историје и стварања идентитета, представља озбиљно проширивање кризе на нерешив ниво, односно без постизања консензуса. То попут претис лонца може изазвати нове сукобе и противречности, како у самом украјинском друштву, тако и у односима са Русијом. Током више од двадесет година Украјина је функционисала као плуралистичко друштво. Међутим, тзв. обојена револуција 2004 („наранџаста“), потом нова спорна ситуација, такође у правцу оштећивања проруског дела земље и Југоистока, јесте обарање владе Јануковича од председника Јушченка у пролеће 2006, такође на веома сумњив начин и друго значајно довођење у питање функционисања плурализма. Трећи тежак случај је фебруар 2014, који је прави пуч, чему треба додати и врло сумњиво реализоване председничке изборе априла-маја исте године, као и практично укидање и Компартије и Парије региона, чиме су две проруске странке, укључујући и ону најјачу у целој земљи, забрањене. Следи практично нови удар на преостале две проруске странке у земљи, Опозициони покрет за живот и Партију Шарија. То све озбиљно доводи у питање постојање плурализма у Украјини, који је од распада СССР-а био катализатор разлика које постоје међу регијама и у идентитетском смислу. Томе треба додати подухват промене историје, негације руског у украјинском идентитету и целокупној цивилизацији, до ирационалних елемената.

Овде се ради о комплетном подухвату удара на руски и проруски елемент у Украјини, који добија подршку и чак подстицај од атлантистичких и неких других кругова у свету. Чињеница о умешаности различитих страних фактора украјинском питању заправо даје додатне

примесе међународног питања и кризе. Унутрашње трзавице, кризе и поделе, сукоби, због величине и геополитичког положаја Украјине, чине је значајном и у европским, па и у светским размерама. Чињеница и да је то подела на руски, односно проруски и са друге стране украјински идентитет, који паралелно са собом носи и прозападно геополитичко опредељење, повећава значај украјинског питања. Најзад, чињеница да су као заинтересоване стране и чак логистика укључене и неке друге велике светске силе и центри моћи (САД, НАТО, ЕУ, у мањој мери по природи ствари и Ватикан још одраније, када су у питању унијати), даје додатан значај украјинском проблему.

Дакле, након 2014. године долази до велике раскрснице у постсовјетском периоду у Украјини, откако бивствује као независна држава. Прво је Крим припојен Русији, а приближно око 40% територије Доњецке и Луганске административне области се сепаратисао и не признаје власт Кијева. То је утицало, с друге стране, на смањење не само укупне популације, паралелно са политички и економски мотивисаним миграцијама, већ и до смањења бирачког тела проруске опције. Паралелно са забраном Партије региона и Компартије, остракизмом и лустрацијом низа политичара Југоистока (проруских, на основу посебног закона донетог само за њих, дакле власт Јануковича и Азарова), долази до измене односа снага у бирачком телу и политичким снагама Украјине на штету проруске опције и у корист западноукрајинске концепције. Сада то више није приближно однос снага пола-пола, већ паралелно са бројним злоупотребама и застрашивањем проруске опције надмоћни утицај западноукрајинске, чак и антируске опције. Милогорски концепт у Црној Гори неодољиво подсећа на приступ носилаца власти у Украјини уређењу државе и друштва, политичког живота и медијске сцене након 2014. године.

Различити социолошки приступи дефинисању нације такође могу помоћи у пракси тумачења процеса који се одвија у оквиру украјинске популације. Како су Руси, Украјинци и Белоруси од историјских времена припадали једној заједничкој нацији (руској), по социолошко-биолошкој концепцији они би требало и даље непромењиво да припадају том етносу. Међутим, други правац, еволутивно-историјски, дозвољава могућност да у конкретном случају Украјинци и Белоруси, бивствујући стицајем историјских околности неколико векова ван заједничке државе

са Великорусима, временом добију такве особености које би могле да (етногенезом) доведу до формирања засебних националних обележја, у крајњој линији до нових нација. На Западу је последњих деценија доминантна постмодерна, која тумачи појединца као засебну целину. Све већи део популације живи ван руралне средине и све више у великим градовима, и све чешће у малочланим породицама, односно чак и као самци. На тај начин се по постмодернистима, у савременим условима живљења и привређивања, повезивања глобалног и чупања корена традиције и чак породичних и примарних веза, индивидуа у националном смислу може одредити како хоће, а не својим биолошким пореклом самим по себи.⁵³

У савременој Украјини постоји велики проблем одсуства визије модела будућности. Евидентно је да је земља због историјских и идентитетских разлика подељена и да не постоји консензус о њеној даљој будућности. Томе треба додати и регионалне разлике које произилазе из економских интереса. До пуча фебруара 2014. године изборни систем и институције система, тако прихваћене, давале су какав-такав консензус за превладавање тих разлика. Међутим, након 2014. и тадашње велике кризе превагу имају снаге западноукрајинске опције. С друге стране Југоисток, односно проруска опција, од тада су под великим притисцима и у далеко неравноправнијем положају.⁵⁴ Такође, расте могућност обнављања оружаног конфликта на истоку према ЛНР и ДНР и укупно се повећава затегнутост према Русији. Томе погодује и развој ситуације након америчких избора у САД, где Бајденова администрација заоштрава однос према Москви.

Социјална слика Украјине је прилично лоша. У оквиру СССР-а Украјина је била једна од најбогатијих република, а када је постала независна распадом савезне државе, имала је око 50 милиона становника. У ове три деценије независности она је економски ослабила по низу параметара.

Западни центри моћи су изузетно критички према ауторитарности и недостацима у демократији Белорусије и њеног председника Лукашенка.

---

⁵³ <https://www.standard.rs/2020/12/06/sta-je-danas-ruski-svet/>

⁵⁴ Д. Петровић, Р. Буквић, *Украјинска криза 2013–2019*, ИМПП, 2019, стр. 179–183.

Критиковани су били и проруски опредељени политичари, лидери Југоистока, који су били у појединим периодима носиоци власти у Кијеву.⁵⁵ С друге стране, интересантно је да изостају озбиљне критике носилаца садашње и претходних власти у Кијеву, који су били позиционирани на супротном идентитетском и геополитичком полу од Русије.

*Припрема оружаног сукоба и признавање од Москве
независности Луганске и Доњецке регије као независних*

Руској страни је негде крајем 2021. и почетком 2022. године постало јасно да је даљи *status quo* по питању украјинске кризе некористан, а потенцијално и изузетно штетан. На унутрашњем плану ригидне одредбе украјинских власти према рускојезичком становништву, те посебно њихово тумачење и спровођење у пракси, доводи и на средњи рок до даљег развоја процеса промене идентитета милиона становника земље, укључујући и рускојезички Југоисток. Друго, одредбе уперене против слободе деловања опозиционих странака које бисмо условно могли назвати проруским (ОПЖ и Партија Шарија пре свега, и то након претходне забране Партије региона и Компартије) угрожава основе демократије и плурализма. Томе треба додати и гушење медија и угрожавање права на слободу и људска права појединаца и колективитета проруског дела популације Украјине, пре свега већинског Југоистока. По питању минског споразума, званична Украјина је опструисала његово спровођење. У самим преговорима Нормандијске групе Зеленски је настојао да опструира деловање овог признатог међународног тела које су чинили Русија, Немачка, Француска и Украјина и поред тога стално инсистирао да у њега уђу САД. Званични Кијев није ни покушавао да

---

⁵⁵ Јанукович је у два мандата био премијер (председник владе) Украјине, а у једном мандату и председник државе. Интересантно је да су законским решењима у периоду након 2014. носиоци власти премијера Азарова и председника Јануковича лустрирани, дакле проруске опције. То није био случај са другим администрацијама власти у модерној Украјини, што све није наишло на критике званичника већине западних сила. Такође, нису наишла на озбиљну осуду сегрегациона законска решења 2020. која одузимају употребу као другом званичном руском језику чак и на Југоистоку, где је као матерњи већински у популацији, ни чак она из јануара 2021. где се забрањује употреба у службеној комуникацији руског језика у низу друштвених места.

промени Устав у правцу уношења одредби везано за реализацију Минска 2. Напротив, у Врховној ради изгласана је одредба о непромењивости унитарне Украјине, чиме се онемогућава реализација Минска 2. Овоме треба додати реалну екстремизацију Украјине на унутрашњем плану (укључујући и елементе фашизације), праћено низом насиља према рускојезичком становништву, опозиционим представницима и свему што има везе са Русијом, док паралелно са тим Кијев стреми приближавању ка НАТО-у. Такође и обнову нуклеарног истраживања и опасност да Украјина дође до неких облика нуклеарног наоружања, упркос међународној обавези и потписаном споразуму у том правцу још деведесетих година. Интересантно је да из геополитичких разлога већина западних центара моћи не реагује на кршења људских права рускојезичког становништва и опозиције у Украјини. САД, Британија и НАТО били су прилично попустљиви према званичном Кијеву када су питању изврдавања његових обавеза по споразуму Минск 2, а од доласка Бајдена на власт чак су подупирали такву политику. Предлози Русије САД и НАТО-у у другој половини 2021. године ка укупном договору уопште нису озбиљно разматрани у овим западним центрима моћи.

Када се све то сагледа, руски интереси су све мање били одржавање *statusa quo*, а све више неки од облика принуде ка званичном Кијеву у правцу испуњења макар минимума међународним правом датих обавеза (пре свега споразума Минск 2), као и поштовања колективних и демократских права рускојезичког становништва. У том правцу се сарађивало и са западним силама и преговарало са Кијевом. Како ти преговори и дипломатски притисци нису дали видљивог резултата, приступило се војним средствима. Поставља се питање због чега се Москва није одлучила на мањи сукоб, који би се одвијао преко њене помоћи ЛНР и ДНР, где су све чешћи напади украјинских снага на линији раздвајања давали повода за рат. Чини се да се из геостратешких и војних разлога дала предност тоталној инвазији – интервенцији, пре свега могућности да се и из Белорусије и са југа (Крим и поморски десант), те са границе са Руском Федерацијом, изврши широки војни напад.

Кључан моменат је дакле био 21. фебруар 2022. године, када је Владимир Путин у име Руске Федерације признао народне републике Луганску и Доњецку у њиховим пуним границама, дакле укључујући и више од половине њихове административне територије које тада

контролишу украјинске власти. Тиме је потврђен нестанак Минска 2, који је званични Кијев избегавао да испоштује у пракси већ читавих седам година, од његовог доношења.

Западне силе су, са друге стране, увеле бројне санкције Русији, од привреде до спорта и културе, што може погодити посебно привреду Руске Федерације.

ОРУЖАНИ СУКОБ РУСИЈЕ И УКРАЈИНЕ ОД 24. ФЕБРУАРА 2022. ГОДИНЕ

Руске оружане снаге започеле су 24. фебруара војну интервенцију против Украјине из више праваца. То је диференцијална тачка у украјинској кризи, за коју начелно можемо рећи да је почела у јесен 2013. године.⁵⁶ Западне силе су увеле санкције Русији, а САД и њихови најближи савезници (Велика Британија, као и НАТО као оруђе у рукама англосаксонских сила) постигли су током следећих седмица осетан успех јер су се око њихове политике према украјинском сукобу начелно солидарисале, активно или пасивно, практично све земље „колективног Запада“. С друге стране, осетан успех Русије је да се остале земље света, ван тзв. „колективног Запада“, нису ангажовале у том правцу. Поред тога Русија је на унутрашњем плану постигла друштвену, економску и политичку стабилност, а санкције западних сила нису дале видљиве резултате у односу на снагу руске привреде. Насупрот томе, веома брзо се осетило да су санкције западних земаља, нарочито оних из ЕУ, погодиле више њих саме у привредном и друштвеном погледу, што ће се све потом рефлектовати и ка њиховој политичкој (не)стабилности. С друге стране, сама војна операција Русије у Украјини је до сада дала половичан резултат.

Војне операције у Украјини након 24. фебруара 2022.

Након отпочињања сукоба 24. фебруара руска страна је већ првих месеци успела да постигне извесне стратешке успехе. Имајући у виду да је простор западног Донбаса, заправо преостали део Доњецке и Луганске административне области у рукама украјинских снага изузетно добро утврђен и брањен, покушано је заобилажење отварањем северног и,

---

⁵⁶ Реално украјинска криза је почела у јесен 2004. године, о чему је писано раније, али у свом новом заостреном облику она се може третирати од јесени 2013, са кулминацијом у пучу од 21. фебруара 2014. године.

посебно, јужног правца. Руска војска је покушала да заобиђе западни Донбас и да га окружи искрцавањем на јужном правцу на обалама Црног и Азовског мора, те продорима са истока, из Русије, у Харковску и северни део Луганске области. Продор са друге стране, из источне Белорусије и Белгородске и Курске области, у правцу суседних украјинских области дао је извесне резултате већ првих дана. Поседнути су готово читава област Суми и Чернигов, значајан део Кијевске административне области и део Житомирске.

Тешко је за сада са сигурношћу утврдити разлоге руског повлачења након Истанбулске рунде преговора две стране са читавог северног правца. Напуштене су у највећем поседнуте области Суми и Чернигов, те делови административних области Кијевске и Житомирске, које су руске снаге претходно држале. Руске снаге су се потом концентрисале на западодонбаски правац, као централни део читаве ове фазе војне интервенције.

Јасно је да је украјинска страна за протеклих осам година, од фебруарског пуча 2014, значајно ојачала своју војску по НАТО стандардима. У исто време је доста урађено на неутралисању официрског кадра из рускојезичког подручја земље, односно извршена је чистка и преуређење војске по морално-политичкој и идентитетској подобности. Добровољци из десничарских и ултранационалних организација попут Десног сектора, пронацистичких јединица Азов, Ајдар и др. институционализовани су у специјалне војне јединице при украјинској војсци. Такође су уведене посебне ултранационалистичке групе, које су распоређене као нека врста идејних и комесарских групација и појединаца у украјинској војсци. Службе безбедности делују и паралелно са институцијама државе и војске, полиције, па се, посебно у ратним околностима, дешавају ликвидације и застрашивања чак и представника власти који су спремни на компромис како би се избегло даље заоштравање ситуације и распламсавање рата. Саветници, заправо често прави господари ситуације из редова официра при НАТО-у и посебно САД и Британије, налазе се при командним структурама украјинске војске и снага безбедности, као и политичког врха земље. При томе се владе САД, Британије, врх НАТО-а и неких других западних земаља и структура јавно стављају на страну Украјине и заправо усмеравају даљи ток догађаја при украјинском сукобу. Увођење санкција Русији, допремање наоружања Украјини, али и стручњака за

софистицирано оружје и обуку украјинских снага, доводи САД, Британију и низ других западних земаља и структура међу савезнике званичном Кијеву у украјинском сукобу. Након 24. фебруара и напада Русије на Украјину долази до прерастања украјинске кризе у оружани сукоб са неизвесним периодом окончавања. Након три и по месеца оружаног сукоба руска страна је остварила реалне успехе, у виду поседања значајног дела Југоистока Украјине. Приступа се начину ратовања и војним мерама које имају за циљ максимално смањивање сопствених војних, као и цивилних жртава. Идентификовање противничких снага на наступајућем терену, потом систематско бомбардовање из ваздуха, као и различитим облицима артиљерије и навођеним ракетама треба да доведе до сламања украјинских снага, након чега долази до наступа пешадије и оклопних трупа. Уколико се наиђе на организован и снажан отпор, поново се приступа систематском бомбардовању. То доводи до спорог напредовања, али и до мањих губитака сопствених снага, као и цивилних жртава. Русија има систематску предност у авијацији и потпуну у морнарици. Украјина има ограничене ресурсе, веома ограничене економске могућности, јер је њена економија доведена у веома тешко стање, посебно након пуча 2014. године. Украјина по глави становника има приближно скоро три пута мањи друштвени бруто производ пер capita од Русије. Имајући у виду да се Украјина, нарочито од 2014. године, демографски празни из више разлога, могућности власти у Кијеву су и на тај начин ограничене. Наиме, трусна година сукоба 2014. довела је не само до губитка дела територије већ и до миграција дела популације, нарочито са Југоистока. Следеће године, праћене енормним падом друштвеног бруто производа по глави становника, утицале су и на економски аспект миграција из Украјине ка Русији, Западу и окружењу. Најзад, затезање политичке ситуације у земљи утицало је и да у периоду пре сукоба велики број Украјинаца напусти земљу, нарочито војно способних. Ти процеси су нагло убрзани током календарске 2022. године, па је јако тешко проценити број становника у Украјини, али је он свакако око 30 милиона. Међутим, када се изузму територије које контролише руска страна, у питању је око 25 милиона људи. У том правцу најаве кијевског руководства да ће у следећим таласима мобилизације додатно увећати украјинске снаге су ограниченог домета. С друге стране, и руска војска има проблема са бројношћу. У почетку су ангажоване само професионалне снаге, из више разлога. У овом сукобу регрути и резервисти без ратног искуства и довољне увежбаности

и професионализма за овакве прилике не би били најбоље решење. Војни кадар на терену се попуњава и добровољцима из Русије и области ЛНР и ДНР. Области ЛНР и ДНР се додатно обухватају мобилизацијом и обвезници шаљу на различите задатке, често и ван линије фронта. Отуда је у овом периоду, до септембра, у Русији постојала велика дилема да ли да се примени макар делимична мобилизација. Уколико би званична Москва приступила макар и делимичној мобилизацији рецимо првог позива војних обвезника, то би, с једне стране, битно повећало војне ефективе у Украјини. С друге, рачунало се у овој фази да би штете, пре свега политичке, а и економске, биле значајне. Страховало се да би се атмосфера у руском друштву вероватно променила у правцу смањења популарости овог сукоба. Друго и неизбежно у овој варијанти, број миграција из Русије нагло би се увећао, нарочито потенцијалних војних обвезника. Привреда би имала извесне губитке, а подршка јавности за ову војну акцију значајно би опала у Русији. Отуда је било логично да званична Москва избегава до даљњег мобилизације резервиста и чак упућивање регрута на украјинско ратиште. С друге стране, повећавање постојећих војних ефектива било би могуће, као и њихова попуна, из редова добровољаца, те повећавања ефектива професионалне војске.

Током месеца највећи успех руске интервенције у Украјини било је формирање јужног правца (Херсонска и Запорошка административна област) и његово спајање са источним (Доњецак и Луганска административна област). Падом Мариупоља и посебно његовог последњег жаришта фабрике „Азовстаљ” и предаја екстремних десничарских јединица у њему представља заокруживање спајања овог правца и у исто време преузимање акваторије Азовског мора потпуно у руске руке. Током јуна руска страна је појачала офанзивна деловања у правцу генералне битке, а то је Северозападни Донбас. Заузет је у потпуности низ градова и важних пунктова, пришло се на свега неколико километара од Славјанска, заузета је Попасна и посебно важан Северодоњецк, те су почеле битке Лисичанск.

Почетком јула Лисичанск је заузет, чиме је у руским рукама апсолутно заокружена територија Луганске административне области. Поред тога сужава се простор преостале територије Северозападног Донбаса која је у украјинским рукама, добро утврђена и брањена. Тако је до краја месеца окружен Северск, а пришло се и бици за Соледар и приближило Бахмуту.

Такође, развила се битка за Авдијевку. Авдијевка је веома утврђен простор, као и Маринка и предграђе Доњецка Пески, па иако су ова места у полуокружењу, није се лако долазило до њиховог окруживања или чак поседовања.⁵⁷ Чинило се тада да управо битка за Бахмут може означити кључну битку у правцу овладавања значајним делом преосталог Донбаса и у приближавању Краматорску (и Славјанску). У исто време руске снаге повећавају притисак према Харкову, као и Николајеву.

На тај начин Русија у генералној бици за остатак Донбаса стиче одлучујућу предност, па ће се притисак наставити на остатак добро утврђених украјинскихседа, где је концентрисан квалитетан део војске. У преосталом Донбасу у украјинским рукама нарочито је тежак за одбрану истурени део на истоку, источно од Бахмута, који је у исто време сужен, па постоји могућност продора са севера или југа, те претварања у веће или мање „котлове”. Најважнији притисак руске стране на преостали део Донбаса ће бити према Славјанску, са севера. Потенцијално заузеће Славјанска срушило би у стратешком смислу читаву украјинску одбрану преосталог утврђеног дела Донбаса, јер би након тога био непосредно угрожен Краматорск, а сав простор источно од тога под великом опасношћу да буде заокружен, па је велика шанса да би Украјинци били у ситуацији да га делом или у потпуности евакуишу.

Украјинска страна добија огромну подршку западних земаља, која им омогућава да уопште наставе вођење рата. Поред економске и војне, та помоћ је политичка, дипломатска, медијска. Медијска помоћ подразумева нереалну слику о стању у украјинском сукобу како би се наставило слање свакојаке помоћи званичном Кијеву и режиму Зеленског. У том правцу треба посматрати наводну офанзиву украјинских снага у сектору Херсона током летњег периода, која заправо у неком озбиљнијем војном смислу и не постоји.⁵⁸

---

⁵⁷ <https://topwar.ru/199795-pri-vzjatii-pod-kontrol-nm-dnr-neskolkih-kvartalov-poselka-peski-podtverzhajutsja-osobennosti-taktiki-ukrainskogo-polevogo-komandovanija.html>

⁵⁸ <https://topwar.ru/199832-raketnymi-udarami-unichtozheny-obekty-koncentracii-sil-protivnika-v-nikolaevskoj-i-harkovskoj-oblastjah.html>; <https://topwar.ru/199797-arestovich-ukraina-za-sutki-dvoe-mozhet-unichtozhit-vse-rossijskie-celi-ot-harkova-do-hersona.html?yrwinfo=1659527588317274-873425046527901604-sas3-1002-e1c-sas-l7-balancer-8080-BAL-5185>

Чини се да је главни проблем руске војне интервенције у првих пола године сукоба недовољан број војника. У првим фазама сукоба, а то је закључно са крајем марта, продирало се у дубину украјинске територије (пробоји), али са релативно малим бројем војске, тако да су бокови били изложени ударима и постојала је опасност од окруживања јер за заштиту нема довољно пешадије. Дакле тада, па чак ни дуго после тога, нису биле формиране класичне линије фронта, са дужином одбране од неколико линија и покривањем фронтоске линије разграничења бројним снагама. Таква тактика постизала је дубоке пробоје и освајања логистичких места, паралелно са деловањем ваздухопловства и десантних снага, а имала је за циљ померање, тј. „растресање” украјинске одбране да би је авијација уништавала.

Међународне организације и интеграциони процеси са Русијом у време почетка оружаних сукоба 2022.

Западне санкције према Русији су након 24. фебруара постајале све обухватније и обухватале су економску сарадњу, власништво државе Русије, укључујући девизне и златне резерве централне банке, власништво тајкуна и руских грађана, фирми, медије, саобраћај. С друге стране, руска привреда је на тај начин бележила извесне губитке и прекид сарадње, замрзавање средстава, смањење или чак блокаду саобраћаја са западним земљама, али је и поред тога успевала да задржи снагу рубље и целину своје производње. Када је у питању јавно мњење у Русији, подршка властима и Владимиру Путину након првих неколико месеци сукоба и под санкцијама западних земаља је врло мало или уопште није умањена.⁵⁹ Руско руководство и владајуће структуре у земљи, као и највећи део јавног мњења, показали су концентрацију у реализацији главних циљева војне интервенције у Украјини и спремност на одређене и пратеће жртве на том плану. Тај западни притисак подразумева и покретање Шведске, Финске и потенцијално неких других земаља и ка формалном учлањењу у НАТО и додатном кварењу својих односа са Москвом. Једном речју, руководство САД и НАТО-а постигли су као опипљив успех у супротстављању Русији привремено и почетно

---

⁵⁹ <https://www.vreme.com/vesti/sankcije-rusiji-igra-izdrzljivosti/>

несумњиво успостављање солидарности „колективног“ Запада према Москви. Та солидарност Запада у праћењу заједничке политике супротстављања Москви је и у средњем року веома упитна, посебно када су у питању западноевропске водеће земље, па чак и ЕУ као целина. Наиме, посебно водеће западноевропске силе Немачка, Француска, Италија имају стециште у економском смислу капитала и знања, а најважније ресурсе, пре свега енергенте, као и руде метала и неметала и њихове прерађевине добијају у размени и кооперацији најквалитетније, најповољније и најближе из Русије и постсовјетског простора, који је интеграционо обједињен уз Москву (Евроазијска економска унија, Заједница независних држава и др.). Управо су санкције које су увели према Русији делом још од 2014, и које се сада драстично повећавају, уперене највише према њиховим сопственим интересима.

Након распада СССР-а Украјина је постала чланица Заједнице независних држава, као и готово све остале бивше совјетске републике. С друге стране, званични Кијев је показао извесну уздржаност у правцу проширивања те сарадње. Пресудна је била концепција владајућих структура у Кијеву у периоду до 2014. године и у зависности од њене геополитичке концепције успоравала се и обустављала, или проширивала сарадња и учешће Украјине у постсовјетским интеграцијама, где је у средишту Русија. У периодима када је председник државе били Кравчук и Јушченко ти процеси су обустављани, или макар успоравани, а у периодима два мандата Кучме и посебно у периоду када је Јанукович био на власти, ти процеси су одмрзавани, чак и подстицани. Ту су, наравно, били битни и састави владе, које су се такође смењивале, а у појединим периодима су постојала несагласја и чак различите геополитичке оријентације председника државе, с једне и владе и премијера, с друге стране.⁶⁰ Украјина је у оквиру Заједнице независних држава временом почела да заузима уздржан став, као и да изузима своје учешће у сектору безбедности. Максималну спремност по питању осталих међународних организација и интеграционих процеса на постсовјетском простору у чијем средишту је Русија званична Украјина је показала у периоду када је председник био Кучма, а премијер Јанукович, и када је постала чланица Заједничког

---

⁶⁰ То је било нарочито изражено у време председничког мандата Виктора Јушченка, посебно 2006–2007, када је премијер био Виктор Јанукович.

економског простора. Заједнички економски простор је обухватао Русију, Украјину, Белорусију и Казахстан, али је почетком 2005. нови председник Јушченко био неспреман да се овај процес настави. Тако долази до замрзавања деловања Заједничког економског простора, што је довело до тога да Русија, Белорусија и Казахстан формирају Царинску унију, која је временом прерасла у Евроазијску унију. Украјина је у мандату председника Јануковича и премијера Азарова 2010–2014. неопредељено стајала између Европске уније и Евроазијске уније. Потом је одбила да потпише ССП са ЕУ, а прихватила је место посматрача у оквиру Евроазијске уније. Украјина је била гост или посматрач у односу на рад Шангајске организације за сарадњу (ШОС), а пратила је рад Организације договора за колективну безбедност и сарадњу (ОДКБ) без статусне позиције. Међутим, након 2014. године долази до фундаменталне промене у геополитичкој позицији Украјине, она радикално мења свој однос и према Русији, као и према међународним организацијама и интеграционим процесима на постсовјетском простору. Отуда у том периоду, паралелно са погоршавањем односа Москве и званичног Кијева, можемо пратити и рад ОДКБ, Евроазијске економске уније, ШОС-а и других према украјинској кризи.

У области безбедности за постсовјетски простор је најважнија Организација договора за колективну безбедност и сарадњу. ОДКБ је међународна организација која делује на постсовјетском простору, уз предводништво Русије, и делује превасходно у области безбедности. Са друге стране, ОДКБ има тесну улогу повезивања бивших совјетских република заједно са низом других међународних организација и облика интеграција, попут Заједнице независних држава, Евроазијске економске уније, али и оних ширих евро-азијских и чак међуконтиненталних, попут Шангајске организације за сарадњу и БРИКС.

Организација договора за колективну безбедност и сарадњу временом је изникла у добро организовани безбедносни савез, који превасходно чине земље чланице, али постепено поприма и наднационалну структуру. Русија је једина светска сила међу чланицама ОДКБ чији престиж и водећа улога ничим нису доведени у питање. Томе треба додати све развијеније облике сарадње ОДКБ и њених чланица са ЗНД, Евроазијском економском унијом, али и са ШОС-ом и БРИКС-ом, потенцијално и неким другим које су поникле превасходно на азијском тлу. ОДКБ је у исто време и један од важних такмаца НАТО-а и представља елемент мултиполарног света у области безбедности.

Велики изазов за ОДКБ је била мировна акција на позив Казахстана у јануару 2022, ради смиревања унутрашњих немира. У Казахстану је било распоређено више од 2.000 војника, међу којима највише руских. Допремљено је и око 250 средстава војне технике, а људство и технику пребацили су руски војни транспортни авиони који су након успешне реализације мисије вратило људство у матичне земље.⁶¹ Успешна војна мисија – интервенција снага ОДКБ у Казахстану – појачала је углед ове међународне организације у области војне сарадње.

Када је 24. фебруара 2022. избио рат у Украјини, на нивоу Организације договора за колективну безбедност и сарадњу током првих месеци од отпочињања сукоба није било званичних колективних заседања у којима би тема била украјински сукоб. На састанцима више тела ОДКБ током прва два и по месеца од почињања сукоба у званичним коминикеима није ни спомињан украјински сукоб. С друге стране, спомињана је начелна солидарност чланица ОДКБ у правцу јачања ове организације и њених даљих делатности.⁶²

Било је више делатности које су забележене као активности у оквиру међусобних сусрета и комуникација на највишем нивоу чланица ОДКБ. Тако издвајамо сусрете између Владимира Путина и Александра Лукашенка, укључујући и видео-бим и телефонске комуникације, где се разговарало и о делатностима ОДКБ, али и о сукобу у Украјини.⁶³ Важан је у том правцу и разговор Путина са Токајевим, председником Казахстана, 29. априла, где се, како се наводи, разговарало о неким питањима везаним и за ОДКБ.⁶⁴ Док се Белорусија потпуно ставила на страну Русије и дала јој

---

⁶¹ <https://www.politika.rs/scc/clanak/497046/ODKB-se-po-sle-uspe-sne-mi-si-je-po-vla-ci-iz-Ka-zah-sta-na>

⁶² https://www.odkb-csto.org/news/news_odkb/postoyannyy-sovet-odkb-soglasoval-proekt-zayavleniya-soveta-kollektivnoy-bezopasnosti-v-svyazi-s-30-/#loaded

⁶³ Посета државног врха Белорусије са Лукашенком државном врху Русије у Москви 12. априла, као и разговор Лукашенка са Путином 3. маја преко видео-бима и телефона https://www.odkb-csto.org/news/news_odkb/sostoyalsya-telefonnyy-razgovor-prezidentov-belarusi-i-rossii/#loaded

⁶⁴ <http://www.kremlin.ru/events/president/news/68307>; https://www.odkb-csto.org/news/news_odkb/sostoyalsya-telefonnyy-razgovor-prezidenta-rossii-vladimira-putina-i-prezidenta-kazahstana-kasym-zh/#loaded

логистичку подршку, у вези са Казахстаном постојала је извесна уздржаност опредељивања по овом питању.⁶⁵ Два дана након отпочињања сукоба председник Казахстана Токајев изјавио је да је „непоштовање Минска 2 главни узрок отпочињања сукоба”, али је две стране позвао на мир.⁶⁶ Такође, Казахстан није признао до сада отцепљене народне републике Луганску и Доњецку. Истицањем да је узрок рата непоштовање Минска 2 званични Казахстан је Украјину означио као главног виновника сукоба. С друге стране, у Казахстану постоји уздржаност да се активније сврста у овом сукобу, осим као посредник.

Најзад, средином маја у Москви је дошло до редовног заседања ОДКБ. На овом скупу, у највишем саставу председника земаља чланица, учествовали су Владимир Путин, Александар Лукашенко, председник Казахстана Касим Токајев, Киргистана Садир Јапаров, Таџикистана Емомали Рахмон и премијер Јерменије Пашинан. Овај састанак се поклапа са 30 година потписивања уговора о колективној безбедности и сарадњи и 20. годишњицом стварања те организације. Током заседања на највише нивоу, у дискусији председника свих земаља чланица, начелно је дата подршка јединству ОДКБ. Владимир Путин је у свом излагању споменуо и Украјину, да су се тамо припремале биолобораторије, које су опасност за све земље чланице ОДКБ. Лукашенко је апеловао на већу саборност и спремност на заједнички наступ земаља ОДКБ. То је у највећем подржао председник Таџикистана. Премијер Јерменије Пашињан захвалио је у свом излагању Русији на подршци око склапања и реализације мира са Азербејџаном, подвукавши да његова земља остаје верна том споразуму о миру, где су посредник и мировне трупе Русије. С друге стране, указао је да Јерменија није добила конкретнију помоћ ОДКБ када је била нападнута од Азербејџана. Председник Казахстана Токајев се захвалио пре свега Русији, али и другим чланицама ОДКБ, на мировној мисији у његовој земљи у јануару.⁶⁷

---

⁶⁵ <https://www.danas.rs/svet/putin-nekome-saveznik-drugima-neprijatelj-kakav-je-odnos-kavkaskih-i-drzava-srednje-azije-prema-ratu-u-ukrajini/>; <https://www.danas.rs/svet/afp-kazahstan-trazi-nacin-da-se-distancira-od-rata-u-ukrajini-i-akcija-kremlja/>

⁶⁶ <https://www.politika.rs/scc/clanak/500773/Tokajev-Los-mir-bolji-od-dobre-svade-Kazahstan-nudi-posredovanje-u-pregovorima-Rusije-i-Ukrajine>

⁶⁷ <http://kremlin.ru/events/president/news/68418>

На овом заседању важна је седница Обједињеног штаба ОДКБ, одржана 18–19. маја. Интересантно је да су на овој седници представници Казахстана и Киргизије учествовали преко видео-бима.⁶⁸ Остаје утисак да Русија очекује подршку ОДКБ за потенцијалну мировну мисију у Украјини, макар као хипотетичку могућност у моделима решавања садашњег сукоба. С друге стране, остале чланице ОДКБ су нешто уздржаније по овом питању. Белорусија је спремна да подржи Русију, а то се у извесној мери односи и на Таџикистан, па и на Јерменију. Киргизија, и чини се посебно Казахстан, имају извесно уздржанији став. Председник Казахстана Токајев је реално дужник управо ОДКБ и посебно Русији за помоћ која је пружена руководству ове земље и њему током јануара 2022. године. Међутим, Казахстан је мултинационална земља, са веома бројним руским и рускојезичким становништвом у свом северном делу. Отуда су руководство Казахстана, као и казахска национална елита, извесно уздржани да се пошаљу мировне трупе ОДКБ у Украјину, јер би то био модел који би хипотетички могао да буде примењен и према неким другим земљама у региону, укључујући и сам Казахстан. Казахстан с друге стране има изузетно развијену и квалитетну сарадњу са Русијом и може се рећи да је један од највернијих руских савезника.

Погоршавање односа Кине и САД, нарочито око посете Ненси Пелоси Тајвану почетком августа, такође иде у прилог јачању руско-кинеских односа.⁶⁹ То је и јачање кохезије сила које чине осовину мултиполарног света.

Средином септембра одржан је самит Шангајске организације за сарадњу у Самарканду (Узбекистан). Девет пуноправних чланица ШОС-а чине 42% светске популације и више од једне четвртине светског БДП-а.⁷⁰ Поред девет пуноправних чланица, овог пута је још неколико земаља из света добило статус посматрача или госта. Такође, у заједничким саопштењима осуђени су притисци земаља Запада.

---

⁶⁸ https://www.odkb-csto.org/news/news_odkb/predstaviteli-oboronnykh-vedomstv-gosudarstv-chlenov-odkb-obsudili-voprosy-osnashcheniya-mirotvorche/#loaded

⁶⁹ <https://www.novosti.rs/planeta/svet/1142542/drama-samitu-lavrov-vang-napustili-prostoriju-kina-rusija-jednoj-amerika-japan-drugoj-strani>

⁷⁰ <https://www.blic.rs/vesti/svet/putinu-si-djinping-potrebniji-nego-ikad-ruski-lider-pre-invazije-dosao-na-noge/k7yy4x9>

Запорошка нуклеарна електрана

Запорошка нуклеарна електрана је највећа у Украјини, направљена још у совјетско доба. Руске снаге су је поселе већ у марту, када се линија фронта стабилизовала на Дњепру. Украјинска страна је извршила њено бомбардовање нарочито током августа, што је изазвало интервенцију међународних стручних кругова и формирање делегације за њен надзор. Везано за опасност од њеног повређивања и еколошке опасности, украјинска страна, као и западни центри моћи, користили су ово питање за притиске на Русију. Тражило се да се око ње формира демилитаризована зона и да ту дођу међународне трупе које би је надзирале. Потом је она искључена из рада како би се смањила опасност од хаварије, паралелно са повременим бомбардовањем које је организовала украјинска страна. Када је дошло до пробоја украјинских снага на десној обали Дњепра почетком октобра, опасност за безбедност Запорошке нуклеарне електране је поново порасла. Ситуација се потом смирила, мада је извесна опасност за ширу безбедност у ратним условима када је у питању Запорошка нуклеарна електрана остала. Преостале нуклеарне електране у Украјини такође представљају потенцијалну опасност док постоји ратна ситуација и повећани безбедносни ризик.

Украјинске контрафанзиве током септембра

Овде бисмо већ могли поделити руску интервенцију у Украјини на фазе. Прва би била приближно до преговора у Истанбулу, дакле до почетка априла. Друга до почетка јула, приближно до пада Лисичанска. Следи период од два месеца, који би одликовао застој у напредовању руске стране, сада изузетно спор али евидентан, и још увек иницијатива на руској страни. Међутим, током септембра долази до извесне промене. Украјина мобилише практично неки свој приближан максимум људи, а почињу да пристижу и специјалне групе које су имале обуку на Западу. Нарочито је важно да пристиже све више наоружања и свака друга помоћ са Запада Кијеву. С друге стране, нема евидентног повећања руских снага на терену, што током овог месеца доводи до преузимања иницијативе у украјинске руке.

У јавности се стицао утисак да се руске снаге усмеравају ка потенцијалном планираном заузимању преосталог дела утврђеног и добро брањеног Донбаса, закључно са Славјанском и Краматорском. То би могло значити да линију фронта Украјинци даље могу формирати само у степи, са отежаном могућношћу изградње добро утврђених фортификација. Тиме се олакшава даљи потенцијални продор Руса ка Дњепру, где би алтернативна линија одбране Лозоваја–Павлордар–Запорожје била далеко мање сигурна и утврђена. У том правцу би се након заузећа Славјанска и посебно Краматорска могло сматрати да ће даљи ток сукоба бити лакши и повољнији за руску страну. Отуда је битка за тај преостали део северозападног Донбаса, чије су персонификације Славјанск и Краматорск, кључна са војног аспекта у овом делу сукоба. Дакле, након заузећа Лисичанска почетком јула, у следећа два месеца су настављени изузетно спори али евидентни напреди руске стране у Донбасу, а у мањој мери и на неким другим линијама дугачког фронта. С друге стране, било је евидентно да се предност руске стране у погледу квалитетног војничког кадра и предности у ватреној моћи и високо прецизном наоружању, те ваздухопловству и морнарици, временом смањује, паралелно са јачањем украјинске војске. То јачање је било изражено, и поред значајних губитака, повећавањем броја војника сталним мобилизацијама резервиста и, с друге стране, све већом помоћи западних земаља у наоружању, средствима и стручњацима. Поред тога, све нове и нове групације украјинских специјалаца су увежбаване у западним земљама и пребациване након обуке на фронт у Украјину, чему треба додати и стране плаћенике и чак преобучене и преусмерене НАТО специјалце и војнике. Отуда је дотадашња концепција руске стране пружала све мање резултата, да би током септембра дошло до видне кризе и извесних пораза на фронту, највише као последица мањка војника. Прво је након дугих најава крајем августа најзад почела офанзива украјинских снага у Херсонској области. Почела је 29. августа и доживела је пораз услед тешких губитака у људству, а помаци су били минимални – на пар положаја остварени су минимални „џепови”, односно мали продори, који су убрзо потом затворени (највећи продор је био код Давидовог брода на северу, где се највише продрло до Костромке). Међутим, потом и за многе ненадано, у Харковској области је постигнут осетан успех. Услед изузетно малог броја руских војника у овом делу Харковске области коју су контролисале руске снаге, продрло се код

Балаклеје, а потом и даље, па се дошло до Купјанска и приближило Изјуму, који је потом напуштен од руских снага. Превасходно због изузетно малог броја војника и бројчане вишеструке предности украјинских снага, руска команда је потом наставила да се организовано и под борбом повлачи и са средишње области источног дела Харковске области. Заједно са војском повлачио се и велики део преосталог становништва. Међутим, многе је потом изненадила одлука руске армије да се повуче чак и са северног дела Харковске административне области, северно од града Харкова, све до саме руске границе. Оваква одлука довела је до тога да су украјинске снаге, од око 11.000 км² (око 34% читаве Харковске административне области) напустили више од половине, те се прегруписале у његовом источном делу, иза реке Оскил, бранећи источни део града Крупјанск и на југу Красни Лиман. Битке око Красног Лимана потрајале су и следећих седмица. Украјинске снаге уложиле су велики напор да се у периоду одржавања референдума у четири области јужне и југоисточне Украјине за уједињење са Русијом постигне извесан војни успех управо заузећем града Красног Лимана, па су ту вођене жестоке борбе, које су дале резултат 1. октобра, када је град заузет. Руска страна је очигледно имала значајан фијаско у концепцији вођења сукоба са недовољним бројем војника, што је највише довело до застоја у напредовању током јула и августа и најзад неугодног пораза и губитака територије током септембра у Харковској области. Изгледа да је у овом периоду део војске под уговором добио одмор или им је истекао уговор, а да у исто време нису стигле адекватне попуне.⁷¹

Почетком октобра Украјинци су покушали да максимално напредују своје снаге и искористе моменат и предузму офанзиве пре него што се руске снаге на терену ојачају. У том смислу покренути су напади поново ка Херсонској области, где је постигнут извесан клин уз десну обалу Дњепра (код проширења Дњепра јужног, тзв. „хранилишча“). Ту се продрло ка југу око 30 км, што је био нови клин (претходни је постигнут код Давидовог брода месец дана раније, као ретка тековина у неуспелој офанзиви крајем августа). Међутим, тај продор је натерао руску страну да „исправи линију фронта“ и да се повуче западно од те линије, а потом је

---

⁷¹ <https://standard.rs/2022/10/16/presek-stanja-na-frontu-u-ukrajini/> Критичка анализа концепције руске стране током септембра, када се каснило са попуном војске у Украјини.

следећих дана следило још једно повлачење ка југу. Тако је украјинска страна посела близу 2.000 км² и на овом правцу. Како су потом следила додатна повлачења у Харковској области, где се посед преостале територије свео на око 2.000 км² (од 11.000 км², колико се приближно држало до почетка септембра), украјинска офанзива је дала видљив резултат у освајању територија. То је било праћено великим људским губицима украјинских снага, док је у исто време руска страна имала далеко мање губитака. Циљ украјинске стране да пред западним јавним мњењем постигне извештан успех постигнут је током септембра и почетка октобра. Чак се успело и у томе да се заузме неколико села на граници са Луганском облашћу. Линија фронта се потом стабилизовала, руска страна је чекала на долазак мобилизованих снага, а украјинска није имала више снаге за озбиљније офанзиве.

Руска страна је од друге декаде октобра стабилизовала линију фронта у Украјини и очекује пристизање континента појачања, пре свега резервиста и допуна војске из других групација. Резервисти (заправо из континента „активне резерве“) пристижу на различите пунктове и области Русије, најчешће одмењујући контингенте професионалне војске која потом иде у Украјину. У неким случајевима резервисти након извесне обуке директно иду у Украјину (у новоприпојене области), те након краће или дуже обуке обављају различите дужности, углавном у позадини, али се неке специјалистичке снаге шаљу и на фронт.

Проглашавање делимичне мобилизације и референдума за припајање Русији четири области Југоистока

Руска војна операција у Украјини западала је у све тежу позицију функционисања крајем лета и нарочито у септембру, када је и доживљен пораз у Харковској области. Отуда се као важан фактор јавила одредба о делимичној мобилизацији.⁷² Такође, и о расписивању референдума за четири области Југоистока о припајању Русији. То се односи на већ признате од Москве као независне државе Луганску и Доњецку народну

---

⁷² <https://topwar.ru/202521-pervye-uklonisty-ot-chastichnoj-mobilizacii-objavleny-v-rozysk-v-novosibirskoj-oblasti.html?yrwinfo=1664717927389850-11601034031433425423-sas5-9951-fac-sas-l7-balancer-8080-BAL-6587>

републику, те Херсонску и Запорошку административну област.⁷³ При томе значајни делови (по око 30 до 40% територије Доњецке и Запорошке области) још су се налазили у рукама украјинских снага.

Када је у питању мобилизација, која је као делимична расписана у Русији крајем септембра, Украјинци су имали повољну ситуацију у томе што су Руси били у раскораку бар још неколико седмица, док нове свеже мобилисане снаге не дођу на фронт да изврше ударе на више праваца. Украјинци су оклевали, али су ипак у Харковској области постигли значајан успех заузећем Купјанска и Красног Лимана. Отуда су прославе у Москви, Русији и Југоистоку поводом проглашавања уједињења четири области са Руском Федерацијом делом помућене сазнањима о даљим успесима украјинских снага у Харковској области. Поред тога сам град Красни Лиман је административно део Доњецке административне области, па то значи губитак дела руске националне територије (који је дан раније и *de jure* постао део). Овоме треба додати и клин који су украјинске снаге успеле постићи у Херсонској области у дубини око 30 км уз десну обалу Дњепра, да би након тога дошло до извесног повлачења руских трупа из северних делова области како би се изједначила линија фронта. Сви ови успеси украјинске стране добили су велику подршку и увећавање у већини западних медија. То је фронт на коме руска страна стоји неупоредиво слабије.

Наставак рата је изван перспективи, са новим амбијентом, јер Москва четири области Југоистока сматра делом своје територије, што Кијев оспорава (ни међународна заједница за сада не признаје ове руске анексије). Руска војска треба да стигне на Југоисток и фронт током следећих седмица и месеци у све већем броју, што ће значајно изменити однос снага на фронту у руску корист. Остају и могућности да руска војска удари из својих западних области, попут Бјелогородске или Курске, као и из Белорусије.⁷⁴ У Белорусији су почетком јесени извођене одређене

---

⁷³ <https://topwar.ru/202716-stalo-izvestno-v-kakih-granicah-vojdut-v-sostav-rossii-novye-subekty.html> Након спроведених референдума у четири области Југоистока, те након спроведене процедуре у два дома парламента Руске Федерације, Владимир Путин је потписао указ да се Херсонска, Запорошка, Доњецка и Луганска административна област укључују у састав Русије у пуним административним границама.

⁷⁴ <https://vojnopolitickaosmatracnica.wordpress.com/2022/09/29/zatisije-pred-buru-rat-u-ukrajini-posle-referenduma-u-cetiri-oblasti-ovo-su-dva-interesantna-scenarija-koja-nas-cekaju/>

вежбе транспорта железницом.⁷⁵ Може се претпоставити да ће бројно и кадровски ојачана руска армија бити у стању да поседне преостале делове Доњецке и Запорошке административне области, те крене у заузеће Харковске, Дњепропетровске, Николајевске и Одеске административне области.

Стратегија власти у Кијеву током украјинско-руског сукоба

Након велике кризе 2014–2015. конституисана је једна сасвим нова Украјина у односу на претходних скоро четврт века постојања независне државе. У претходном периоду Украјина је деловала као сложена држава, са сложеним и чак подељеним идентитетом и геополитичким опредељењем. Међутим, након 2014–2015. у питању је једна сасвим друга ситуација, са изразитом доминацијом развоја украјинског идентитета према обрасцу из кога је практично искључена руска компонента. Томе погодује забрана дотадашњих утицајних и често владајућих странака Партије региона и Компартије, као проруских странака. Губитак Крима и сепарација дела Луганске и Доњецке регије значи превагу украјинског идентитета, који сада постаје не само доминантан, већ практично и једини дозвољен. Тај идентитет се више не развија по моделу Малорусије, већ заправо превасходно Галиције, што значи и са признањем и величањем Бандере и чак тражењем у екстремним случајевима неког сасвим новог идентитета, који искључује руску компоненту, чак ни у историјским претходним фазама. Појава Зеленског и његов муњевити долазак на власт пролећа 2019. није фундаментално изменио ствари, иако се чинило да ће напредак у односу на стање под Порошенком бити евидентно. Већ у другој половини 2020. било је јасно да неће бити тако и да је сукоб практично неминован. Управо током 2021. године напетости су подигнуте на виши ниво, у чему је предњачио кијевски режим. Власти у Кијеву игнорисале су као реалну могућност прерастање нагомиланих противречности у ратни сукоб са Русијом. Кијев је био крајње непопустљив и чак и сам планирао напад на

---

⁷⁵ <https://vojnopolitickaosmatracnica.wordpress.com/2022/09/27/da-li-se-ruska-vojska-ponovo-vraca-u-belorusiju-sta-govori-vezba-beloruskih-drzavnih-zeleznica-o-prihvatuvajnih-transporta-otvara-li-se-ponovo-severni-front/>

Донбас у тесној кооперацији са атланстичким снагама. Када је до сукоба у фебруару дошло, кијевски режим је уз тесну сарадњу са САД, Британијом, НАТО-ом, Пољском и у нешто мањем интензитету са осталим западним силама прихватио борбу и јачање својих ефектива. У том правцу је повећано бројно стање професионалне војске и спроведени су таласи мобилизација.

Изразитом контролом над украјинским друштвом претходних година, реорганизацијом војске и система безбедности по НАТО стандардима, изградњом низа фортификација, ојачан је унутрашњи одбрамбени систем. Развијена је формација Слобода, уиграних 13 бригада за напад на одметнути Донбас. Попуњене су залихе наоружања и опреме. С друге стране, жестоким чисткама и кадровском политиком, радом специјалних служби и једном врстом терора над проруским становништвом и политичким неистомишљеницима, превагом неонацистичке идеологије и украјинизацијом свих структура друштва, те системом „комесара за идентитет” у војсци, чиновништву и државном апарату, створена је готово тоталитарна држава, покорна атланстичким геополитичким центрима. Елита Украјине је у последњој деценији битно промењена. Након пуча 2014. и кризе која се развила долази до тектонских промена у владајућем идентитету земље, што је довело до напуштања Украјине од дела елите и одлазак у Русију или отцепљене области, као и у треће земље. С друге стране, значајан део елите окренуо се од руског идентитета ка украјинском. Међутим, укупно посматрано елита, посебно економско-финансијска гледано у целини, претходних година напушта Украјину, да би то од почетка сукоба постао масован феномен. Односе се средства на Запад и треће земље (део је раније отишао у Русију) и заснива безбеднији живот и могућност обрта капитала. Није само елита масовно напуштала Украјину. Ту је реч о милионима других, нарочито виших и виших средњих слојева, урбаном становништву и свих оних који су на различите начине видели свој интерес у напуштању ратног амбијента, а имали су могућности да оду. Рурално становништво је у већем омеру остало у земљи. С друге стране, део Југоистока постао је руски, што је опет утицало да се тамо дислоцира, или једноставно остане проруски идентитетски део популације. Мањи део популације рускојезичког Југоистока, који су поселе руске снаге, прешао је у остатак Украјине. Један део мушке популације из Украјине

успео је да напусти земљу, или чак да се склони од мобилизације и остане у земљи (до даљњег).⁷⁶

Украјина упркос економском суноврату њене привреде након пуча фебруара 2014. изузетно улаже у војску, повећава бројно стање професионалне војске и улагање у резервни састав. Такође, паравојне јединице десничара, највише из западног дела земље, постепено се укључују као специјалне јединице у институционалну организацију украјинске армије. Томе треба додати да се при редовним јединицама професионалне војске, регрута, као и резервног састава као допуна додају групе националиста, заправо као нека врста допунских „комесара“ за идејни рад. Свуда у друштву, чак и у војсци, присутан је утицај специјалних служби, које усмеравају земљу ка екстремном национализму, по новокомпонованом обрасцу усмеравања Украјине након 2014. године. То више није Украјина из претходног периода, где је доминантан историјски елемент био заједничко порекло и преплитање са Русијом, већ до краја недефинисани елемент неке нове историје по концепту Украјина–антиРусија. Тако су „хероји“ све више оне историјске личности, пре свега из историје Галиције XX века, које су сарађивале са нацистима и биле колаборанти Хитлерове Немачке и сила Осовине из епохе тридесетих година, као и Другог светског рата.

У геополитичком смислу Украјина се након 2014. године потпуно окреће ка атлантистичкој геополитици, дакле према САД, Великој Британији и сарадњи са НАТО-ом. Она није формално постала члан НАТО-а, али се преко англосаксонских сила увлачи у ту геополитичку осу. НАТО стандарди за уређење војске постају све доминантнији. Своје наоружање базирано на совјетском периоду, а потом и постсовјетској епохи сарадње са Русијом и ЗНД до 2014, све убрзаније мења сарадњом са западним силама у потоњем периоду. Реално економско сиромаштво Украјине било је једина ограничавајућа компонента у тим годинама да се план јачања оружаних снага земље одвија прилично спорим корацима. С друге стране, САД, Британија и НАТО у целини улажу у Украјину и њене оружане снаге, системе фортификација, нарочито у области према Донбасу. То је

---

⁷⁶ Казне за избегавање војне обавезе у Украјини су велике, али је циљ званичних власти да мобилише што више људи, тако да се на фронт шаљу и они који су ухваћени да избегавају мобилизацију, чак и дезертери.

нарочито развијено у периоду када је Баједен дошао на власт у Америци, дакле од почетка 2021. календарске године. То је већ један период „предратног стања“, где се интензитет улагања у Украјину драстично повећао. И у периоду док је на челу САД био Трамп улагања у армију Украјине су била евидентна, чак можда и већа него у претходном периоду док је на власти био Обама. Међутим, тек са доласком Бајдена на чело САД армија САД изразито повећава своју сарадњу и усмеравање украјинских оружаних снага. Америчке и британске службе, те НАТО, постају доминантни у надгледању функционисања Украјине већ у периоду од преврата 2014. године, а то се драстично повећало у периоду од почетка 2021. године па надаље. У ратном амбијенту Зеленски формално води власт у Кијеву, а оружане снаге Украјине генерал Залужни. Међутим, стварни утицај атлантистичких полуга моћи је доминантан у управљању земљом и њеним оружаним снагама. С друге стране, утицај других западних центара моћи на Украјину је далеко мањи. То се нарочито односи на доминантне силе у Европској унији, попут Немачке, Француске, Италије. „Стара Европа“ има своје засебне геополитичке интересе, који нису укључивали разбуктавање украјинске кризе у оружани конфликт. Управо су ове земље и најрањивије у односу на последице увођења економских санкција Русији. Ове земље „Старе Европе“ су, по економској терминологији, стецишта знања и капитала, а најближи, најквалитетнији и најповољнији ресурси и елементи кооперације за њихове привреде су највише у Русији и интеграционим процесима на постсовјетском простору и Евроазији које предводи Руска Федерација.

Када је кренула специјална операција руских снага на Украјину 24. марта, власт у Кијеву је већ донела одредбу о повећању војног контингента професионалне војске од 260.000 на око 360.000 људи. Њима треба додати и до тада паравојне формације у виду институционализованих десничарских јединица (Ајдар, Азов, Десни сектор и др.), потом регруте на одслужењу војног рока, стране плаћенике, мобилисане резервисте и логистичаре и стручњаке из НАТО-а. Треба додати и жандармерију, унутрашњу војску, полицију и службе безбедности. Временом су Украјинци повећавали контингент мобилисаних резервиста првог и другог позива, потом територијалце (једна врста неформалног трећег позива), тако да је број мобилисаних несразмерно превазилазио бројно стање руских снага. Тако се украјинска концепција заснивала на масовности снага и постепеном повећању квалитета наоружања које је приспевало

од НАТО-а и земаља његових чланица. Украјинци су и од многих бивших земаља Источног блока (посебно оних које су сад у НАТО-у) добијали наоружање и опрему из совјетског периода, или нешто усавршене моделе који су се у основи базирали на њима. Међутим, временом су почели добијати и оружје по НАТО стандардима и групе украјинских специјалаца обучавале су се у низу база западних земаља (посебно у Пољској, Британији и др.) за новије генерације наоружања. Ове снаге су временом доспевале на фронт у Украјину, што је све заједно доводило руски контингент у све неравноправнију ситуацију. То се нарочито осетило током септембра и почетка октобра, када је на читавом фронту украјинска страна почела да се понаша офанзивно, те је руска страна услед мањег броја војника почела на одређеним секторима да се повлачи. Један од суштинских проблема руске стране је одсуство коришћења ваздухопловства у позадини противника, где је логистика транспорта трупа и снабдевања.

Међутим, ова стратегија Украјине има и својих великих мана. С једне стране, форсираним коришћењем живе силе, уз велике губитке, освојене су извесне области. То се, коришћењем велике медијске предности Украјинаца, помогнутих са Запада, увеличавало до ранга значајних победа (што објективно није случај у тој мери), што се негативно одражавало на даљу могућност вођења рата украјинске стране. Томе треба додати велике губитке украјинске привреде због мањка радне снаге услед мобилизација. Поред тога разне злоупотребе и недоследности у ангажовању трупа, начину реализације мобилизације, изузећа повлашћених из пуних ратних обавеза, погађале су морал становништва.

С друге стране, током борби дужих од пола године украјинске снаге су показале извесну чврстину, која се може тумачити и значајним утицајем и надзирањем НАТО структура. Слободно се може рећи да је ово заправо сукоб између НАТО-а и Русије, вођен преко Украјине. Украјина је у истом периоду доживела и изван крах своје привреде. Суштинско одржавање у функцији може се захвалити помоћи САД, Британије и других земаља. Поред већ споменутих САД и Британије, значајну помоћ пружила је и Пољска, сразмерно својој снази. Од осталих земаља, такође сразмерно својим могућностима, Украјини су помогле и балтичке земље (Литванија, Летонија и Естонија), а потом у извесној мери и Румунија.

Каква је концепција Украјине у наставку сукоба. Поредићи моћи и могућности Русије и Украјине, видимо велику разлику у корист Русије. Русија је несразмерно већа и моћнија земља по свим показатељима. То потврђује и показатељ бруто друштвеног производа по становнику, који је несразмерно (два и по пута) већи у Русији. Војна моћ Русије је такође несразмерно већа у односу на украјинску. Озбиљан хендикеп Украјине је и њен демографски крах, јер се на територији коју контролише Кијев број становника значајно смањило. У даљем наставку сукоба процене за Украјину су још суморније. Украјина се најзад и изузетно напрегла и истрошила са више серија мобилизације (наговештена је и за жене), а током досадашњег сукоба поднела је и велике губитке у људству. У даљем току рата Украјина се узда у подршку западних сила, пре свега САД, Британије и НАТО-а. Заинтересована је да уђе у НАТО, али то је у постојећим околностима, где не контролише значајне делове своје формалне територије, заправо немогуће.

Током следећих зимских месеци позиција Украјине ће се додатно отежати. С једне стране, долазак зиме за земљу која је у финансијском колапсу, чија је привреда готово заустављена, између осталог и вишеструким серијама мобилизација, веома је тешко очекивати да ће моћи да задржи иоле у садашњем омеру биланс живе силе у односу на Русе. С друге, Украјина је већ готово достигла свој мобилизациони максимум, а Руси тек покрећу своје колосалне могућности. Тако ће се током неколико следећих месеци тај баланс мењати у корист руске стране, чиме ће се стварати могућност промене односа снага на фронту. Украјинци се уздају у сталну помоћ НАТО-а и западних земаља у наоружању, али је велико питање колико су западне земље у стању да ту и толику помоћ шаљу.

Западне санкције Русији

Западне санкције према Русији су након 24. фебруара постајале све обимније и обухватале су економску сарадњу, власништво државе Русије, укључујући девизне и златне резерве централне банке, власништво тајкуна и руских грађана, фирми, медије, саобраћај. С друге стране, руска привреда је на тај начин бележила извесне губитке и прекид сарадње, замрзавање средстава, смањење или чак блокаду саобраћаја са

западним земљама, али је и поред тога успевала да задржи снагу рубље и целину своје производње.

Када је у питању јавно мњење у Русији, подршка властима и Владимиру Путину након првих неколико месеци сукоба и под санкцијама западних земаља врло је мало или уопште није умањена.⁷⁷ Руско руководство и владајуће структуре у земљи, као и највећи део јавног мњења, показали су концентрацију у реализацији главних циљева војне интервенције у Украјини и спремност на одређене и пратеће жртве на том плану. Тај западни притисак подразумева и покретање Шведске, Финске и потенцијално неких других земаља и ка формалном учлањењу у НАТО и додатном кварењу својих односа са Москвом. Једном речју, руководство САД и НАТО су као опипљив успех у супротстављању Русији постигли привремено и почетно несумњиво успостављање солидарности „колективног Запада“ према Москви. Та солидарност Запада у праћењу заједничке политике супротстављања Москви је и у средњем року веома упитна, посебно када су у питању западноевропске водеће земље, па чак и ЕУ као целина. Наиме, посебно водеће западноевропске силе Немачка, Француска, Италија имају стециште у економском смислу капитала и знања, а с друге стране усмерени су на најважније ресурсе из Русије и постсовјетског простора. То су пре пре свега енергенти, као и руде метала и неметала и њихове прерађевине, које увозе из Русије и постсовјетског простора.

Посебну димензију у украјинском сукобу има сазнање о отежаном извозу житарица из Украјине, због чега наводно долази до глади у свету и у сваком случају смањења понуде. Овде је значајно то што су западне земље увеле санкције Русији, која је и сама важан извозник жита у свету. На тај начин долази до смањења прилива житарица и у западним земљама, што се појачава чињеницом да се из Украјине добија далеко мања количина пшенице и житарица у целини. У украјинском случају, због ратног амбијента на значајном делу Југоистока ове земље, који је иначе доминантно подручје (заједно са централним и у мањој мери и западним деловима земље) за пољопривредне културе, не врше се пољопривредни радови, а то је из више разлога битно смањено у осталим деловима Украјине. Поред тога Украјина је изгубила већ азовску морску обалу и у

---

⁷⁷ <https://www.vreme.com/vesti/sankcije-rusiji-igra-izdrzljivosti/>

значајном делу и црноморску. На Црном мору су преостале велике луке попут Николајева у немогућности поморског транзита, а Одеса, која је у повољнијој позицији, има извесне тешкоће за трговински транспорт због ратних прилика (мине постављене пре свега од Украјинаца, потом посед Змијског острва од Русије и др.). У другој половини јула Украјина и Русија су у Истанбулу потписале споразум о извозу украјинских и руских житарица (као и руског гнојива) да би се побољшала снабдевеност у свету и смањила несташица, између осталог, узрокована и украјинским сукобом.⁷⁸

Напад на Северни ток

Северни ток 1 је већ више година у употреби и снабдева Немачку (а делом и неке друге земље) гасом. Северни ток 2 је завршен и пуштен у употребу, међутим из политичких разлога се, везано за украјинску кризу, не користи. Управо су земље Европе, посебно Европске уније, у ситуацији да су изразито дефицитарне са енергентима током јесени 2022. године. Отуда је престанак са радом Северног тока 2, а потом (због ремонта) Северног тока 1, велики удар за њих. Међутим, хаварија и тешко оштећење Северног тока 1 и 2 услед напада неидентификованих организованих терориста крајем септембра близу данских територијалних вода, догађај је који драстично повећава енергетски проблем.⁷⁹ Поред тога, има обележја терористичког чина међународног значаја првог реда.⁸⁰ Лако је доћи до закључка да је блокада сарадње Русије са Западном Европом у интересу САД, па и Британије. Отуда је реална претпоставка да су САД, вероватно и Британија и НАТО, одговорни за овај терористички циљ.

Сазнање о томе да ли могу и када да се поправе оштећени гасоводи Северни ток 1 и 2 је веома важан фактор.⁸¹ Уколико могу да се поправе,

---

⁷⁸ <https://www.slobodnaevropa.org/a/zitarice-ukrajina-psenica-rusija-turska-sporazum/31955318.html>

⁷⁹ <https://newsrnd.com/life/2022-09-27-gas-leak-from-nord-stream-1-and-2—denmark-raises-the-alert.r1V-KlxGj.html>

⁸⁰ <https://www.theguardian.com/politics/2022/oct/01/truss-nord-stream-gas-pipeline-russia-damage-sabotage>

⁸¹ <https://www.reuters.com/business/energy/nord-stream-operator-says-three-offshore-gas-pipelines-damaged-one-day-2022-09-27/>

како ствари стоје, по процени дела стручњака могли би да се пуне у употребу тек у 2023. календарској години.

Напад на Кримски мост (Керчански)

Дакле, током септембра и почетком октобра постало је очигледно да је превазиђена постојећа фаза вођења специјалне војне операције у Украјини од стране Русије. Једноставно, у постојећем амбијенту руска страна се наша у потпуној дефанзиви, са далеко мањим бројем војника на фронту, против украјинске армије која је бројчано максимизирана претходним мобилизацијама и са наоружањем и логистиком које је значајно унапређено уз помоћ НАТО-а. У том правцу руско политичко руководство је извесно каснило са одлуком да се пређе на следећу фазу подизања улога у специјалној операцији, која је изискивала повећање броја војника и интензитета вођења рата (технике и наоружања, стратегије). О тражењу консензуса политичке и друштвене елите Русије по овом питању теже је наћи детаљније писане трагове, али назнаке постоје. Тако се у политичкој елити, између осталих, означава „странка мира”, којој је наводно на челу председница Савета Федерације Валентина Матвиенко, пореклом из источне Украјине. За њу одређени кругови тврде да представља групацију која је повезана и са тајкунима Дерипаском и Абрамовичем, која делује и у иностранству. Када је у питању руска друштвена елита Јелена Панина указује на сукоб интереса са веома богатим руским тајкунима, који поседују рудна богатства земље стечена још деведесетих година. Наиме, она тврди да та скупина тајкуна, из страха од мобилизације, кочи повећавање броја војника и буђење народа поводом украјинском сукоба. У питању је страх од покретања народа, где би мобилизација била окидач, а све то поспешило би процесе и атмосферу у земљи који би угрозили њихово поседовање стратешких националних ресурса (страх од национализације).⁸² Порази који су уследили током септембра и почетком октобра у виду повлачења у Харковској области убрзали су доношење решења о делимичној мобилизацији, као и о организовању референдума о прикључењу четири

---

⁸² <https://regnum.ru/news/polit/3695702.html>;

<https://standard.rs/2022/09/17/mobilizacija-kao-promena-paradigme-sistema/>

области Русији. Међутим, одмах након референдума у руке Украјинаца пао је Красни Лиман, а потом је уследила делимично успешна офанзива на северу Херсонске области. Врхунац је настао када је 8. октобра диверзијом оштећен Кримски мост (Керчански). То је изгледа само убрзало већ припремљену одлуку Москве о именовању генерала Суровникина за главнокомандујућег у украјинској операцији, као и отпочињање рекетирања и бомбардовања логистичких циљева по дубини украјинске територије. Наредних дана, почевши од 10. октобра, систематски су наношени ракетни удари претежно са објеката руске црноморске флоте, као и бомбардера „тупољев”, концентрисани углавном са подручја Каспијског мора. Највише су бомбардовани енергетски капацитети, потом командни центри, магацини са муницијом и наоружањем, те неки саобраћајни пунктови практично на читавој територији Украјине.⁸³

Амерички милијардер Илон Маск је у неколико наврата дошао у жижу светске јавности у вези са украјинским сукобом. Прво, његов комуникациони систем Старлинк користи се у интересу Украјине као интернет и логистички извор, на шта је он у својим изјавама од почетка јесени почео негативно да се одређује. Маск је изјављивао да је у односу на цивилно коришћење његов интернет систем изнад Украјине током рата порастао у фреквенцији употребе за око сто пута. Изразио је спремност да Старлинк напусти такву улогу, посебно узимајући у обзир да су руске снаге, како је навео, почеле да гађају овај систем због тога што помаже украјинским снагама.⁸⁴ Поред тога Маск се у обраћању медијима заложиио за мировни уговор између две стране, где би Русији, поред тога што би јој се признао Крим као њен несумњиви део, могле припасти и присаједињене четири регије, под условом да се уз међународно надгледање тамо организују поновни референдуми.⁸⁵ Овакви ставови

---

⁸³ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-10-15/ukraine-latest-canada-wants-aronist-russia-banned-from-g-20?srnd=europe-politics> Ukraine Latest: Russia Strikes Energy Targets in Kyiv Region

⁸⁴ <https://sr.topwar.ru/203417-ilon-mask-starlink-ostavalas-edinstvennoj-rabotajuschej-sistemoj-svjazi-na-ukrainskom-fronte.html>

⁸⁵ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-10-03/musk-sets-off-uproar-in-ukraine-by-tweeting-his-peace-plan>

Маска, који указује на велике материјалне губитке које његова фирма поводом коришћења система Старлик има, налазе на осуду украјинских званичника, с једне стране. С друге, саветник председника Зеленског Подољак наводи да је Маск изузетно помогао Украјини са својим свемирским системом Спејс икс и да ће од САД потражити помоћ по овом питању и надаље.⁸⁶ Маск је ушао и у полемику са Гаријем Каспаровим, који га је критиковао због спремности да се признају основни руски интереси на Југоистоку Украјине.⁸⁷

Да је Маск ипак под пресудним утицајем атлантистичке геополитике показује и његово обраћање средином октобра, у ком је нагласио да је спреман да настави помоћ Украјини без обзира на материјалне губитке које наводно има.

Политичка решења

Политичка решења украјинског сукоба тешко је до краја и прецизно предвидети. С друге стране, још од самог почетка сукоба наслућивало се да ће се заузете области Југоистока, које су уз то већински рускојезичне и припадају тзв. Новорусији, са великом вероватноћом наћи у саставу Руске Федерације. То се односи на Херсонску административну област, која је убрзо у потпуности била у руским рукама, као и на Запорошку (иако је око 30% њене површине још у украјинским рукама, рачунајући и град Запорожје). Луганска и Доњецка област су већ признате од Русије као независне државе ван Украјине 21. фебруара, и то у свом пуном територијалном обиму. Пре 24. фебруара приближно по око 40% обе области је било у рукама ЛНР и ДНР, да би се након три и по месеца тај обујам изузетно повећао. Готово читава Луганска административна област је у рукама ЛНР, а када је у питању Доњецка, још близу 40% држе украјинске снаге. Заправо ту се воде и највеће борбе, јер је тај простор око Славјанска и Краматорска у дубину територије веома утврђен и бране га значајне и веома квалитетне украјинске снаге. Томе треба додати да је

---

⁸⁶ <https://www.politika.rs/scc/clanak/520990/Da-li-je-lon-Mask-zaustavio-ukrajinsku-kontraofanzivu>

⁸⁷ <https://sr.topwar.ru/203927-mask-nazval-kasparova-bolvanom-za-ego-kritiku-vozmognosti-mirnogo-uregulirovanija-ukrainskogo-konflikta.html>

значајан део Харковске административне области такође дуго у руским рукама (источни део). То је до почетка септембра износило око 34% површине (што износи близу 11.000 км²), да би се у следећим седмицама, до краја септембра, драстично смањило на испод половине ове површине. У другој половини октобра у руским рукама је остало свега око 1.500 км² Харковске административне области, на крајњем североистоку. Преломни моменат за позицију Југоистока је био крајем септембра, када је одлучено да се могу реализовати референдуми о даљем државно-правном положају у четири области – Доњецкој, Луганској, Херсонској и Запорошкој. Након успешно реализованих референдума, оне су *de jure* и постале део Руске Федерације, као административне области у њој.

Дакле, ако су прокламовани циљеви, између осталог, стављање рускојезичког дела Украјине, тзв. Новорусије, у директан посед Руске Федерације, то би се припојили и читава Харковска, а потом и Дњепропетровска административна област (у сваком случају њен источни део). Тако би се целокупан излаз на Азовско море, и Црно (до ушћа Дњепра), који је већ поседнут од руских снага и већински је рускојезичан, ставио у састав Руске Федерације. Са великом вероватноћом овоме треба додати и Николајевску и Одеску административну област, које су такође рускојезичне, чиме би се Украјина потпуно одсекла од мора. Отуда се може претпоставити да ће се, након вероватне победе у западном Донбасу, главни удар руских снага усмерити на Николајев, а потом на спајање са Тираспољском облашћу, чиме би се Одеса одсекла, а потом временом освојила, баш као и приморје све до Измаила. На тај начин би Русија избила на Дунав и посела читаву морску акваторију.

Још током априла дошло је до давања могућности грађанима Херсонске административне области да добијају руске пасоше. Тада је Алексеј Данилов из руског министарства иностраних послова навео да је већ дато преко 630.000 руских пасоша грађанима ЛНР и ДНР и да је то процес отворен и за грађане Херсонске области, што је потом проширено и на територију Запорошке области.⁸⁸

На основу уређења поседнутих области Херсонске, те у највећем Запорошке, где се прелази на руски систем територијалне

---

⁸⁸ <https://www.slovoidilo.ua/2022/05/25/novyna/suspilstvo/rf-sproshhenoyu-proceduroyu-rozdavatyme-svoyi-pasporty-zhytelyam-zaporizkoyi-ta-xersonskoyi-oblastej>

администрације, увођења рубље и телефонског и интернет система, наговештеног референдума грађана о изјашњавању, могло се још током пролећа са великом сигурношћу очекивати, поред Доњецке и Луганске административне области, укључивање и ове друге две области Југоистока у састав Русије.⁸⁹ С друге стране, у Украјини се наговештај референдума о прикључењу и Херсонске и Запорошке административне области у састав Русије, поред Луганске и Доњецке, дочекује негативно.⁹⁰ Аналогијом, може се очекивати сличан процес за Харковску и Дњепропетровску административну област, те Николајевску и Одеску, када се (и ако се) поседну од руских снага.

Када је у питању судбина осталог дела Украјине, ту постоји више хипотетичких солуција. Једна од њих је да уколико заиста процес посудања рускојезичког Југоистока од руских снага буде настављен по овом сценарију, тада би сазрела могућност отварања озбиљних преговора са Кијевом о евентуалном споразуму. Евентуално одбијање Зеленског да озбиљно преговара могло би довести до одлуке руске стране о наставку оружаног сукоба у правцу освајања Кијева. У том правцу Русија би могла заузети Малорусију са Кијевом, где би се за почетак могла организовати нека подобна влада и прелазни период обнове сверуског идентитета. Ту се поставља питање самог северозапада Украјине, заправо пре свега Галиције, где такође постоји више сценарија. У овом тренутку је јако тешко прогноzirати крајњу варијанту окончања овог сукоба и чак потенцијално укључивања читаве Украјине у неку сверуску државу, или неки други сценарији. Могућност да неке од суседних држава (Пољска, Словачка, Мађарска, Румунија) посегну за делом украјинске територије са различитим образложењем, или чак укључивање неке од њих у сукоб на страни Украјине и сл., хипотетички постоји, и отуда је крајње незахвално из ове перспективе и развоја ситуације давати прогнозе о крајњем исходу овог сукоба.

Када се закључује писање ове књиге, а то је последња седмица октобра, сведоци смо максималног напрезања украјинске стране да

---

⁸⁹ <https://www.mk.ru/politics/2022/05/18/aksenov-kherson-i-zaporozhe-budut-vmeste-s-krymom-v-rossii.html>

⁹⁰ <https://www.slovoidilo.ua/2022/06/07/novyna/bezpeka/rosijski-haulyajtery-xersonshhyny-znovu-namahayutsya-hotuvaty-psevdoreferendum-oblasti-ova>

освоји што већи део територије Југоистока, односно оних области које је посела руска страна. Украјинска страна је након успеха у Харковској области, те заузећа града Красни Лиман који припада Доњецкој области, током октобра успела да заузме код десне обале Дњепра део територије насупрот Давидовом Броду. На тај начин су се украјинске снаге приближиле брани на Дњепру, а с друге стране из правца Николајева такође покушавају да се пробију ка Херсону. Под опасношћу активирања бране и бомбардовања руске власти су пребациле становништво са десне обале Дњепра у источне делове Херсонске области. Напори украјинске стране да покуша да заузме територију десне обале Дњепра, укључујући и град Херсон, имају политички и пропагандни мотив. С друге стране, како буду пристизале руске снаге, највише као резултат делимичне мобилизације, шансе Украјинаца за успех офанзиве ће се рапидно смањивати. Стиче се утисак да је освајање овог подручја, а посебно Херсона, велики мотив не само за власти у Кијеву већ и за англосаксонске силе, да би имали подлогу за даље слање помоћи Украјини. То је посебно значајно и за Бајденову администрацију пред новембарске изборе за Конгрес и Сенат, пошто Доналд Трамп има сасвим другачију концепцију погледа на украјинску кризу од актуелне власти у Вашингтону и самог Бајдена. Чак и да Украјинци постигну успех и заузму Херсон, долазак великог броја руских војника на фронт осетно ће изменити однос снага. Стога су веома мале могућности да Русија не успе да заузме остатак Југоистока и чак изгуби део територија које су јој припојене референдумима. У америчким средствима информисања повремено се наводе полуинформације да је наводно руска страна та која преко трећих земаља и посредника иницира могућност билатералног сусрета са америчком страном да би се зауставио сукоб.⁹¹ С друге стране, Владимир Путин је крајем октобра у свом излагању изнео низ ставова у вези са украјинским сукобом, између осталог и да је Украјина била спремна да преговара, али да је одустала под притиском западних сила. Путин је западним народима указао да су за поштравање односа одговорна политичка руководства водећих сила НАТО-а. Подвукао је пријатељство Русије и Кине (апострофирајући кинеског председника Ђипинга), те

---

⁹¹ https://www.theamericanconservative.com/time-to-talk-to-russia/?fbclid=IwAR3llvkWbhX2PuxY8d2f20staYDrYLcwXc2lr2uckUjGEcAFCQVDC_TbaXg

осудио САД због притисака у вези са Тајваном. Навео је да турски председник Ердоган заступа националне интересе своје земље, а да је у преговорима и договорима са Русијом тежак, али коректан преговарач, који одржава договорено. У односу на САД је нагласио спремност на разговоре и о ширим питањима безбедности планете. У вези са сукобом у Украјини навео је да нема опасности од нуклеарног сукоба, али да Русија зна да Украјинци покушавају да направе тзв. „прљаву нуклеарну бомбу” и где се изводе ти подухвати. Навео је да је напад на Северни ток лош догађај, без преседана. Сукоб у Украјини за Русију је био, по његовим речима, изнуђен, да би се спасио Донбас и „да Русија није напала, напао би Кијев”.⁹² Указао је на опасност да се НАТО шири ка Украјини и да „само Русија може бити гарант украјинског суверенитета”. Путин је подвукао да су украјински губици десет пута већи од руских и да нема потребе да Русија употребљава нуклеарну бомбу.

Организација нових области Југоистока као дела Руске Федерације

Четири административне области Југоистока – Херсонска, Запорошка, Доњецак и Луганска – укључене су као субјекти федерације у састав Русије почетком октобра. За главни град Запорошке до даљњег је именован Мелитопол, вероватно до укључења града Запорожја у њен састав. Јединице ЛНР и ДНР укључене су у састав оружаних снага Руске Федерације. У оба случаја постојала су по два корпуса Народне милиције.⁹³ Већ у ранијем периоду претходних месеци руске власти на овим просторима Југоистока (у деловима ЛНР и ДНР пре 24. фебруара и претходних година) постојале су могућности добијања руског држављанства, преласка на рубљу у купопродајном систему, окретање на руске медије и др. Од почетка октобра они су и *de jure* део Руске Федерације.⁹⁴ Институције руске државе усвојиле су и одредбу да се и

---

⁹² <https://www.kurir.rs/planeta/4039132/uzivo-obracanje-ruskog-predsednika-tema-mir-posle-hegemonije>

⁹³ <https://topwar.ru/202716-stalo-izvestno-v-kakih-granicah-vojdut-v-sostav-rossii-novye-subekty.html>

⁹⁴ <https://www.klix.ba/vijesti/svijet/ruska-duma-potvrdila-aneksiju-cetiri-ukrajinske-regije-ceka-se-potvrda-gornjeg-doma/221003095>

нове потенцијалне области Украјине могу потом укључити по истом моделу у састав Руске Федерације, као што је то био случај са наведене четири области.

Ове одлуке умногоме су наговестиле укупан биланс руске војне интервенције у Украјини. То је, у најужем, припајање делова или читавог Југоистока у састав Руске Федерације. Тиме се постижу многи стратешки и прокламовани циљеви. Прво, реализује се наговештена заштита рускојезичком становништву чињеницом да постају део Руске Федерације. Сва њихова национална, верска и уопште идентитетска права на овај начин штите се на најбољи могући начин, много боље него да су добили неки вид аутономије, или чак федералног (и конфедералног) положаја, или чак и да су независне државе. Верска права су им била угрожена притисцима на Украјинску православну цркву Московске партијаршије, које су огромном већином верници. Идентитетска права била су угрожена забраном употребе руског језика, макар као другог званичног, који је већини популације на Југоистоку у исто време и матерњи. Национална права су била додатно угрожена притисцима на све оне који су имали руски национални предзнак, укључујући и права на језик, цркву, праћење медија и образовања на руском језику. Блокада руских медија погађала је и преостали део популације који није примарно идентитетски руски, али је делом усмерен у том правцу, рачунајући и бројни део становништва којем је матерњи језик суржук (мешавина руског и украјинског језика). Поред тога настава историје је или била укинута, или ригорозно измењена, у правцу слављења Банедере и других сарадника нациста у Другом светском рату, док су читаве области историје фалсификоване, или чак прећутане.

У економско-социјалном смислу, у далеко богатијој Руској Федерацији у односу на Украјину, њихове привредно-статусне позиције су знатно перспективније. Економија Украјине је у периоду независности постајала све слабија по глави становника у односу на Русију и Белорусију, иако су у совјетском периоду биле приближно једнаке. Последњих година многи ресурси Украјине су предати странцима, попут дела обрадивих површина. Поред тога, рецимо, оријентација Украјине на производњу жита, посебно пшенице, мотивисана је интересом за увозом од земаља ЕУ, а не лукретивношћу максимизирања добити квалитетних ораница (веће приносе добили би од узгоја делом неких других култура). Енормна

улагања у војску и наоружање додатно су исцрпла и задужила украјински буџет, што је све мотивисано погрешном политиком Кијева након 2014. године да је Русија геополитички непријатељ. Одустајање од економских интеграција на постсовјетском простору и чак прекид озбиљне привредне сарадње у том правцу додатно су слабили привреду Украјине. То се нарочито огледало у отежавању сарадње са Русијом по питању енергената и повољније размене бројних руда и производа са руског тржишта. Све то додатно је утицало на енормно повећавање миграција из Украјине, али и додатни демографски пад кроз смањење наталитета. Мултинационалне компаније су у Украјини и њеном политички зависном и корумпираном руководству и елити виделе шансу за своје интересе, што се све негативно одражавало на њену привреду и привредни потенцијал.

Поред колективних идентитетских права, у Руској Федерацији се могу и њихова људска права заштити боље него у досадашњем бивствовању у Украјини, нарочито након 2014. године, када је заведена једна врста диктатуре повезана са анархијом.

По питању територијалне реорганизације Руске Федерације, овде ће свакако доћи до укључивања не само ове четири нове административне области које су субјекти Федерације, већ и до вероватног формирања новог федералног округа. Руска Федерација, на основу територијалне реорганизације од маја 2000. године, има у свом саставу федералне округе чији се број потом мењао. То су Централни, Поволошки, Уралски, Сибирски, Далекоисточни, Северозападни, Јужни и Севернокавказки. Томе треба додати да ће вероватно од Крима, Севастопоља и ове четири области (Хесонска, Запорошка, Доњецка и Луганска) бити образован Кримски федерални округ (или ће временом добити и други назив). То ће се додатно актуелизовати како се потенцијално буду прикључивале још неке административне области Украјине, пре свега може се очекивати оне на Југоистоку, попут вероватно Харковске, Николајевске, па могуће и Дњепропетровске и Одеске административне области. Тако би се могао формирати федерални округ Југоистока, или неког сличног назива (Новорусија и др.).

Шансе да се у ово прикључење Руској Федерацији повежу и неки други региони, поред наведених административних области које чине Југоисток, постоје, али нису превелике. Наведене области су биле подвргнуте наметнутој украјинизацији као продукта низа година и

деценија, где су ови процеси попримили радикалан облик од 2014. године. Међутим, и поред свега тога и данас је код доминантног дела популације ових области битна чињеница да су већински рускојезичне и да су претежно верници Украјинске православне цркве (која је до рата била у саставу РПЦ). Ово су области где је доминантну улогу имала Партија региона и Компартија у периоду парламентаризма (до 2014. године, када су забрањене). И у историјском смислу ово су биле важне области царске Русије, као и демографска структура популације (добрим делом последица миграција из централних области Руске царевине током нововековног периода). Када је пак реч о осталим областима Украјине, чини се да нешто веће шансе од других (а под условом да се Новорусија у највећем или потпуно прикључи састав Руске Федерације) имају области суседне Русији и Новорусији. То би биле рецимо области Суми, па и Чернигов, затим Черкеси и Кировоград. Ове области се географски налазе уз руску границу, а повезане су преко Харковске области са Русијом. Да ли би било могуће да се ове области, или њихови делови, укључе у састав Руске Федерације, а да, рецимо, Харковска област, или њен део, то не буде. Такође, и ако би се комплетирао Новорусија, односно Југоисток у састав Русије, теоретски би било могуће да се прикључи, рецимо, област Чернигова, а да то не буде случај са целом облашћу Суми, итд. Дакле, овакве комбинације су остварљиве због тога што су ове области граничне са Русијом. То се односи и на могућности Кијевске административне области да се, рецимо, њен део или целина укључи у састав Русије. Шта ће се од тога, мимо Југоистока (односно историјске Новорусије), и да ли укључити у састав Русије, за сада изгледа „виша математика“.

Малорусија у ужем смислу, која обухвата приближно ове три области североисточно од Дњепра, а то су Черниговска, Полтавска, Суми, као и централну и значајан део „средњег запада“ Украјине у географском смислу, посебно је питање. Ово је простор, за разлику од Југоистока и историјске Новорусије, где се развио особен малоруски идентитет, који је до Октобарске револуције и потом стварања СССР-а, био само крило у оквиру руског националног стабла, паралелно са Великорусима и Белорусима. Током совјетског периода овде је грађен изваншњи украјински идентитет, али он као такав није био сепаратан и посебно не супротстављен руском идентитету, или макар савезној држави.

Опозиција у Русији

У Руској Федерацији владајућа странка Јединствена Русија, која уосталом у континуитету држи власт, нема озбиљну опозицију у Думи и Савету Федерације. Јединствена Русија држи власт у континуитету у Думи, где од 450 посланика, она има 324.⁹⁵ Ова странка је и у претходним сазивима Думе у последње две деценије имала апсолутну већину.⁹⁶ Комунистичка партија Русије има 57 посланика, што током најмање последње две деценије представља континуитет њене парламентарне снаге. Либерално-демократска партија има свега 21 мандат, што је тек око половине мандата које је обично имала у последње две деценије.⁹⁷ У сличној је ситуацији Праведна Русија са 27 мандата, а претходних година је имала углавном више. Покрет Нови људи у садашњем сазиву Думе има 13 мандата. Опозиционе странке и покрети у Думи имају начелно сагласност о вођењу Специјалне војне операције у Украјини, односно да је она неопходна. Постоје мање разлике по појединим питањима начина организовања руског друштва у новонасталим околностима, међутим оне не представљају суштинску опозицију властима по питању вођења украјинског сукоба. Током претходних година развоја украјинске кризе у руском друштву јављале су се поједине разлике по питању погледа на начин како да се реагује на изазове. Тако је Игор Стрелков, бивши пуковник руске војске који је имао запажену улогу у борбама у Доњецкој области 2014. године, критиковао политику Москве током украјинске кризе те године. Стрелков је стекао извесну популарност јавног мњења и остао критичан по питању политике Москве према украјинском проблему све до 2022. године. Поздравио је отпочињање сукоба 2022. године, али је био критичан према начину вођења специјалне операције. Украјина је

---

⁹⁵ <https://balkans.aljazeera.net/news/world/2021/9/24/potvrdjeni-rezultati-izbora-jedinstvena-rusija-osvojila-324-od-450-zastupnickih-mjesta>

⁹⁶ <http://www.uporednapolitika.net/wp-content/uploads/2015/09/Rusija-prezentacija-prof.-Teokarevic.pdf> (на изборима 2007. мандата 315, на изборима 2011. мандата 238, на изборима 2016. мандата 343. На изборима 2003. добила је свега 222 мандата, али тада је било и 81 независних посланика)

⁹⁷ <https://balkans.aljazeera.net/news/world/2021/9/24/potvrdjeni-rezultati-izbora-jedinstvena-rusija-osvojila-324-od-450-zastupnickih-mjesta>; <http://www.uporednapolitika.net/wp-content/uploads/2015/09/Rusija-prezentacija-prof.-Teokarevic.pdf>

у октобру расписала новчану награду за хватање Стрелкова.⁹⁸ Министарство одбране Руске Федерације изразило је незадовољство са неколико аналитичких канала у Русији која су начелно патриотски, али су критиковали по појединим питањима руску војну концепцију у Украјини. У том смислу 10. октобра затворен је канал Телеграм Стрелкова. Он се тих дана јавио као добровољац да се бори у украјинском сукобу.⁹⁹ Иако бројни интернет канали и чак поједине регионалне телевизије и медији имају мање или више критичан став према државном вођењу специјалне операције у Украјини, огромна већина становништва, а тек у нешто мањој мери и елите, подржава војну акцију Русије. Незадовољство се временом јавља успоравањем напредовања руске војске током јула и августа, и нарочито када је током септембра дошло до извесног губитка територије и у мањој мери у првој половини октобра.

Ситуација на фронту средином новембра

У првој половини новембра десио се важан моменат у украјинском сукобу, а то је повлачење руских снага са десне обале Дњепра у Херсонској области. Иако се овај феномен може вишедимензионално посматрати и у њему тражити и скривени мотиви, јасно је да је и то добрим делом последица недопустиво малог броја војника руске стране у сукобу током читавог трајања специјалне операције. Предпоставља се да је до 30 000 руских војника било на том правцу, рачунајући и њихову логистику. Насупрот томе налазило се и до близу 100 000 украјинских војника, рачунајући и различите јединице пољских, па и снага из НАТО земаља (у облику добровољаца, плаћеника, специјалаца и сл.). Отуда се чини јасним укупна процена да је руско политичко руководство лоше проценило ток сукоба у овој фази специјалне операције. Са једне стране део елитних професионалних трупа руске војске је изнео специјалну операцију, док је са друге стране украјинска страна мобилисала практично све што је могла. Паралелно са приливом плаћеника и добровољаца из Пољске и неких других земаља, као и логистике и специјалаца НАТО,

---

⁹⁸ <https://readovka.news/news/116188> Украјинска војна служба нуди 100.000 долара награде за хватање Стрелкова.

⁹⁹ <https://colonelcassad.livejournal.com/7917550.html>

премоћ у броју украјинске стране над руским формацијама је постала наглашена. Иако је веома тешко проценити даље потезе руске стране у овом сукобу, постоји утисак о погрешним проценама снаге људства на терену у овом делу рата. Заузеће града Херсона који је постао након референдума део Руске федерације и престоница једног федералног субјекта је озбиљан политички ударац за Русију.¹⁰⁰ Томе доприноси и маса избеглица цивилних са овог простора ка другим руским областима.

До средине новембра близу 50 000 мобилисаних резервиста и добровољаца је дошло близу линије фронта, а још око 30 000 у позадину нових области. Близу 150 000 се налази у пограничним областима Централног черноземног региона (Белгородска, Курска, Вороњешка и друге области). У Белорусији је око 10 000 до 20 000 руских војника. Тешко је са сигурношћу навести који су следећи потези руске стране. За предпоставити је наставак удара у Донбасу, посебно према Бахмуту и Соледару, након чијег би евентуалног дуго очекиваног пада, био отворен пут ка Краматорску и Славјанску, а у исто време би се најзад одбациле украјинске снаге близу Доњеца (које и даље бомбардују овај град).

Свет и украјински сукоб

Овде ћемо укратко дати преглед одјека украјинског сукоба на земље света. Прво ћемо разматрати период украјинске кризе пре отпочињања ратних дејстава 24. фебруара 2022. године.

Преглед међународних односа према украјинској кризи пре отпочињања руско-украјинског сукоба фебруара 2022.

Украјинска криза је имала свој зачетак у периоду 2004–2014. године. Наиме, још у јесен 2004, када је дошло до тзв. наранџасте револуције, постало је јасно да су САД, Британија и НАТО, а у мањој мери и земље чланице ЕУ, симпатисале прозападну опцију у Украјини. С друге стране, Партију региона, Компартију и концепцију Југоистока симпатисала је

---

¹⁰⁰ <https://www.theguardian.com/world/2022/nov/14/kill-stremousov-rise-fall-and-death-of-russia-installed-kherson-official>

Русија. Белорусија и већина земаља постсовјетског простора, односно Заједнице независних држава, више или мање такође је суптилно показивала више симпатија ка источном полу украјинске геополитике.

Још током јесени 2013. године западне државе полако почињу да показују више симпатија према опозиционим скуповима организованим против владе Азарова и председника Јануковича. Демонстранти су тражили да Украјина приступи ССП уговору са ЕУ, дакле да се дефинитивно определи за тзв. „европски пут“. Како су демонстрације прерасле у насилне, западноевропске силе су се чак укључиле као медијатори, док су САД биле готово отворено за свргавање легитимних власти. Превара опозиције и демонстраната који су изиграли споразум склопљен са властима у деескалацији сукоба, те насилно преузимање власти 21. фебруара, није спречило западне државе да суптилно признају „нову стварност“. Када је потом и проруски део становништва, иначе већински на Југоистоку, кренуло у „Руску весну“, демонстрације свог политичког опредељења и незадовољство обарањем легитимно изабране власти и насилним пучем, западни кругови нису показали превелико уважавање ових процеса. Анексија Крима од стране Русије наишла је на осуду, упркос томе што је огромна већина становништва руска и проруска подржала референдум о „враћању Крима Русији“. Током сукоба на Југоистоку, који су окончани Минском 1 и потом Минском 2, западноевропска политика, па и јавност, показивала је нешто већу наклоност кијевским властима и званичној Украјини. С друге стране, поздрављана је улога званичне Москве, која је у оба случаја била посредник у склапању мира. Током следећих година украјинске кризе, која је од 2015. до 2021. била спуштена на нижи ниво интензитета, западне силе су имале углавном разумевање за кијевски режим, али не све идентично. САД, Британија, уз Пољску и балтичке бивше совјетске републике, предњачиле су у јавној подршци Кијеву и Украјини. Ови трендови су настављени до данашњих дана. Водеће земље Европске уније, Француска, Немачка и Италија, задржале су нешто уздржанији став према Украјини и Кијеву, покушавајући упркос санкцијама које су у некој мери увеле Русији да задрже извесну сарадњу са Москвом. Земље постсовјетског простора су у међународним организацијама и интеграционим процесима са Русијом признавале њено првенство и утицај, али и оне су претежно избегавале *de jure* да признају Крим као саставни део Руске Федерације. Излазак Украјине из ЗНД додатно је

удаљио Кијев од земаља постсовјетског простора. Када су у питању велике силе ван Запада – Кина, Индија, Бразил, потом Иран – оне су задржале подршку Русији у већој или мањој мери. Турска се од регионалне силе окренуте атлантистичкој геополитици, полако окреће све већој сарадњи и са Русијом.

Свет и украјински сукоб (2022. година)

Ситуација у вези са вишегодишњим периодом трајања украјинске кризе била је сасвим другачија до фебруара 2022. године него након тога, када је почео сукоб у Украјини проузрокован нападом Русије. Заправо већ 21. фебруар представља важну прекретницу, која је на свој начин била шокантна, а то је признавање потпуне независности народних република Луганске и Доњецке од званичне Москве, и то у њиховим пуним границама. Већ овај моменат је био дипломатски и политички, укупно посматрано, геополитички са дугорочним и великим последицама, чак и да није уследио потоњи ратни сукоб. Са 21. фебруаром Русија констатује да је Минск 2 мртав споразум, заправо нешто што је званични Кијев већ у пракси претходних година опструисао.

1. Донео је на нивоу законодавног решења одлуку у институцијама система, дакле у Врховној ради, да се онемогућава давање суштинске аутономије ниједном делу територије Украјине, укључујући, по њиховом тумачењу, и делове Доњецке и Луганске административне области, над којима реално није имао контролу, што је регулисано међународним споразумом Минск 1 и учвршћено споразумом Минск 2. Тиме је реално званични Кијев опструисао реализацију Минска 2, иако он као међународно-правни уговор има првенство над домаћим законодавством. То учвршћује и чињеница да су опозиционе странке украјинских националиста вршиле притиске на председника Зеленског кад год је био у ситуацији да у иностранству преговара на нивоу Нормандијске групе, и то у центру Кијева, испред владиних институција, са ултимативним и насилним претњама.

2. Да је председник Зеленски тражио да се у састав Нормандијске групе укључе и САД, иако су чланице овог тела, поред Руске Федерације и Украјине, само Немачка и Француска. На тај начин Зеленски и званични Кијев заправо су показивали да западноевропске и водеће силе ЕУ, који

су и део гаранта споразума (уз Русију), нису оне које имају кључни утицај на званични Кијев и украјинску државу, већ су „газде преко океана”, односно САД, Британија и НАТО.

3. Док је председник САД био Трамп, постојао је одређени минимум уважавања и комуникације између званичног Кијева и Русије. Наде у постизање компромиса су постојале. Међутим, са преузимањем власти од стране Бајдена (новембар–јануар 2020–2021) долази до радикализације ставова Украјине како на унутрашњем плану, тако и према Русији. То доводи до сталног пораста радикализације украјинске кризе током календарске 2021. године. На унутрашњем плану власти у Кијеву донеле су низ аката и докумената којима се Русија проглашава за непријатеља и отежава налажење компромиса. Томе треба додати низ забрана употребе руског језика, чак и на Југоистоку (где је већински, што није дирао ни Порошенко) као другог званичног, плус низ забрана употребе руског језика у комуникацији са надлежним службеницима и на местима спортско-забавног карактера. Тиме је очигледна зависност кијевских власти од власти Бајдена, односно САД, и у мањој мери од Велике Британије, те укупно посматрано од НАТО-а.

4. Овоме треба додати енормно наоружавање украјинске армије и утврђивање према сепаратним областима, а у мањој мери и према граници са Руском Федерацијом. Ангажовани су инструктори и логистичка подршка, чак се може рећи и надзор НАТО-а.

Последњи покушај званичне Москве да се у билатералним односима са САД и НАТО извојује споразум о безбедности за источну Европу, укључујући и ванблоковски положај Украјине, уследио је у децембру 2021. године, који су Вашингтон и Брисел (као и Лондон) одбили. Након тога долази до оружаног напада Русије на Украјину 24. фебруара 2022. године.

Европски континент и украјинска криза (сукоб)

Европске земље, пре свега чланице Европске уније, нашле су се у доста тешкој ситуацији да се одреде према украјинском сукобу, без директног интереса у тој геополитичкој борби. Наиме, непопустљивост САД (и Британије, као и НАТО-а) према украјинском конфликту, која је имала директан пресудни утицај на званични Кијев, водила је практично оружаном конфликту. САД су имале интерес да фактички или натерају

Русију да прихвати концепт „Украјина–антиРусија”, или да уђу у сукоб. У случају сукоба, жртва би свакако била и остатак Европе, односно највише Европска унија. Земље Европске уније у односу на Русију можемо посматрати слично подели која је установљена на „Стару Европу” и „Нову Европу”. „Стару Европу” представљају носеће земље и оснивачи Европске економске заједнице – Немачка, Француска и Италија. Оне су, у економској терминологији, стецишта капитала и знања, а најближе, најповољније и најквалитетније ресурсе и важне производе у размени могу добити од Русије и интеграционих процеса на постсовјетском простору које предводи Москва. Ове земље имају и посебан однос према атлантистичкој геополитици, који је иако начелно савезнички, заправо уздржан и спреман на сарадњу са САД и Британијом на један суптилан и делом резервисан начин. Насупрот томе, земље „Нове Европе”, а то су државе попут Пољске, затим балтичке републике (Литванија, Летонија, Естонија), па њима се евентуално може додати и Румунија, имају лош однос према Русији и уздржан према водећим силама ЕУ, односно „Старој Европи”. Заправо Пољска и балтичке републике су у оквиру чланица ЕУ, као тврдо језгро, у својој антирусској политици најближе атлантистичким силама САД и Британији. Насупрот њима Немачка, Француска и Италија представљају други пол, силе које творе идентитет Европској унији, главне постулате те политике и имају интерес у сарадњи са Русијом и интеграционим процесима на постсовјетском простору у којима Москва има доминантну улогу.

Земље Европске уније имају популацију која је у целини, због низа интереса, најмање наклоњена спровођењу санкција Русији и тиме преузимању последица тих санкција, нарочито у економском домену. Када је у питању елита, она је у нешто друкчијој позицији, али још увек заинтересована за одржавање сарадње са Русијом. Међутим, медији, и посебно политичка елита, и најзад изразито најчешће сама власт, далеко су више повезани на различите начине и са атлантистичком геополитиком, и са глобалистима. Власт је, дакле, прихватила (сем у случају Мађарске) да уведе и спроводи санкције Русији, због којих и те европске земље испаштају. То је последица утицаја и моћи атлантистичке и глобалистичке геополитике над Европом, тачније европским елитама, посебно у политичком домену. То се посебно односи на медије и власти европских земаља, у мањој мери на политичку елиту у целини (има изузетака), а још мање на укупну друштвену елиту. Са протоком санкција

расте криза у Европи, пре свега економска, и појачава се напетост на релацији са једне стране народ, а са друге стране власт, медији и добар део друштвене и политичке елите. У мањој мери негде при средини налазе се делови друштвене и политичке елите, али то су више изузеци. Те напетости и трења захтевима за укидање или макар ублажавање санкција Русији могу доводити до криза и пада влада, немира и нерасположења. Управо се то догађа широм Европе и посебно чланицама ЕУ током јесени 2022. године, са тенденцијама даљег проширивања. Нарочито значајни протести били су у Француској током октобра, где је лидер левице Мелашнон (*Jean-Luc Melenchon*) био један од организатора.¹⁰¹ Владе у Европи су постале нестабилне, па тако у Британији имамо прво пад владе Бориса Џонсона, а потом у рекордно кратком року и Лиз Трас.¹⁰² У Италији је оборена влада Драгија, а након поновљених избора нова премијерка је Ђорђа Малоне. Протести мотивисани социјално-економским разлозима, а мање-више повезани са ситуацијом у вези са санкцијама Русији и ратом у Украјини, распрострањени су практично на читавом континенту, од Немачке, Холандије, Британије, Скандинавије, Чешке.

Стиче се утисак да ће земље Европе, укључујући чланице ЕУ, све теже моћи да контролишу лавине незадовољства својих грађана због економско-социјалних мотива, повезаних са санкцијама Русији и ратом у Украјини. Највећи проблем су енергенти, па тако поред смањења на минимум увоза из Русије, додатни проблеми су у виду уздрмавања енергетског система Украјине, чиме она отпада као извозник електричне енергије. Украјина је практично не само прималац разноврсне помоћи и дужник са малим шансама своје солвентности, већ је и извоз из ње најважнијих продуката за Европу, попут пољопривредних артикала и енергената, практично елиминисан. Међутим, највећи удар на земље ЕУ је престанак активне сарадње са Русијом, нарочито по питању енергената,

---

¹⁰¹ <https://www.wsj.com/articles/french-protests-highlight-pressure-on-european-leaders-from-energy-crisis-11666089277> И *Вол стрип журнал* наводи да је на тим протестима у Паризу присутно „више од 100.000 људи“. Указује да је подигнута цена гаса и енергената везано за санкције уведене Русији најважнији мотив ових протеста.

¹⁰² <https://time.com/6223365/why-liz-truss-resigned/> Влада Лиз Трас пала је након само месец и по дана.

али и многих важних руда и полупроизвода метала и неметала, дрвета, те производа из области машинске и војне индустрије пре свега.

Посебан случај у оквиру европског континента су државе попут Британије, Пољске и балтичких република (Литванија, Летонија, Естонија), које су крајње негативно одређене према Русији. Оне се могу назвати и антируски оријентисаним, и то не само њихове власти, већ и значајан (или чак највећи) део политичке, па и делом друштвене елите. Приближно тачно је да се и добар део популације ових земаља традиционално негативно оријентише према Русији. Све ове земље су током историје имале различите фазе односа са Русијом, али су честе биле ситуације супротстављености или захлађења односа. Британија са САД као водећом светском силом чини уско језгро атлантистичке геополитике, чему треба додати и НАТО, као војни савез (у коме опет доминирају САД и Британија). Пољска и балтичке републике су битни у стратегији сукоба са Русијом како због њиховог геополитичког опредељења (ка атлантизму и глобализму, поред тога углавном негативно одређени према Русији), тако и због географског положаја. Пољска и балтичке државе су у исто време чланице ЕУ, па је њихов утицај у том правцу да врше додатан притисак на Брисел и Стразбур (а повратно и на Берлин и Париз, као и Рим) евидентан и битан. Све ове четири земље су и ревносне чланице НАТО-а, где највећу улогу имају управо Вашингтон и Лондон. Њихов посебан значај у украјинској кризи и вођењу мултивекторског сукоба са Русијом („хладни рат“) од стране атлантистичке (и глобалистичке) геополитике је у томе што се географски налазе близу Украјине и Русије. На тај начин оне представљају и својеврстан плацдарм за „прокси рат“, односно покушај управљања кризом од стране НАТО-а и његових водећих сила. Управо на територијама Британије и ове четири источноевропске земље се у највећем налазе и центри за обуку украјинских специјалних снага, као и логистика за дотур разноврсног материјала Украјини, потом центри обавештајног рада и шпијунаже, као и значајна упоришта за вођење медијског рата и пропаганде. Због величине територије Украјине могуће је пре свега у њеном западном и централном делу лоцирање значајних ресурса наведених области деловања и материјала. С друге стране, на територијама ове четири суседне земље налазе се важни логистички центри. Најзад, оне саме улажу значајне (у односу на њихове могућности) ресурсе и моћи да директно помажу кијевски режим и Украјину, а по могућности и простор за разноврсно деловање према Русији (и

Белорусији). Када је у питању Белорусија, она се такође сматра вероватно најважнијим не само савезником Русије већ практично државом која је у интеграционом загрљају са Руском Федерацијом. Уосталом Русија и Белорусија, поред бројних интеграционих процеса и међународних организација чије су чланице, имају и билатералну државну заједницу. Отуда се против Белорусије такође делује, а ове четири државе су најважнији плацдарм у том правцу (Естонија због свог географског положаја мање).

Мађарска је захваљујући политици и управној администрацији председника Виктора Орбана заузела битно другачију политику од већине других европских земаља по питању Украјине и Русије. Орбанова концепција подразумева смањивање, колико је то могуће, интензитета напетости у региону, као и на читавом континенту. Он се залаже за смањивање тензија са Русијом и покушај да санкције које су уведене против Москве не буду свеобухватне и да се временом смањују. Мађарска ту види свој привредни, али и геополитички интерес. Односи Мађарске са суседном Украјином нису најбољи, а један од разлога је и положај мађарске националне мањине у Закарпатју. Занимљиво је да и Пољска има специфичан однос по том питању према Украјини. С једне стране, курс Варшаве је без сумње прожет негативним односом према Русији и она помаже Украјини. Међутим, паралелно са тим, постоје могућности аспирација према најсеверозападнијим областима Украјине у Галицији, који су за сада прикривени патернализмом и начелном подршком Украјини.

Америка (САД) и украјинска криза

САД су од пуча спроведеног фебруара 2014. године прави главни управник кијевског режима и украјинске државе. У периоду док је на власти био Доналд Трамп украјинска криза се стављала у други план и претпостављала ширим интересима САД у односу на друге светске силе, те се макар минимално уважавао интерес Русије по овом питању. Након доласка на власт Бајдена украјинска криза се радикализује и евидентно је да Зеленски постаје непопустљив и на унутрашњем плану, где врши несносан притисак на проруску опозицију, а у исто време угрожава права рускојезичког становништва и УПЦ. Билатерални односи са Русијом (временом и са Белорусијом) се све више затежу. На простору раздвајања

у Донбасу све чешће долази до нарушавања мира и до већих или мањих чарки и бомбардовања Доњеца и других цивилних подручја. САД имају прилично скромну трговинску размену са Русијом (што је случај и са Великом Британијом и њеним трговинским односом са Русијом). Последњих година појачани су трендови убрзаније промене светског поретка. Северни Атлантук полако губи примат као водећа светска економска мегарегија, и то све више постаје северни Пацифички регион, са акцентом на Кину. Постепени крах неолибералног економско-социјалног модела највише је погодио САД и Британију. Најзад, у XXI веку све већи значај добијају велике земље – тзв. земље-континенти, попут сила БРИКС или водећих у ШОС (Русија, Кина, Индија, Бразил и др.). То су силе са великим елементима тзв. „тврде моћи” (величина и квалитет територије, природни ресурси, величина и квалитет становништва, војна моћ, економска моћ). Од западних сила и даље веома утицајне и моћне остају пре свега САД, али са постепеним опадањем своје моћи. Док су, рецимо, око 1999. године по куповној моћи БДП биле дупло веће од три силе – Русија, Кина, Индија – то се сада битно променило. Тако 2021. године ове три силе имају готово дупло већи наведени показатељ у односу на САД (54%).¹⁰³

Отуда су САД у украјинској кризи заузеле позицију да усмеравају Кијев ка концепту „Украјина–антиРусија”, како би натерали Москву да бира између две позиције које нису за њу посебно добре. Прва је да прихвати концепт „Украјина–антиРусија”, што би значило огроман руски геополитички пораз. Друга је управо оно што се догодило, а то је рат и увођење санкција Русији, форсирање њене унутрашње кризе и међународне изолације. Међутим, иако је Европа, и посебно ЕУ, наводни савезник Америке, управо у оваквим околностима њихове санкције уведене Русији веома погађају саме европске земље. Тако временом евро пада у односу на долар, па је сада долар у паритету нешто и јачи од евра.

Канада се такође начелно солидарисала у увођењу санкција и праћењу политике Вашингтона у односу на украјинску кризу. Сличан став заузели су Аустралија и Нови Зеланд.

---

¹⁰³ <https://standard.rs/2022/10/21/razbijanje-geopolitickih-zabluda/>

Земље Трећег света у украјинској кризи

С друге стране, практично све земље тзв. Трећег света, односно Африке, Латинске Америке, Азије (сем неких изузетака), одбиле су да уведу Русији санкције. Оне су у томе биле мотивисане сопственим интересима – да наставе економску сарадњу са Русијом. Оне и желе да одбаце хегемонију Вашингтона да се уводе санкције и једнострано одређују вредносно норме у међународним односима. Земље Европске уније донеле су и прошириле санкције Русији. Међутим, смањење на минимум њихове економске сарадње са Русијом вишеструко је погодовало земљама које то нису учиниле. Оне, с једне стране, добијају довољну количину енергената и других увозних роба из Русије, а с друге, чак нешто од тога препродају земљама ЕУ, узимајући маржу зараде.

Посебно повољан положај у новонасталим околностима преузеле су земље постсовјетског простора и интеграционих процеса и међународних организација са Русијом. Оне добијају енергенте и низ других важних увозних продуката, често и по повољнијим ценама од уобичајеног и у довољним количинама. То поспешује интересну сарадњу и земаља ШОС, БРИКС. Земље Евроазијске уније повезане су својим интеграцијама са Русијом, па у заједничкој привредној сарадњи фактички помажу да се одржи повезани привредни систем. Кина и Индија развијају интензивну привредну сарадњу са Русијом. Чак и земље попут Саудијске Арабије, као традиционални савезници Вашингтона, нису увеле санкције Русији и привредно сарађују са њом. У Бишкеку, главном граду Киргизије, одржан је крајем маја први самит Евроазијског економског форума, чију основицу чини Евроазијска економска унија. На том скупу је договорено да до 2025. године дође до хармонизације финансијских тржишта ових земаља, што би значило прављење одвојеног финансијско-економског система од оног који контролише Запад. Поред пет сталних чланица (Русија, Белорусија, Казахстан, Јерменија, Таџикистан), скупу су присуствовале и делегације из још 14 земаља, укључујући Кину.¹⁰⁴ У том правцу наговештена је даља кооперација и сарадња између Евроазијске економске уније, Шангајске организације за сарадњу и БРИКС. У другој половини септембра у

---

¹⁰⁴ <https://www.nezavisne.com/novosti/kolumne/Znaci-vremena-Radja-se-jedan-drugi-dio-svijeta/721604>

Самарканду у Узбекистану одржан је скуп Шангајске организације за сарадњу, на којем је председник Русије Путин образложио ситуацију у украјинском сукобу и разлоге руске интервенције.¹⁰⁵ Русија у овој фази не може очекивати да ће неке од тих земаља *de jure* признати припајање четири области. Међутим, може очекивати одсуство санкција и углавном извесну благонаклоност у даљој сарадњи.

Избори за Конгрес и Сенат почетком новембра у САД

На први поглед америчка „дубока држава” постигла је у оквиру украјинске кризе и потом украјинског сукоба неке своје стратешке циљеве. Прво, својим пресудним утицајем на ситуацију у Украјини, укључујући и власти у Кијеву, избегнут је било какав озбиљан отпор њеном пројекту Украјина–антиРусија. Елиминисане су проруске политичке странке и организације, поодмакао је процес дерусификације и украјинизације земље (чак по моделу галичничком, а не малоруском). Највећи проблем је могла да буде Украјинска православна црква, као једина православна канонски призната и која је део Руске православне цркве (са јаком аутономијом). Међутим, стварањем Православне цркве Украјине створен је озбиљан пандан УПЦ и зачето је њено слабљење. Црквене манифестације УПЦ чак и током 2021. године показују да је она и даље остала јака, али без политичког деловања и могуће подршке других политичких и друштвених снага у земљи. САД су значајно ојачале (заједно са НАТО) оружане снаге Украјине. Званични Кијев је у периоду од доласка Бајдена на власт практично и на унутрашњем и на спољном плану ишао на максималну радикализацију односа са Русијом и „Руским светом”. Вашингтон је одбио предлог Русије о постизању безбедносног споразума у Европи и практично је довео Москву да бира између прихватања концепта Украјина–антиРусија, или да започне оружани сукоб. У обе могућности Вашингтон је видео свој интерес и изванредан неуспех Русије. У овом другом случају, који се у пракси остварио, Русија је изложена снажним санкцијама западних земаља. Вашингтон је ту постигао значајан успех јер је око свог концепта виђења украјинске кризе

---

¹⁰⁵ <https://www.aa.com.tr/ba/svijet/putin-rusija-pokrenula-specijalnu-operaciju-u-ukrajini-da-bi-sprije%C4%8Dila-stvaranje-antiruske-enklave/2687242>

и украјинског сукоба успео да окупи „колективни Запад”. То је крупан успех у концепцији Вашингтона. Тиме је Русија практично изолована са те стране и постигнута је велика политичка, економска, војна и медијска снага, која је могла да покуша да према Москви постави нову „Гвоздену завесу”. Међутим, с друге стране, Русија је успела да постигне успех у односу на треће земље, које нису увеле санкције Русији и имају одређену сарадњу са њом. Потом, Русија за сада није имала велике привредне проблеме и у вези са санкцијама које јој је Запад увео. Унутрашња друштвена и политичка стабилност Русије је велика, као и подршка Путину. Ипак, неуспех Русије да специјалну војну операцију крунише потпуном победом и крахом кијевског режима резултирао је актом о делимичној мобилизацији, која може бити корисна за вођење сукоба, али има и своје штетне последице на руско друштво, па индиректно и за привреду и политичку стабилност у одређеној мери.

У самом украјинском оружаном сукобу САД изузетно помажу украјинску страну. Поред тога САД помажу Украјину и дипломатски, економски, медијски и на сваки други начин. На унутрашњем плану највећи политички противник тога је Републиканска странка и њен лидер Доналд Трамп. Трамп наговештава да би у случају успеха републиканаца на предстојећим изборима за Конгрес и део Сената 8. новембра могли да доведу у питање тако интензивну подршку Вашингтона Кијеву и курс непопустљиве и агресивне политике према Русији.¹⁰⁶ Како сада стоје ствари републиканци ће вероватно освојити већину у Конгресу, међутим то неће бити случај са Сенатом.

Балкан и украјинска криза

Балкан је кроз савремену историју био под утицајем више великих сила, али је Русија имала посебан утицај на њега из више разлога. Прво, као православна и словенска земља Русија има утицај на православни део балканских народа, као и на Словене. Ван ове категорије је веома мали део балканских народа и простора. Посебно значајан феномен је улога царске Русије у вишевековном периоду решавања Источног питања, где је она од православних и посебно православних и словенских народа

---

¹⁰⁶ <https://www.politico.com/news/2022-elections>

дживљавана као покровитељ ослобођења и уједињења. Ту су свакако Срби, али и Бугари, Македонци, Грци, а у мањој мери и Румуни.¹⁰⁷ Током вишевековног периода решавања Источног питања Русија се стално територијално ширила, паралелно са процесима етапног ослобађања делова територија на којима живе балкански народи, па је та синергија била веома значајна у XIX веку и почетком XX века, односно завршној етапи решавања Источног питања. Прерастање царске Русије у СССР само је делимично променило основе руске политике према Балкану. Међутим, након распада СССР-а почетком деведесетих година XX века Руска Федерација се налази у новом геополитичком окружењу. Делови царске Русије и СССР-а у виду бивших совјетских република добијају државност и те територије и формално остају ван граница руске државе, истина окупљене још увек у облику конфедералне Заједнице независних држава. Нарочито је значајан елемент да су Украјина и Белорусија, као и Молдавија, постале независне државе, чиме се Русија географски „одмиче” од Балкана. Како је Белорусија тесно повезана са Русијом, питање Украјине (у мањој мери и Молдавије) постаје веома важно за даљи руски утицај на Балкану у следећим деценијама. Напори Русије и русофонског становништва у Украјини да се Кијев тешње веже за интеграције имали су ограниченог успеха, све до преврата 2014. године. С друге стране, повраћај Крима и реална сецесија делова Доњецке и Луганске административне области повећали су изванредан утицај Русије и на Црном и Азовском мору, а паралелно и на Балкану.

Након 21. фебруара 2022. и признавања независности Доњецке и Луганске области у њиховим целокупним границама од Москве, појачава се руски утицај у региону, што је посебно актуелно након отпочињања сукоба. Након прва три и по месеца сукоба Русија држи практично целу Луганску административну област, као и Херсонску, те највеће делове (око две трећине) Доњецке и Запорошке и око једне трећине Харковске, са даљим тенденцијама ширења на читав Југоисток. Ту је пресудно важан исход битке за северозападни Донбас, која се још води, нарочито у правцу Славјанска и Краматорска. У краткорочном погледу САД, НАТО и ЕУ појачавају притисак на Балкан, настојећи да ту додатно умање руски (и кинески) утицај. У том правцу можемо посматрати и блокаду посете министра спољних послова Русије Сергеја Лаврова Србији, планирану за 7. и 8. јун. Паралелно са тим можемо посматрати појачавање притисака на Србију и Републику Српску. Србија, а у мањој мери и БиХ, једине су

земље у региону које нису увеле санкције Руској Федерацији. У Србији и Републици Српској медијска сцена по питању украјинског сукоба је далеко слободнија него у осталим земљама региона, па чак и у односу на чланице ЕУ. Истраживања јавног мњења у Србији показују да огромна већина становништва не подржава потенцијално увођење санкција Русији, као ни улазак у НАТО.¹⁰⁸ У исто време подршка политици уласка у ЕУ у постојећим околностима је мањинска. Све то погодује порасту утицаја Русије. Популарност Русије је велика и у Републици Српској, а потом следи Црна Гора.¹⁰⁹ Црна Гора се налази у специфичној ситуацији, где се након избора 30. августа 2020. већина народа изјаснила за промене. Међутим, нова влада Абазовића, која је настала без нових парламентарних избора, након пада владе Здравка Кривокапића, заузима курс који је ближе ка САД и ЕУ, за шта има подршку опозиционе Демократске партије социјалиста Мила Ђукановића. То све ствара предуслове за нове парламентарне изборе.

НАТО, САД и Британија додатно притискају српски фактор на Балкану везано за украјински сукоб. То је посебно видљиво по питању притиска да и Србија уведи санкције Русији, за шта нема ни економски, ни политички мотив. Евидентни су притисци и по питању Косова и Метохије, такође и на Републику Српску. С друге стране, стиче се утисак да ће у даљем току развоја украјинске кризе Русија успети да запоседне Југоисток и да га прикључи. То би у перспективи знатно допринело да се повећа руски утицај на Балкану, што би свакако одговарало српском фактору да се успостави баланс у међународном окружењу.

---

¹⁰⁷ Д. Петровић, «Россия и Балканы – историческое наследие и современные отношения», *Выстраивая добрососедство, Россия на пространствах Европы*, Институт Европы, Российской академии наук, Москва, 2013, стр. 119–131; D. Petrović, “Russi and the Serbs (Serbia), from eastern question to contemporary relations”, *Russia and Serbia in the contemporary world: Bilateral relations, challenges and opportunities*, Institute of the International Politics and Economics, Belgrade, 2020, pp. 101-102.

¹⁰⁸ <https://www.vreme.com/vesti/istrazivanje-nspm-preko-82-odsto-gradjana-protiv-uvodjenja-sankcija-rusiji/>

¹⁰⁹ О политици Русије у БиХ у Д. Радишић, „Веће за имплементацију мира у Босни и Херцеговини – с посебним освртом на ставове Амбасаде Руске Федерације и институција Републике Српске”, *Безбедносни форум*, бр. 2, 2021, стр. 119–133.

Евидентни су притисци западних структура на Србе, нарочито САД, Британије и НАТО, посебно по питању Републике Српске, Косова и Метохије, па и Црне Горе. У том правцу можемо посматрати наставак притисака тзв. високог представника за БиХ Шмита на Републику Српску и Милорада Додика. Примање делегације „Приштинске долине” од стране представника САД,¹¹⁰ покретање иницијативе за пријем тзв. Косова у Савет Европе¹¹¹, такође су притисци у том правцу. Блокирана је и посета Сергеја Лаврова Србији.¹¹² Чак се и енергетски ослонац Србије на увоз енергената из Русије покушава довести у питање.¹¹³ У том правцу за Србе би било веома мудро да се додатно међусобно повежу и да раде на духовном и културном, те економском повезивању (Србија, Република Српска и Црна Гора). Било би важно да се у кратком року што безболније избегне притисак атлантистичких структура и уцена. Логично би било да због својих интереса западноевропске земље, пре свега носиоци ЕУ (тзв. Стара Европа – Немачка, Француска, Италија), временом почну да смањују интензитет примене санкција према Русији и уопште праћење политике САД по том питању.

Уколико се окренемо билатералним односима Србије са Русијом и Украјином, можемо доћи до закључка да су то две земље са неупоредивим значајем и капацитетима. Русија је светска сила, која је у домену наоружања и поседовања ресурса реално суперсила. Она је геополитички изузетно значајна за српски фактор у целини, по свим најважнијим националним питањима. Билатерална трговинска размена Србије са Русијом је готово десет пута већа него она између Србије и Украјине. Проблем је што се након руско-украјинског сукоба, у правцу подршке Кијеву, ангажовао практично „колективни Запад”.

---

¹¹⁰ <https://rs.n1info.com/vesti/predstavnici-albanaca-pitanje-presevske-doline-bicepokrenuto-u-un/>

¹¹¹ <https://www.slobodnaevropa.org/a/kosovo-savet-evrope-aplikacija/31845977.html>

¹¹² <https://www.danas.rs/bbc-news-serbian/rusija-srbija-i-sergej-lavrov-blokada-vazdusnog-prostora-susednih-zemalja-sprecila-dolazak-ruskog-ministra-u-beograd/>

¹¹³ У том правцу чине се убедљивији аргументи професора Митра Ковача да снабдевање енергентима из Русије за Србију нема реалну алтернативу, од концепције дипломате Срећка Ђукића да се ослонимо и на увоз америчког течног гаса. <https://www.politika.rs/sr/clanak/508319/Americki-tecni-gas-u-Srbiji-realnost-ili-obecanje>

Како су добро познати нивои стратешке сарадње између Србије и Русије, овде можемо укратко приказати сарадњу између Србије и Украјине до отпочињања сукоба фебруара 2022. године. Украјина, и поред појачане активности према Западу, још увек није члан ни ЕУ, ни НАТО-а и мале су шансе (слично Србији) да у догледној будућности то и постане. У билатералној економској сарадњи две земље спољнотрговински биланс је практично стагнирао у читавом периоду друге деценије XXI века на око 250 до 300 милиона долара бруто, све до 2018. и 2019, када је порастао на око 440–450 милиона долара. Однос између увоза и извоза је у приближном размеру 3 : 2 у корист Украјине. Године 2020. и због кризе око пандемије долази до пада спољнотрговинског биланса на око 320 милиона долара бруто (увоз 146 и извоз 169 милиона долара, дакле први пут позитиван билатералан биланс Србије са Украјином). Украјина углавном извози у Србију руде гвожђа и црне метале (70%); дрво и производе од дрвета; производе од црних метала; електричне машине, а увози ђубрива, пластику и полимерне материјале; папир и картон; електричне машине; котлове.¹¹⁴ Србија наизглед има нешто смањен интензитет сарадње са властима у Украјини након за ту земљу турсне 2014. године. У техничком смислу 3. јула 2018. потписан је Протокол између Државне фискалне службе Украјине са Царинском управом Министарства финансија Републике Србије о сарадњи у области размене царинских информација. С друге стране, за Србију је и даље веома важно да Украјина не признаје сецесију тзв. Косова. Србија са своје стране, упркос одличним односима са Русијом, спада у земље које признају Крим као саставни део Украјине.

---

¹¹⁴ <https://serbia.mfa.gov.ua/sr/partnership/537-torgovelyno-jekonomichne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-serbijeju/trgovinsko-ekonomska-saradnja-izmedju-ukrajine-i-srbije>

ЗАКЉУЧНО ПОГЛАВЉЕ

Закључно поглавље се састоји из „Закључка“, потом „Предвиђања даљег развоја ситуације у украјинском сукобу и украјинској кризи“ и „Резимеа“. „Закључак“ представља синтезу читавог рада. „Предвиђања“ се односе на главне правце и токове у међународним односима и у самој Украјини. Да ли ће и у ком облику Украјина изаћи из ове велике кризе. Најзад, резиме је сумарни преглед овог рада, изложен и на страном језику.

Закључак

Украјинска криза се разбуктала у периоду од јесени 2013. године. Епицентар се развио након пуча 21. фебруара 2014. Након тога он добија међународни карактер и прераста у оружани сукоб све до фебруара 2015. године. Затим је криза нешто спласнула, посебно на међународној сцени, али је ситуација у самој Украјини била тешка за већинско становништво Југоистока, односно за етничке Русе и у нешто тек мањој мери рускојезичну популацију. Ситуација се компликује када је председник Порошенко уз помоћ САД и сервилношћу васељенског православног патријарха у Цариграду (Истанбулу) помогао стварање тзв. Православне цркве Украјине. Тиме је украјинска криза добила и верску димензију. Промене на власти у Украјини 2019, када је дотадашњи глумац Зеленски прво победио на изборима за председника државе (у другом кругу Порошенка), а потом неколико месеци касније његова новоформирана странка Слуге народа и на парламентарним изборима, представљале су позитиван елемент у извесном смиривању ситуације у земљи. Међутим, то је трајало тек око годину дана, да би се од друге половине 2020, а нарочито крајем те календарске године, ситуација поново погоршавала. То се временски поклапа са изборном победом (иначе проблематичном и до јануара 2021. спорном) Бајдена за председника САД. Поред доношења националне стратегије на нивоу Врховне раде, где је Русија

означена као агресор и противник, донете су мере којима се руском језику одузима право да буде други званични језик (поред украјинског) у областима Југоистока, где је рускојезичко становништво већинско.

Током календарске 2021. године ситуација у Украјини се драстично погоршава, јер је режим Зеленског већ на почетку донео нове ограничавајуће мере за употребу руског језика. Већ у фебруару Опозициони покрет за живот Виктора Медведчука, по истраживањима јавног мњења, постао је најпопуларнија странка у Украјини. Опозициони покрет за живот има претежно бираче у рускојезичком становништву, па је то значило охрабрење и за њих, и за Југоисток, као и за Украјинску православну цркву (којој је на челу московски партијарх). Међутим, следи даљи развој ситуације, који заправо подиже напетости и противречности како у самој Украјини, тако и у односима према Русији. Прво, режим Зеленског удара на опозицију, па је лидер опозиционог Покрета Шарија избегао из земље, а нарочито су систематски били удари на Опозициони покрет за живот. Режим забрањује рад три телевизије у власништву вођства ОПЖ, потом долази блокада финансијских рачуна странке, напослетку кућни притвор за Виктора Медведчука и низ других притисака на ту партију. Паралелно са тим погоршавају се односи са Русијом, одбија се важење Минска 2 као мировног споразума. У односу на Донбас Украјина све чешће крши примирје и све су веће жртве прекида ватре. Везаност за атлантистичке центре моћи је сада потпуна, а рускојезичко становништво Украјине, нарочито Југоисток, под вишеструком је пресијом. Мора се навести да је економски суноврат у Украјини био екстреман након пуча фебруара 2014, што доводи до енормног пада и БДП-а по глави становника. То се наставља свих следећих година, па је Украјина, посматрано по БДП-у по глави становника, на самом европском зачељу (око два и по пута нижи у односу на Русију). Украјинска криза је, дакле, све више и економска, и то посматрано по економским показатељима, а такође и по социјалним. Социјална стратификација је лоша и даље се продубљује, јер је мали слој богатих деведесетих година стекао имовину. Међутим, социјална ситуација се и надаље погоршава, како реалним сиромашењем земље и друштва, падом привреде, а додатно даљим, нарочито од 2014, раслојавањем и сиромашењем нижих слојева популације. Страни капитал експлоатише Украјину, а милитаризација земље и енормна улагања у војску додатно погађају економију и посебно ниже социјалне слојеве. Поред тога, под пресудним

страним утицајем и десуверенизацијом земље од стране атлантистичких структура, огромне обрадиве површине под черноземом продате су странцима, као и рудна блага и велики део преостале привреде. То све заједно поспешује исељавање из земље милиона људи, који иду широм света у потрагу за сигурношћу и егзистенцијом. Рускојезичко становништво се исељава и у Русију.

Временом долази до притиска и на Украјинску православну цркву, која за свог врховног верског поглавара има московског патријарха. Притисци на њу, настали у периоду Порошенка, једно време су се смањили доласком на власт Зеленског, који је наговештавао повољнији приступ верском питању. Међутим, већ током 2021. календарске године притисци на једину међународно признату канонску православну цркву у Украјини се повећавају. Током јула одржан је масован скуп верника УПЦ у Кијеву на редовној верској манифестацији, када је било више стотина хиљада људи.

Током јесени 2021. године Русија је учинила низ дипломатских покушаја у односу на САД и друге западне центре моћи да се деескалира украјинска криза. Нарочито је био значајан покушај да се нађе споразум са САД и НАТО по питању безбедности, укључујући и постизање споразума о ванблоковској позицији Украјине. Међутим, тај предлог је одбијен, што је повећавало могућности сукоба. Током јануара 2022. дошло је до неуспелог пуча покретањем немира у Казахстану. Криза је брзо окончана, тиме што је председник Казахстана Токајев упутио позив Русији и ОДКБ (чији је Казахстан члан) да се интервенише слањем мировног континента, што је и учињено и криза је брзо превладана.

Русија 21. фебруара признаје независност народних република Доњецке и Луганске, али у њиховим пуним границама, дакле укључујући и територије које контролише Кијев. Поред тога, Владимир Путин је у обраћању јавности тим поводом говорио о Украјини која има не само лоше и недемократско руководство и политику већ да је она практично погрешна историјска творевина, заправо део руског света који је узурпиран. Потом су председници Луганске и Доњецке народне републике потписали у Москви споразум са Руском Федерацијом о признању и стратешкој сарадњи. Најзад, 24. фебруара из више праваца Русије и Белорусије долази до напада руских војних снага на Украјину. Руска страна је тврдила да постоје докази о намери Украјине да учестале прекиде ватре према Донбасу претвори у агресију на ЛНР и ДНР.

Украјинска криза и напослетку ратни сукоб у Украјини се одразио, и одражаваће се, на ситуацију у свету. Многе противречности у савременом свету доводе до криза, па се и украјинска криза узрочно-последично може пратити као део тих светских противречности. Сукоб између глобалиста и са друге стране реалиста (и често националиста) огледа се и у самим САД, где Бајден представља интересе првих, заправо пре свега мултинационалних компанија. Долазак Бајдена на власт поспешао је украјинску кризу, односно дао подршку Зеленском да буде непопустљив и ригидан у односу на могућности превазилажења конфликта. У периоду приближно од јесени 2020. долази до радикализације ставова званичног Кијева како на унутрашњем плану, према проруском становништву и политичким странкама проруског обележја, тако и на међународном плану, односу према Русији и другим великим силама. При томе се избегава реализација мировног споразума Минск 2. То све доводи до повећања напетости и на унутрашњем плану, са недемократским притисцима према опозиционим проруским партијама, потом и забраном употребе руског језика као другог званичног, чак и у регијама Југоистока (где је већински). У исто време, након забране раније владајућих странака Партије региона и Компартије након пуча 2014, долази и до недемократског обрачуна са преосталим утицајним проруским странкама Опозиционог покрета за живот и Партије Шарија 2021. године. На удару је најзад и Украјинска православна црква Московске патријаршије.

САД, Британија и НАТО стоје иза Зеленског, што неумитно доводи до радикализације ситуације. Пошто су одбили понуде Москве о безбедносном договору у Источној Европи, укључујући и предлог о војној неутралности Украјине, ове силе настављају да усмеравају политику званичног Кијева. Заправо, управо та непопустљивост Зеленског и званичног Кијева да се изађе у сусрет минимуму интереса рускојезичког становништва у Украјини, као и Русије, доводи током периода 2020–2022. до радикализације ситуације.

Најзад, сукоб који је настао оружаним нападом Русије на Украјину 24. фебруара доводи до заузимања значајних делова Југоистока током следећих месеци. Заузете су у целости Луганска и Херсонска административна област, те највећи делови Доњецке и Запорошке и источни део Харковске административне области. Читава акваторија

Азовског мора налази се у руским рукама, те највећи део црноморске (сем Николајевске и Одеске области). Централна битка за западни Донбас развија се у својој зрелој фази и стиче се утисак да је руска страна близу посезања читавог Југоистока. Међутим, Украјина је успела да мобилише замашне снаге, а уз то помоћ НАТО и западне силе у целини помажу отпорност украјинског отпора. Током септембра и почетком октобра украјинске снаге су успеле да поврате део Харковске области, који су претходно поселе руске снаге, а постигнути су мањи резултати и у Херсонској области, па и у Донбасу. Тада Русија чини два кључна потеза, а то је делимична мобилизација, која отвара могућност довођења довољног броја војника за успешан наставак сукоба, као и референдуми о припајању четири административне области Југоистока Руској Федерацији, које у највећем контролишу руске снаге. Тако је окончан процес уједињења Доњецке, Луганске, Херсонске и Запорошке административне области са Русијом. Поред тога донет је уставни оквир да се, по могућности, још неке украјинске области могу тим механизмом укључити у састав Руске Федерације. Међутим, додатан заплет у украјинском сукобу представља напуштање десне обале Дњепра и града Херсона у Херсонској области у првој половини новембра. Паралелно са половичним резултатом републиканаца у изборима за Конгрес и Сенат, то може утицати на продужавање и чак извесну неизвесност у погледу коначног епилога украјинског сукоба.

Посебна димензија сукоба су економске санкције Русији од стране САД, које за сада прихвата и „колективни Запад”. Прихватање санкција према Русији од земаља ЕУ је евидентан успех Вашингтона, међутим последице тих санкција до сада су веома болне за европске државе, а руској привреди нису претерано наудиле. Посебан фактор је што ван западних земаља остатак света није прихватио да уведе санкције Русији. Руска привреда је имала извесне слабе тачке до увођења санкција западних земаља пролећа 2022. године. То су остаци неолиберално-неомонетаристичке концепције, који се у новонасталим околностима делимично коригују, или су у одређеној мери већ били кориговани претходних година. Руско наоружање и привреда су спремнији на суочавање са западним центрима моћи него у претходним кризним ситуацијама, посебно везаним за украјинску кризу (2004, 2014. и др.). Отуда се стиче утисак да ће вероватни епилог украјинског сукоба бити излазак Русије на простор Југоистока, довођење у питање будућности

украјинске државе, те убрзавање преласка светског поретка на мултиполаризам. С друге стране, атлантистичка агенда, коју подржава Украјина (прецизније Украјина је под њиховим патронатом), рачуна да у украјинско-руском сукобу што више ослаби Русију. То подразумева спровођење уведених санкција Русији од „колективног Запада”, потом максимално могуће ометање руских снага да извојују победу у Украјини, те компромитација Руса у медијско-пропагандној сфери. Паралелно са тим ради се на слабљењу престижа руског политичког руководства у Русији и јачању опозиције. Такође, покушава се ослабити руска економија.

У овим тренуцима неизвесно је колики ће бити додатан притисак атлантистичких сила током трајања украјинског сукоба на српски фактор и евентуални губици у вези са тим. Међутим, у средњем и дужем року излазак Русије у пуном капацитету на северну акваторију Црног мора, вероватно чак до Дунава, повећаће њен утицај у геополитичком смислу на Балкан, што ће погодovati, између осталог, и српском фактору.

Ратни сукоб у Украјини, који је започео 24. фебруара 2022, наставак је украјинске кризе која се развија дуги низ година, посебно од фебруара 2014. године. Русија је у овај сукоб ушла фактички са САД, Британијом и НАТО-ом против себе, иако је то формално украјинско-руски сукоб. Овај сукоб је вишедимензионалан, јер поред војног сукоба постоји и још низ поља сучељавања. То су санкције које су западне земље увеле Русији и које су успеле да обједине „колективни Запад” током досадашњег дела 2022. године. Међутим, преостали део света, ван „колективног Запада”, није увео санкције Русији. Друго, те санкције до сада ни изблиза нису наудиле Русији у оној мери у којој су атлантистичке снаге то очекивале и прижељкивале, мада је јасно да ће руска привреда имати од њих извесне губитке. Насупрот томе, ове санкције највише су погодиле западноевропске државе, што ће изазвати и већ изазива политичке и друштвене кризе у њима. Заоштравање односа Кине са САД око Тајвана и других спорних питања додатно погодује Русији и јачању мултиполарног света.

Предвиђање даљег тока украјинске кризе

Предвиђање је највиши ниво научног циља, далеко тежи за процену од дескрипције, класификације и научног објашњења. Украјинска криза данас је пресудно везана за украјински сукоб у који је уплетена Русија. Чини се из ове перспективе (крај октобра 2022. године) да је након одлука о делимичној мобилизацији и спроведених референдума о укључивању четири области Русији, Руска Федерација фаворит у украјинском сукобу. Свакако да постоји несразмера између снаге и капацитета Русије у односу на Украјину, која је притом и вишеструко идентитетски подељена. С друге стране, САД и Британија помажу Украјину, чему треба додати и Пољску, балтичке државе, као и НАТО као целину. Са тим се, у већој или мањој мери, солидарису и остале земље тзв. „колективног Запада“. Слабе тачке „колективног Запада“ су незадовољство доброг дела народа земаља ЕУ које трпе због увођења санкција Русији, као и због помоћи коју шаљу Украјини. У земљама ЕУ продубљује се економска и социјална криза, а нарочито су Француска, Немачка и Италија традиционално везане за привредну сарадњу са Русијом. С друге стране, Трамп и републиканци имају битно друкчији геополитички и концепцијски став од владајућих структура које стоје иза Бајдена, међутим њихов половичан резултат у изборима за Конгрес и Сенат током новембра месеца, ограничава њихових утицај на даље вођење званичне америчке политике према украјинској кризи. Истина пратеће сумње у регуларност ових избора додатно деле америчко друштво, како сад, тако и у перспективи.

Блиско је логици да Русија има капацитете да задржи припојене четири области и да се са приспећем појачања војске мобилизацијом одбрани од украјинске контраофанзиве. Уколико се не нађе компромис, чини се да Русија потенцијално може посетити још неке области Југоистока, а нарочито оне које су већински рускојезичне, попут Харковске, Николајевске, Одеске и Дњепропетровске административне области, или макар неке од њих. Са друге стране извесни успеси украјинске контраофанзиве током јесени, посебно заузимање града Херсона, као и спремност атлантистичке геополитике да подржава Украјину, указује да отпор Кијева није још ни изблиза савладан.

У овом тренутку је веома тешко прогнозировать шта ће бити са Украјином у перспективи, да ли ће ако се од стране Руса одузме Југоисток,

она моћи функционисати као суверена држава. Шта би у том случају било са остатком Украјине, да ли ће опстати, или ће Русија ићи на Кијев и да промени структуру режима и натера га на ванблоковску позицију. Такође, није јасно да ли ће се северозападна Украјина (Галиција и неке друге области које ту спадају) задржати у саставу Украјине ако Русија успе да очува анкетиране области, или их чак прошири. Ту постоје и притајене аспирације суседних земаља.

Светски мир је угрожен украјинским сукобом, тако да није познато држање западних сила у различитим сценаријима. Да ли ће се наћи компромис са Москвом и где. Кина, Индија и друге велике силе ван „колективног Запада” држе се по страни, али у мањој или већој мери показују подршку Русији.

Резиме

Од распада СССР-а и добијања независности бројне разлике међу регијама и у идентитетском смислу Украјина је премошћавала плурализмом. Плурализам је у институционалном смислу био катализатор функционисања државе, уз све противречности и напетости које су постојале. Међутим, приближно од тзв. наранџасте револуције па надаље, долази до озбиљне кризе функционисања плуралистичког система у Украјини. У више наврата („наранџаста револуција” крајем 2004, потом распуштање Јануковичеве владе на сумњив начин у пролеће 2007. од председника Јушченка, најзад преврат фебруара 2014, повезан са ратним збивањима и превирањима у земљи, отцепљењем Крима и сецесијом на Истоку), означили су крај једне ере постсовјетске Украјине. Турбулентни период је делом окончан крајем ратних збивања фебруара 2015. и потписивањем споразума Минск 2. Тај период украјинске кризе у пуном смислу је, дакле, трајао приближно од јесени 2013. до фебруара 2015. године.

Украјина након Минска 2 је период који има два потпериода. Први је владавина Порошенка, окончана пролећа 2019, а други је владавине Зеленског. Предмет ове књиге је време откако је Зеленски преузео власт с пролећа 2019. па све до данашњих дана. Отуда ту постоје два важна интервала, први до почетка ратних сукоба фебруара 2022. и други, ратни, током следећих месеци 2022. године. У оквиру првог, назовимо га мирнодопским периодом владавине Зеленског, могу се разграничити два потпериода: први, када долази до извесног отопљавања украјинске кризе, све до јесени 2020, и други након тога, када се ситуација поново погоршава, све до фебруара 2022. године.

Зеленски је након избора за председника Украјине и потом парламентарних избора када његова странка Слуге народа постаје носилац нове владе покушао, и у извесној мери успео, да отопли ситуацију како унутар земље, тако и према Москви. Међутим, од јесени 2020. године ситуација се вишеструко радикализује увођењем мера

којима се рускојезичком становништву одузима право да користи руски језик у званичној комуникацији чак и у већинским рускојезичким областима Југоистока. Спроводи се изразита репресија против проруских странака, укључујући и парламентарне, долази до антидемократске радикализације у земљи, а игнорише се Минск 2 и Кијев заузима курс приближавања чланству у НАТО-у. Томе доприноси политика Бајденове администрације, након смене Трампа у Вашингтону. Украјина се убрзано наоружава и у Донбасу и Луганску, на линији раздвајања, појачавају се сукоби и жртве. У исто време одмрзава се рад на нуклеарном наоружању, што све заједно, као и низ других околности, утиче да се власт у Москви све више окреће од дотадашње стратегије одржавања статуса кво и покушаја постизања договора са Кијевом. САД одбијају предлог Русије о стратешком постизању споразума са НАТО-ом.

Најзад, Москва 21. фебруара 2022. признаје независност народних република Доњецке и Луганске, и то у њиховом пуном територијалном опсегу. Дана 24. фебруара Русија спроводи инвазију на Украјину, пошто је претходно политичко руководство у Москви дошло до спознаје да званични Кијев води непопустљиву политику у правцу реализације концепта Украјина–антиРусија. Поред тога Украјина се приближавала ка НАТО-у и блокирала реализацију мировног договора Минск 2, те игнорисала предлоге Руске Федерације за превазилажење кризе. Сведоци смо оружаног сукоба дужег од осам месеци. Руска страна је посела више области Југоистока Украјине, који су иначе већински рускојезичне. С друге стране, Украјина је током септембра и почетком октобра, користећи мањи број ангажованих руских војника на фронту, успела да поврати део територија у Харковској области и у мањој мери у Херсонској, те да заустави руска напредовања у Донбасу. Уследили су референдуми о припајању Доњецке, Луганске, Херсонске и Запорошке области Руској Федерацији, а Москва је донела и одлуку о делимичној мобилизацији.

Западне силе увеле су Русији санкције и дају Украјини разноврсну помоћ, укључујући и војну. С друге стране, остатак света није прихватио увођење санкција Русији. Русија се доста добро држи у односу на санкције, снага њене привреде је релативно стабилна, док земље ЕУ саме трпе због уведених санкција Русији, а нарочит проблем су енергенти. Владимир Путин има релативно стабилну политичку ситуацију у земљи,

док је на Западу ситуација сложена. То се посебно односи на Европу, а у Америци постоји озбиљна опозиција у виду републиканаца и Трампа које се могу одразити и на даљу политику западних земаља по питању украјинског сукоба.

Украјинска криза је у исто време поприште за сучељавање светских сила у оквиру мултиполарног светског поретка који настаје. Од исхода украјинске кризе умногоме ће завистити да ли ће се мултиполарни светски поредак убрзати, или ће САД успети до даљњег да пролонгирају његов развој.

Summary

With the help of pluralism, Ukraine has successfully overcome several regional and identity-related divides since the fall of the USSR and after attaining independence. Despite all the conflicts and tensions, institutional pluralism was the driving force behind the state's ability to function. However, the functioning of Ukraine's pluralist system has experienced a significant crisis, starting with the so-called "Orange Revolution".

The "Orange Revolution" at the end of 2004, President Yushchenko's suspicious dissolution of Yanukovich's government in the spring of 2007, and finally, the coup of February 2014, which was linked to war events and unrest in the nation and the secession of Crimea and the East, marked the end of the era of post-Soviet Ukraine. The turbulent period, which partially ended with the pacification of hostilities in February 2015 and the signing of the Minsk II Agreement, lasted roughly from the fall of 2013 to February 2015.

There were two subperiods for Ukraine following the Minsk II Agreement. The first was Poroshenko's administration, which ended in the spring of 2019, and the second was Zelensky's. The subject of this book is the time since Zelensky took power in the spring of 2019 until the present day. Thus, there are two crucial intervals: the first is until the start of the conflicts in February 2022, and the second is the war period in the following months. Within the first interval, which we will refer to as the peaceful period of Zelensky's rule, two sub-periods can be distinguished: the period of certain amelioration of the Ukrainian crisis, which lasted until the fall of 2020, and the period when the situation worsened again, which lasted until February 2022.

After the election for the president of Ukraine and then the parliamentary elections, when his party, Servants of the People, became the leader of the new government, Zelensky tried, and to some extent succeeded, to appease the situation both inside the country and towards Moscow. However, since the fall of 2020, the situation has been extremely radicalized with the introduction of measures depriving the Russian-speaking population of the right to use the Russian language in official communication, even in the

majority of Russian-speaking areas of the Southeast. The pro-Russian parties, even parliamentary ones, were subjected to severe repression; anti-democratic radicalization was occurring throughout the nation; the Minsk II Agreement was being disregarded, and Kiev was moving in the direction of NATO membership. After Trump was ousted from office in Washington, the Biden administration's policy significantly contributed to this. Ukraine started to arm itself rapidly, and on the border in Donbas and Lugansk, clashes and casualties were rising. At the same time, the work on nuclear weapons was also beginning to move forward, which, together with a number of other events, caused the Moscow government to deviate more and more from their earlier approach of trying to negotiate a settlement with Kiev while keeping the status quo. The US rejected Russia's proposal for a strategic agreement with NATO.

Finally, on February 21, 2022, Moscow recognized the independence of the People's Republics of Donetsk and Luhansk to their full territorial extent. On February 24, after the political leadership in Moscow realized that official Kiev was pursuing an unrelenting policy towards the realization of the anti-Russia concept, Russia invaded Ukraine. Furthermore, Ukraine was moving closer to NATO, obstructing the implementation of the Minsk II Peace Agreement and ignoring Russian Federation proposals for crisis resolution. Hence, we are witnessing an armed conflict lasting more than eight months. The Russian side has taken several areas of southeastern Ukraine, which are mostly Russian-speaking. On the other hand, during September and early October, taking advantage of a smaller number of engaged Russian soldiers at the front, Ukraine managed to regain a part of the territory in Kharkiv Oblast and, to a lesser extent, in Kherson, and to stop Russian advances in Donbas. Referendums on the annexation of the regions of Donetsk, Luhansk, Kherson, and Zaporozhye to the Russian Federation followed, and Moscow also decided on partial mobilization.

Western powers have imposed sanctions on Russia while simultaneously providing Ukraine with various forms of assistance, including military aid. On the other hand, the rest of the world did not accept the introduction of sanctions against Russia. Concerning the sanctions, Russia is doing fairly well. Its economy is relatively stable, while the EU countries are suffering due to the sanctions imposed on Russia, and energy sources are a particular problem. Vladimir Putin has a relatively stable political situation in the country, while

the situation in the West is complex. This is especially true for Europe, and Trump and the Republicans in the US represent strong opposition, which may have an impact on the eventual policy of Western countries regarding the situation in Ukraine.

At the same time, the Ukrainian crisis is an arena for the confrontation of world powers within the emerging multipolar world order. The outcome of the Ukrainian crisis will have a significant influence on whether the multipolar world order will accelerate or whether the US will succeed in prolonging its development.

Резюме

После распада СССР и обретения независимости Украина преодолевала многочисленные различия между регионами и с точки зрения идентичности с помощью плюрализма. Плюрализм в институциональном смысле был катализатором функционирования государства, несмотря на все существовавшие противоречия и напряжения. Однако, примерно с так называемой «оранжевой революции» в функционировании плюралистической системы в Украине наступил серьёзный кризис. Несколько раз («Оранжевая революция» в конце 2004 г., затем подозрительным образом роспуск правительства Януковича весной 2007 г. президентом Ющенко, наконец, государственный переворот февраля 2014 г., связанный с военными событиями и беспорядками в стране, отделение Крыма и отделение на Востоке), они ознаменовали конец эпохи постсоветской Украины. Турбулентный период частично завершился окончанием войны в феврале 2015 г. и подписанием Минских соглашений 2. Тот период украинского кризиса в его полном смысле длился примерно с осени 2013 г. по февраль 2015 г.

Украина после «Минска-2» — это период, который имеет два подпериода. Первый — это правление Порошенко, которое закончилось весной 2019 года, а второе — это правление Зеленского. Тема этой книги — время с момента прихода Зеленского к власти с весны 2019 года до наших дней. Отсюда два важных интервала: первый до начала военных конфликтов в феврале 2022 г. и второй, военный, в последующие месяцы 2022 г. В рамках первого, назовём его мирным периодом правления Зеленского, можно выделить два подпериода: первый, когда происходит определенное оттаивание украинского кризиса, до осени 2020 года, и второй после этого, когда ситуация снова ухудшается, до февраля 2022 года.

После выборов президента Украины, а затем и парламентских выборов, когда его партия «Слуги народа» стала лидером нового

правительства, Зеленский пытался, и в какой-то степени ему это удалось, растопить ситуацию как внутри страны, так и по отношению к Москве. Однако с осени 2020 года ситуация многократно радикализировалась введением мер, лишаящих русскоязычное население права использовать русский язык в официальном общении даже в большинстве русскоязычных районов Юго-Востока. Против пророссийских партий, в том числе парламентских, проводятся сильные репрессии, в стране происходит антидемократическая радикализация, игнорируется «Минск-2», Киев берёт курс на приближение к членству в НАТО. Этому способствует политика администрации Байдена после смещения Трампа в Вашингтоне. Украина стремительно вооружается, а в Донбассе и Луганске, на линии раздела, растут конфликты и жертвы. В то же время размораживается работа над ядерным оружием, что в совокупности, равно тому с рядом других обстоятельств, приводит к тому, что власти в Москве всё больше отказываются от прежней стратегии сохранения статус-кво и попыток договориться с Киевом. США отвергают предложение России о стратегическом соглашении с НАТО.

Наконец, 21 февраля 2022 года Москва признаёт независимость Донецкой и Луганской Народных Республик, причем в полном их территориальном составе. 24 февраля Россия вторгается в Украину, так как перед этим политическое руководство в Москве пришло к пониманию того, что официальный Киев ведет неуступчивую политику в направлении реализации украино-антироссийской концепции. Кроме того, Украина сближалась с НАТО и блокировала выполнение мирного соглашения Минск-2, а также игнорировала предложения РФ по выходу из кризиса. Мы являемся свидетелями вооруженного конфликта, длящегося более восьми месяцев. Российская сторона взяла несколько районов Юго-Восточной Украины, которые в основном являются русскоязычными. С другой стороны, в течение сентября и начала октября, используя меньшее количество задействованных российских солдат на фронте, Украине удалось вернуть себе часть территории в Харьковской области и в меньшей степени в Херсонской, а также остановить продвижение России на Донбассе. Последовали референдумы о присоединении к Российской Федерации Донецкой, Луганской, Херсонской и Запорожской областей, а также Москва приняла решение о частичной мобилизации.

Западные державы ввели санкции против России и оказывают Украине разнообразную помощь, в том числе военную. С другой стороны, остальной мир не принял введение санкций против России. Россия неплохо держится по отношению к санкциям, прочность её экономики относительно стабильна, в то время как сами страны ЕС страдают из-за введенных против России санкций, а энергоносители представляют собой особую проблему. У Владимира Путина относительно стабильная политическая ситуация в стране, тогда как на Западе ситуация сложная. Особенно это касается Европы, а в Америке есть серьёзное противодействие в виде республиканцев и Трампа, что может отразиться на дальнейшей политике западных стран в отношении украинского конфликта.

В то же время украинский кризис является ареной противостояния мировых держав в рамках формирующегося многополярного мироустройства. Исход украинского кризиса во многом будет зависеть от того, ускорится ли многополярный мировой порядок, или Соединённым Штатам удастся затянуть его развитие.

Резюме

Після розпаду СРСР і здобуття незалежності Україна пододала численні відмінності між регіонами та з точки зору ідентичності за допомогою плюралізму. Плюралізм в інституційному сенсі був каталізатором функціонування держави, незважаючи на всі суперечності та напруги, які існували. Проте, приблизно від так званої Помаранчевої революції, в Україні спостерігається серйозна криза у функціонуванні плюралістичної системи. Кілька разів («помаранчева революція» наприкінці 2004 року, потім підозрілий розпуск уряду Януковича навесні 2007 року президентом Ющенком, нарешті державний переворот у лютому 2014 року, пов'язаний з військовими подіями та потрясіннями в країні, сецесія Криму та сецесія на Сході), ознаменували кінець епохи пострадянської України. Бурхливий період частково завершився закінченням війни в лютому 2015 року та підписанням Мінських угод 2. Цей період української кризи в повному розумінні тривав орієнтовно з осені 2013 року до лютого 2015 року.

Україна після Мінська 2 – це період, який має два підперіоди. Перший – правління Порошенка, яке закінчилося навесні 2019 року, а друге – правління Зеленського. Тема цієї книги – час з моменту приходу Зеленського до влади з весни 2019 року до сьогодні. Отже, є два важливих інтервали, перший до початку військових конфліктів у лютому 2022 року, а другий, війна, протягом наступних місяців 2022 року. У межах першого, назвемо його мирним періодом правління Зеленського, можна виділити два підперіоди: перший, коли відбувається певне розморожування української кризи, аж до осені 2020 року, і другий після цього, коли ситуація знову погіршується, до лютого 2022 року.

Після виборів президента України, а потім і парламентських, коли його партія «Слуга народу» очолила новий уряд, Зеленський намагався, і певною мірою зумів, розморозити ситуацію як всередині країни, так і щодо Москви. Проте з осені 2020 року ситуація неодноразово

радикалізувалась із запровадженням заходів, які позбавляють російськомовне населення права використовувати російську мову в офіційному спілкуванні навіть у переважно російськомовних районах Південного Сходу. Проти проросійських партій, у тому числі парламентських, ведуться жорсткі репресії, в країні відбувається антидемократична радикалізація, а Мінськ-2 ігнорується, а Київ бере курс на наближення до НАТО. Цьому сприяє політика адміністрації Байдена після усунення Трампа у Вашингтоні. Україна стрімко озброюється, а на Донбасі та в Луганську, на лінії розмежування, зростають конфлікти та жертви. Водночас розморожується робота над ядерною зброєю, що в сукупності, а також ряд інших обставин впливає на те, що влада в Москві все більше відвертається від попередньої стратегії збереження статус-кво і намагань домовитися з Києвом. США відкидають пропозицію Росії щодо стратегічної угоди з НАТО.

Зрештою, 21 лютого 2022 року Москва визнає незалежність Донецької та Луганської народних республік, причому в повному територіальному обсязі. 24 лютого Росія вторгається в Україну, оскільки попереднє політичне керівництво в Москві усвідомило, що офіційний Київ веде непоступливу політику щодо реалізації українсько-антиросійської концепції. Крім того, Україна наближалася до НАТО та блокувала виконання Мінської мирної угоди 2 та ігнорувала пропозиції Російської Федерації щодо подолання з кризи. Ми є свідками збройного конфлікту, який триває понад вісім місяців. Російська сторона зайняла кілька районів Південно-Східної України, які є переважно російськомовними. З іншого боку, протягом вересня – початку жовтня, використовуючи меншу кількість задіяних російських військових на фронті, Україні вдалося повернути частину території в Харківській області та меншою мірою в Херсонській області, а також зупинити наступ Росії на Донбасі. Далі відбулися референдуми про приєднання до РФ Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областей, а також у Москві ухвалили рішення про часткову мобілізацію.

Західні держави ввели санкції проти Росії та надають Україні різноманітну допомогу, в тому числі військову. З іншого боку, решта світу не сприйняла запровадження санкцій проти Росії. Росія досить добре тримається по відношенню до санкцій, потужність її економіки відносно стабільна, а самі країни ЄС страждають від санкцій проти Росії,

особливою проблемою є енергоносії. У Володимира Путіна відносно стабільна політична ситуація в країні, тоді як ситуація на Заході складна. Особливо це стосується Європи, а в Америці є серйозна опозиція в особі республіканців і Трампа, що може відобразитися на подальшій політиці західних країн щодо українського конфлікту.

Водночас українська криза є ареною для протистояння світових держав у багатополлярному світопорядку, що формується. Від результатів української кризи значною мірою залежатиме чи прискориться багатополлярний світопорядок, або чи вдасться США надалі затягнути його розвиток.

Библиографија

Књиге, научне монографије

- Касьянов, Георгий Владимирович. *Украина и соседи, историческая политика 1987–2018*, Москва: Новое литературное обозрение, 2019.
- Комазец, Слободан; Буквић, Рајко; Димитријевић, Бојан; Петровић, Драган. *Србија у савременим геоекономским процесима*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2022.
- Кучма, Леонід. *Україна – не Росія*, Москва: Время, 2004.
- Населення України за 2017 рік. Демографічний щорічник*, Київ: Державна служба статистики України, 2018.
- Петровић, Драган и Николић, Горан. *Геополитика савремене Украјине*, Београд: Институт за међународну политику и привреду, 2009.
- Петровић, Драган. *Председнички избори у Украјини 2010*, Београд: Институт за међународну политику и привреду, 2010.
- Петровић, Драган и Буквић, Рајко. *Украјинска криза 2013–2019*, Институт за међународну политику и привреду, 2019.
- Стариков, Николай Викторович. *Украина: хаос и революция – оружие доллара*, Санкт-Петербург: Питер, 2014.
- Топузов, Олег Михайлович; Надтока, Олександр Федорович; Покась, Лілія Антонівна. *Географија*.
- Україна у світі: природа, населення*, УОВЦ «Оріон», Київ, 2016.
- Шеклер Миланко, *Досије Украјина*, тотално политички некоректно, НИД Новости, Београд, 2022.

Чланци у научним часописима и зборницима

- Брутер, Владимир. „Украина 2018-2019, предварительные сценарии”, Россия в глобальной политике, Москва, <https://globalaffairs.ru/articles/ukraina-2018-2019-predvaritelnye-scenarii/>

- Демографічна ситуація у січні–червні 2019 року, *Експрес-випуск*, 19.08.2019, Київ: Державна служба статистики України, 2019.
- Киридон, Алла Миколаївна. „Становлення помісної православної церкви в Україні (2016–2019)”, у: *Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри*, Збірка наукових праць, Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019, стр. 180–190.
- Лукьянов, Федор. «Ушли с Майдана: Выборы в Раду показали что в украинской политике начался новый этап», *Россия в глобальной политике*, Москва, 2019. <https://globalaffairs.ru/articles/ushli-s-majdana-vybory-v-radu-pokazali-cto-v-ukrainskoj-politike-nachalsya-novyj-etap/>
- Petrović, Dragan. „Ukrajina u vreme predsedničkog mandata Viktora Janukoviča 2010–2012”, *Međunarodna politika* (Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu), godina 63, april-jun 2012, br. 1146, str. 28–38.
- Петровић, Драган. „Українська криза 2013-2015”, *Культура полиса*, бр. 26, Београд, 2015, стр. 219–236.
- Петровић, Драган. „Українська криза”, *Поља геополитиике, тематски зборник радова*, *Культура-полис*, Факултет за европске правно-политичке студије, Нови Сад, 2017, стр. 141–157.
- Петрович, Д. Р., Буквич, Р. М., Пайович, И. С. «Переход миропорядка к многополярности: причинно-следственные связи и промежуточные итоги процесса», стр. 46–51. Дипломатическая академия МИД России, 2019, Москва, Сборник статей по итогам работы IV-й Международной научно-практической конференции 27 апреля 2018 года «ТРАНСФОРМАЦИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ В XXI ВЕКЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ».
- Петровић, Драган. „Отопљавање украјинске кризе?!”, *Культура полиса*, бр. 42, 2020, стр. 247–260. <https://kpolisa.com/КР42/2-6Petrovic.pdf>
- Петровић, Драган. «Россия и Балканы – историческое наследие и современные отношения», *Выстраивая добрососедство, Россия на пространствах Европы*, Институт Европы, Российской академии наук, Москва, 2013, стр. 119–131.
- Petrović, Dragan. “Russi and the Serbs (Serbia), from eastern question to contemporary relations”, *Russia and Serbia in the contemporary world:*

Bilateral relations, challenges and opportunities, Institute of the International Politics and Economics, Belgrade, 2020, pp. 98-116.

Петровић, Драган. „Украјинска држава и њена перспектива: демократска реформа или наставак кризе?!“, *Противречности у постмодерном амбијенту*, Центар за стратешка истраживања националне безбедности – ЦЕСНА-Б, Београд, 2021, стр. 53–66.

Петровић, Драган. „Украјинска криза и украјинско-руски конфликт у перспективи“, *Конфликтне зоне на постсовјетском простору и регионална безбедност*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2021, стр. 235–254.

Петровић, Драган. „Белорусија и Украјина у постсовјетском периоду – два различита модела и уређења и позиционирања државе“, *Култура полуса*, бр. 46, 2021, стр. 21–34.

Радишић, Драган. „Веће за имплементацију мира у Босни и Херцеговини – с посебним освртом на ставове Амбасаде Руске Федерације и институција Републике Српске“, *Безбедносни форум*, бр. 2, 2021, стр. 119–133.

Украјинске, руске и друге стране новине и портали

Численность и состав населения Украины по итогам Всеукраинской переписи населения 2001 года. Языковой состав населения Украины, <http://2001.ukrcensus.gov.ua/rus/results/general/language/#>

Ukraine – Banking Systems, <https://www.export.gov/article?id=Ukraine-Banking-Systems>

<https://www.standard.rs/2020/12/06/sta-je-danas-ruski-svet/>

Порошенко просит патриарха Варфоломея о создании на Украине автокефальной церкви, ТАСС, 17 апреля 2018, <https://tass.ru/obschestvo/5134219>.

Патриарх Варфоломей вручил Томос Православной церкви Украины, Укринформ, <https://www.ukrinform.ru/rubric-society/2614363-patriarh-varfolomej-vrucil-tomos-pravoslavnoj-cerkvi-ukrainy.html>

Сергей Плохий, Мэри Элизе, Сароте, Украинско мелководье, Россия в глобальной политике, Москва, <https://globalaffairs.ru/articles/ukrainskoe-melkovode/>

<https://www.danas.rs/svet/novi-ukrajinski-parlament-glatko-odobrio-sastav-nove-vlade/> <https://rusvesna.su/news/1585071444>

<https://rusvesna.su/news/1584942381> Донбасс: ранен ребёнок

<https://www.theguardian.com/world/2020/mar/07/volodymyr-zelenskiy-tv-comic-who-became-ukraine-president-trump-putin>

<https://www.theguardian.com/world/2020/mar/06/ukraine-president-volodymyr-zelenskiy-gives-putin-one-year-strike-deal-end-war>

<https://www.blic.rs/vesti/svet/ukrajina-zabranila-nekoliko-filmova-na-crnoj-listi-je-jedan-glumac-sa-srpskim-pasosem/s454yl0>

<https://www.rbc.ua/rus/news/donbasse-boeviki-15-raz-narushili-rezhim-1588430512.html>

<https://fakty.ua/312136-v-ukraine-razblokirovali-vkontakte-i-yandex-cto-proizoshlo>

<https://karachun.com.ua/poshli-sluhi-o-tom-cto-v-ukraine-otkrili-dostup-k-vkontakte-eto-pravda-7636>

<https://www.nytimes.com/2019/11/13/world/europe/ukraine-ihor-kolomoisky-russia.html>

<https://ria.ru/20210305/donbass-1599953373.html?in=t>

<https://www.pravda.com.ua/news/2021/03/2/7285248/>

<https://www.rferl.org/a/ukraine-sanctions-putin-friendly-politician-and-tycoon-medvedchuk/31112119.html>

<https://www.pravda.com.ua/articles/2021/02/25/7284627/>

Печат, 5 март 2021. Ђокић Александар, Ресет украјинске антируске политике, Рат као једина опција, стр. 43–47

<https://www.pravda.com.ua/news/2021/03/2/7285248/>

<https://www.pravda.com.ua/news/2021/03/3/7285332/>

<https://www.pravda.com.ua/news/2021/03/6/7285753/>

<https://www.slovoidilo.ua/2021/03/11/novyna/polityka/rosiya-zibralasya-sudytyasya-ukrayinoyu-cherez-vidsutnist-vody-krymu>

<https://fakti.org/globotpor/vlast-zelenskog-pokusava-da-medvedcuku-napakuje-veleizvaju>

<https://www.rbc.ru/rbcfreenews/6049665a9a79477194e8b308?from=newsfeed>

https://www.dialog.ua/ukraine/213163_1597263785?utm_campaign=%D0%94%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3.UA&utm_medium=facebook&utm_source=socialnetwork&fbclid=IwAR0ZZjv_15g-iewO1oi1-zuhJXhaU3FKK4N7vdHrbv9NOt0GLFrKZLBPVq8

<https://www.espreso.co.rs/svet/planeta/564539/bacena-bomba-na-opozicionu-partiju-haos-u-gradu-zna-se-i-ko-stoji-iza-napada-video>

<https://ria.ru/20210305/donbass-1599953373.html?in=t>

<https://www.pravda.com.ua/rus/news/2021/05/14/7293518/>

<https://standard.rs/2021/05/20/b-mitrinovic-kako-su-ukrajinci-uhapsili-glavnog-opozicionara-je-je-putinov-covek/>

<https://www.rbc.ru/rbcfreenews/60af5f639a7947375e105193>

<https://www.slobodnaevropa.org/a/31267428.html>

<https://balkans.aljazeera.net/news/sports/2021/6/10/uefa-ukrajina-da-ukloni-slogan-slava-nasim-herojima-sa-dresa>

<https://novyny.live/abroad/pustit-gaz-po-severnomu-potoku-2-pokanevozmozhno-putin-sovral-krutikhin-2174.html>

<https://www.novosti.rs/c/planeta/svet/1005514/kako-reagujemo-ako-ukrajina-udje-nato-putin-rekao-sta-crvena-linija-kakve-bit-posledice>

<https://www.rbc.ru/rbcfreenews/6049665a9a79477194e8b308?from=newsfeed>

<https://www.newsweek.com/us-send-150-million-ukraine-russia-eyes-us-ahead-summit-1600004>

<https://standard.rs/2021/06/18/sta-je-receno-izmedju-redova-na-samitu-putina-i-bajdena/>

https://www.rtv.rs/sr_lat/svet/razgovori-bajdena-i-putina-poceli-u-uskom-formatu_1249066.html

<https://regnum.ru/news/3296092.html>

<https://standard.rs/2021/06/20/americki-mediji-sad-bi-mogle-zamrznuti-odluku-o-stupanju-ukrajine-u-nato/>

<https://www.standard.rs/2020/12/06/sta-je-danas-ruski-svet/>

<https://topwar.ru/199795-pri-vzjatii-pod-kontrol-nm-dnr-neskolkih-kvartalov-poselka-peski-podtverzhdajutsja-osobennosti-taktiki-ukrainskogo-polevogo-komandovanija.html>

<https://topwar.ru/199832-raketnymi-udarami-unichtozheny-obekty-koncentracii-sil-protivnika-v-nikolaevskoj-i-harkovskoj-oblastjah.html>;
<https://topwar.ru/199797-arestovich-ukraina-za-sutki-dvoe-mozhet-unichtozhit-vse-rossijskie-celi-ot-harkova-do-hersona.html?yrwinfo=1659527588317274-873425046527901604-sas3-1002-e1c-sas-l7-balancer-8080-BAL-5185>

<https://www.vreme.com/vesti/sankcije-rusiji-igra-izdrzljivosti/>
<https://www.politika.rs/scc/clanak/497046/ODKB-se-po-sle-uspe-sne-mi-sije-po-vla-ci-iz-Ka-zah-sta-na>

https://www.odkb-csto.org/news/news_odkb/postoyanny-совет-odkb-soglasoval-proekt-zayavleniya-soveta-kollektivnoy-bezopasnosti-v-svyazis-30-/#loaded

https://www.odkb-csto.org/news/news_odkb/sostoyalsya-telefonny-razgovor-prezidentov-belarusi-i-rossii/#loaded

<http://www.kremlin.ru/events/president/news/68307>

https://www.odkb-csto.org/news/news_odkb/sostoyalsya-telefonny-razgovor-prezidenta-rossii-vladimira-putina-i-prezidenta-kazahstana-kasym-zh/#loaded

<https://www.danas.rs/svet/putin-nekome-saveznik-drugima-neprijatelj-kakav-je-odnos-kavaskih-i-drzava-srednje-azije-prema-ratu-u-ukrajini/>

<https://www.danas.rs/svet/afp-kazahstan-trazi-nacin-da-se-distancira-od-rata-u-ukrajini-i-akcija-kremlja/>

<https://www.politika.rs/scc/clanak/500773/Tokajev-Los-mir-bolji-od-dobrevsade-Kazahstan-nudi-posredovanje-u-pregovorima-Rusije-i-Ukrajine>

<http://kremlin.ru/events/president/news/68418>

https://www.odkb-csto.org/news/news_odkb/predstaviteli-oboronnykh-vedomstv-gosudarstv-chlenov-odkb-obsudili-voprosy-osnashcheniya-mirotvorche/#loaded

<https://www.novosti.rs/planeta/svet/1142542/drama-samitu-lavrov-vang-napustili-prostoriju-kina-rusija-jednoj-amerika-japan-drugoj-strani>

<https://www.blic.rs/vesti/svet/putinu-si-djinpings-potrebni-nego-ikad-ruski-lider-pre-invazije-dosao-na-noge/k7yy4x9>

<https://standard.rs/2022/10/16/presek-stanja-na-frontu-u-ukrajini/>

<https://topwar.ru/202521-pervye-uklonisty-ot-chastichnoj-mobilizacii-objavlenny-v-rozysk-v-novosibirskoj-oblasti.html?yrwinfo=1664717927389850-11601034031433425423-sas5-9951-fac-sas-17-balancer-8080-BAL-6587>

<https://topwar.ru/202716-stalo-izvestno-v-kakih-granichah-vojdut-v-sostav-rossii-novye-subekty.html>

<https://vojnopolitickaosmatracnica.wordpress.com/2022/09/29/zatisije-pred-buru-rat-u-ukrajini-posle-referenduma-u-cetiri-oblasti-ovo-su-dva-interesantna-scenarija-koja-nas-cekaju/>

<https://vojnopolitickaosmatracnica.wordpress.com/2022/09/27/da-li-se-ruska-vojska-ponovo-vraca-u-belorusiju-sta-govori-vezba-beloruskih-drzavnih-zeleznica-o-prihvatu-vojnih-transporta-otvara-li-se-ponovo-severni-front/>

<https://www.vreme.com/vesti/sankcije-rusiji-igra-izdrzljivosti/>

<https://www.slobodnaevropa.org/a/zitarice-ukrajina-pšenica-rusija-turska-sporazum/31955318.html>

<https://newsrnd.com/life/2022-09-27-gas-leak-from-nord-stream-1-and-2—denmark-raises-the-alert.r1V-KlxGj.html>

<https://www.theguardian.com/politics/2022/oct/01/truss-nord-stream-gas-pipeline-russia-damage-sabotage>

<https://www.reuters.com/business/energy/nord-stream-operator-says-three-offshore-gas-pipelines-damaged-one-day-2022-09-27/>

<https://regnum.ru/news/polit/3695702.html>

<https://standard.rs/2022/09/17/mobilizacija-kao-promena-paradigme-sistema/>

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-10-15/ukraine-latest-canada-wants-arsonist-russia-banned-from-g-20?srnd=europe-politics>
Ukraine Latest: Russia Strikes Energy Targets in Kyiv Region

<https://sr.topwar.ru/203417-ilon-mask-starlink-ostavalas-edinstvennoj-rabotajuschej-sistemoj-svjazi-na-ukrainskom-fronte.html>

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-10-03/musk-sets-off-uproar-in-ukraine-by-tweeting-his-peace-plan>

<https://www.politika.rs/scc/clanak/520990/Da-li-je-Ilon-Mask-zaustavio-ukrajinsku-kontraofanzivu>

<https://sr.topwar.ru/203927-mask-nazval-kasparova-bolvanom-za-ego-kritiku-vozmozhnosti-mirnogo-uregulirovanija-ukrainskogo-konflikta.html>

<https://www.slovoidilo.ua/2022/05/25/novyna/suspilstvo/rf-sproshhenoyu-proceduroyu-rozdavatyme-svoyi-pasporty-zhytelyam-zaporizkoyi-ta-xersonskoyi-oblastej>

<https://www.mk.ru/politics/2022/05/18/aksenov-kherson-i-zaporozhe-budut-vmeste-s-krymom-v-rossii.html>

<https://www.slovoidilo.ua/2022/06/07/novyna/bezpeka/rosijski-haulyaj-tery-xersonshhyny-znovu-namahayutsya-hotuvaty-psevdoreferendum-oblasti-ova>

https://www.theamericanconservative.com/time-to-talk-to-russia/?fbclid=IwAR3llvkWbhX2PuxY8d2f20staYDrYLcwXc2lr2uckUjGEcAFCQVDC_TbaXg

<https://www.kurir.rs/planeta/4039132/uzivo-obracanje-ruskog-predsednika-tema-mir-posle-hegemonije>

<https://topwar.ru/202716-stalo-izvestno-v-kakih-granich-vojdut-v-sostav-rossii-novye-subekty.html>

<https://www.klix.ba/vijesti/svijet/ruska-duma-potvrdila-aneksiju-cetiri-ukrajinske-regije-ceka-se-potvrda-gornjeg-doma/221003095>

<https://balkans.aljazeera.net/news/world/2021/9/24/potvrdjeni-rezultati-izbora-jedinstvena-rusija-osvojila-324-od-450-zastupnickih-mjesta>

<http://www.uporednapolitika.net/wp-content/uploads/2015/09/Rusija-prezentacija-prof.-Teokarevic.pdf>

<https://balkans.aljazeera.net/news/world/2021/9/24/potvrdjeni-rezultati-izbora-jedinstvena-rusija-osvojila-324-od-450-zastupnickih-mjesta>

<http://www.uporednapolitika.net/wp-content/uploads/2015/09/Rusija-prezentacija-prof.-Teokarevic.pdf>

<https://readovka.news/news/116188>

<https://colonelcassad.livejournal.com/7917550.html>

<https://www.wsj.com/articles/french-protests-highlight-pressure-on-european-leaders-from-energy-crisis-11666089277>

<https://time.com/6223365/why-liz-truss-resigned/>

<https://standard.rs/2022/10/21/razbijanje-geopolitickih-zabluda/>

<https://www.nezavisne.com/novosti/kolumne/Znaci-vremena-Radja-se-jedan-drugi-dio-svijeta/721604>

<https://www.aa.com.tr/ba/svijet/putin-rusija-pokrenula-specijalnu-operaciju-u-ukrajini-da-bi-sprije%C4%8Dila-stvaranje-antiruske-enklave/2687242>

<https://www.politico.com/news/2022-elections>

<https://www.vreme.com/vesti/istrazivanje-nspm-preko-82-odsto-gradjana-protiv-uvodjenja-sankcija-rusiji/>

<https://rs.n1info.com/vesti/predstavnici-albanaca-pitanje-presevske-doline-bice-pokrenuto-u-un/>

<https://www.slobodnaevropa.org/a/kosovo-savet-evrope-aplikacija/31845977.html>

<https://www.danas.rs/bbc-news-serbian/rusija-srbija-i-sergej-lavrov-blokada-vazdusnog-prostora-susednih-zemalja-sprecila-dolazak-ruskog-ministra-u-beograd/>

<https://www.politika.rs/sr/clanak/508319/Americki-tecni-gas-u-Srbiji-realnost-ili-obecanje>

<https://serbia.mfa.gov.ua/sr/partnership/537-torgovelyno-jekonomichne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-serbijeju/trgovinsko-ekonomska-saradnja-izmedju-ukrajine-i-srbije>

<https://www.theguardian.com/world/2022/nov/14/kirill-stremousov-rise-fall-and-death-of-russia-installed-kherson-official>

Индекс имена

- Абрамович Роман (Роман Аркадьевич Абрамович), 8.
- Азаров Николај Јанович (Азаров Микола Янович), 23, 26,27, 39, 56
- Бандера Степан (Степан Андрійович Бандера), 77.
- Бајден Џо (Joseph Robinette Biden), 2, 5, 36, 48, 52, 57, 100, 113, 116.
- Бојко Јуриј Анатољевич (Бойко Юрій Анатолійович), 28, 37
- Буквић Рајко, 14.
- Вакарчук Славко (Святослав Іванович Вакарчук), 38.
- Вартоломеј I, 32, 33,
- Гончаров, 38.
- Гриценко Анатолиј (Анатолій Степанович Гриценко), 38.
- Данилов Алексеј (Алексей Мячеславович Данилов), 88.
- Деинекко Сергеј, 49.
- Депардје Жерар (Gérard Xavier Marcel Depardieu), 41.
- Дерипаска Олег, 85.
- Додик Милорад, 111.
- Драги Марио (Mario Draghi), 102.

Ѓинпинг Си (Xí Jìnpíng), 90.

Жапаров Садир (Садир Нургожојевич Жапаров), 70.

Ердоган Тајип Реџеп (Recep Tayyip Erdoğan), 91.

Зеленски Володимир Олександрович (Зеленський Володимир Олександрович), 14, 15, 30, 35, 37, 38, 39, 41, 42, 48, 50, 52, 54, 77, 99, 113, 114, 116.

Јанукович Виктор Федорович (Янукович Віктор Федорович), 22, 23, 26, 27, 37, 39, 42, 56, 67, 98.

Јушченко Виктор Андријович (Ющенко Віктор Андријович), 40, 55, 67.

Каспаров Гари (Гарри Кимович Каспаров), 87.

Киридон Ала (Алла Міколаївна Киридон), 32.

Кличко Владимир Владимирович (Кличко Володимир Володимирович), 28, 37.

Коломојски Игор Валерјевич (Коломойський Ігор Валерійович), 38, 39, 42, 44, 47, 51,

Козак Тарас (Козак Тарас Романович) 45, 47.

Кравчук Леонид Макарович (Кравчук Леонід Макарович), 67.

Кучма Леонид Данилович (Кучма Леонід Данилович), 32, 67.

Лавров Сергеј (Сергей Викторович Лавров), 111.

Левочкин Сергеј (Сергей Владимирович Лёвочкин), 46.

Литвин Владимир Михајлович (Литвин Володимир Михайлович), 43

Лукашенко Алексндар, 2, 5, 69, 70.

Љашко Олег Валерјевич (Ляшко Олег Валерійович), 37, 40.

Манафорт Пол (Paul John Manafort), 36.

Марченко Оксана (Оксана Михайлівна Марченко), 45, 46.

Матвиенко Валентина (Валентина Ивановна Матвиенко), 85.

Макрон Емануел (Emmanuel Jean-Michel Frédéric Macron), 40.

Медведчук Віктор Володимирович (Медведчук Віктор Володимирович), 16, 28, 30, 37, 38, 44, 45, 49, 114.

Меланшон Жан (Jean-Luc Mélenchon), 102.

Мелони Ђорђа (Giorgia Meloni), 102.

Меркел Ангела Доротеа (Merkel Angela Dorothea), 40.

Мороз Александар Александрович (Мороз Олександр Олександрович), 43.

Николић Горан, 14.

Орбан Виктор (Orbán Viktor), 104

Панина Јелена, 85.

Пашинјан Никол (Пашинян Никол), 70.

Пелоси Ненси (Nancy Patricia D'Alesandro Pelosi), 71.

Пилсудски Јузеф (Piłsudski Józef Klemens), 62

Порошенко Пјотр Алексејевич (Порошенко Петро Олексійович), 14, 15, 16, 26, 28, 29, 35, 36, 37, 38, 42, 44, 77, 113.

Путин Владимир Владимирович (Путин Владимир Владимирович), 39, 40, 50, 52, 57, 66, 69, 70, 83, 107.

Рахман Емомали (Вахман Эмомали), 70.

Сигал Стивен (Steven Frederic Seagal), 41.

Стрелков Игор (Игорь Иванович Стрелков /Гиркин Игорь Всеволодович), 95,96.

Суровикин Сергеј (Сергѣй Владѣмирович Суровѣкин), 86.

Тимошенко Јулија Володимиривна (Тимошенко Юлія Володимирівна), 22, 28, 29, 36, 38, 43, 44.

Тјагнибок Олег Ярославович (Тягнибок Олег Ярославович), 37, 43.

Токајев Касим (Касим Жомарт Токајев), 69, 70, 115.

Трамп Доналд (Donald John Trump), 30, 35, 36, 48, 52, 90, 100, 104, 108, 119.

Трас Лиз (Mary Elizabeth Truss), 102.

Фирташ Димитри (Дмѣтриј Васѣльевич Фѣрташ), 46

Хантингтон Семјуел Филипс (Huntington Samuel Phillips), 23.

Џонсон Борис (Alexander Boris de Pfeffel Johnson), 102.

Шариј Анатолиј (Анатóлий Анатóльевич Шарѣй) 16, 44, 55, 58, 114.

Шмит Кристијан (Hans Christian Friedrich Schmidt), 111.

Прилози

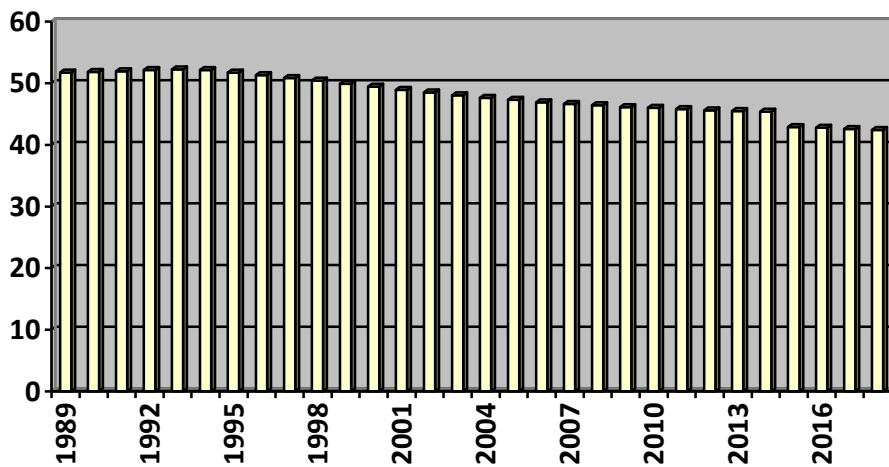
Слика 1. Україна на карті Європе

Извор: Олег Михайлович Топузов, Валлетта, Олександр Федорович Надтока, Лілія Антонівна Покась. Географія. Україна у світі: природа, населення, Київ: УОВЦ «Оріон», 2016, стр. 96.

Слика 2. Кретање броја становника Украјине 1989–2014.

Извор: Исторична динамика чисельности населения административных единиц Украины, <http://pop-stat.mashke.org/ukraine-division.htm>

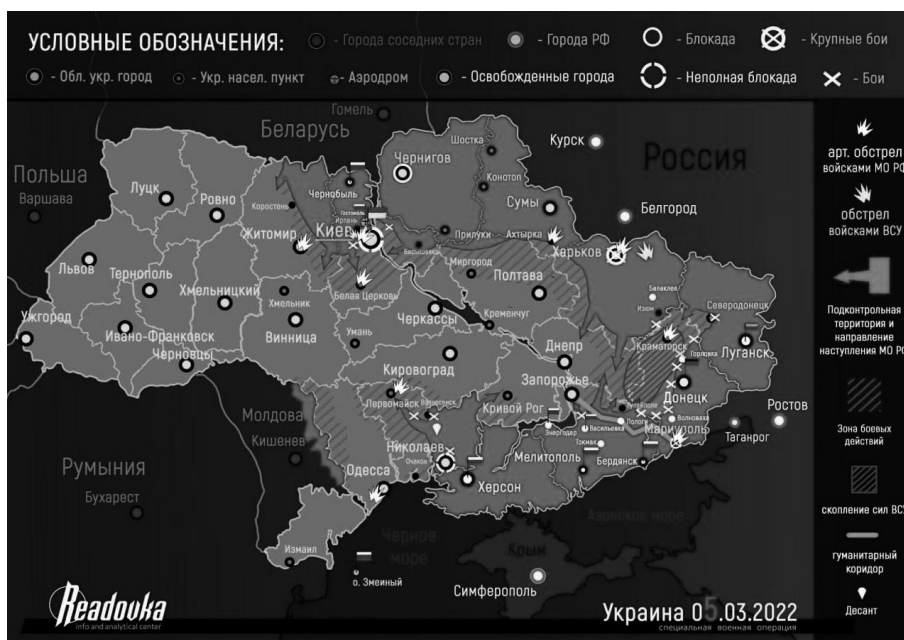
Слика 3. Украјина, Крим и отцепљене републике на Југоистоку Украјине, 2019

Извор: Stratfor, 2019.

https://www.google.com/search?sxsrf=ACYBGNRqgfs7HhgRU7EIHp9DmSIKqM-feA:1569624726515&q=crimea&tbm=isch&source=univ&hl=en&sxsrf=ACYBGNRqgfs7HhgRU7EIHp9DmSIKqM-feA:1569624726515&sa=X&ved=2ahUKewitr4Tii_LkAhVkkosKHYkuACEQsAR6BAgDEAE&biw=1920&bih=944#imgrc=TH3brhcfUz7S8M:

Слика 4. Ситуација у украјинском сукобу 5. март 2022.

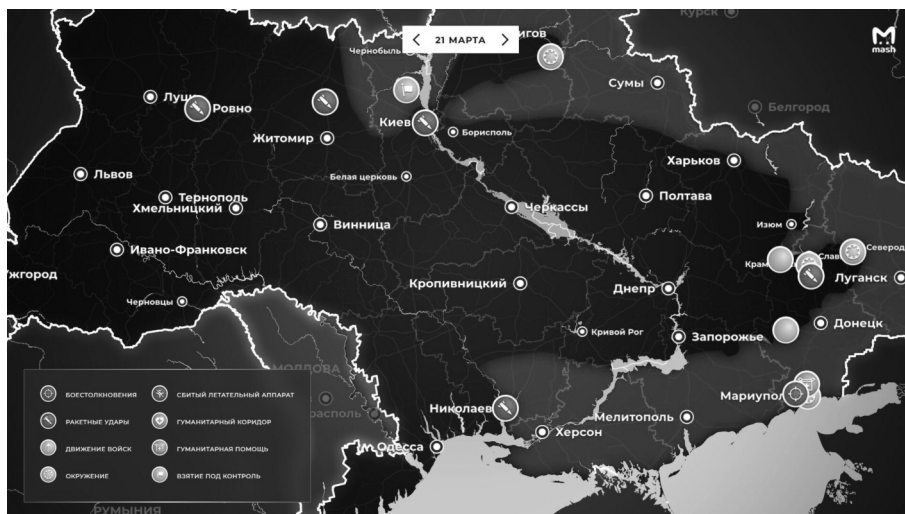
Извор: https://yandex.ru/images/search?pos=17&text=%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%8B%20%D0%B2%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B5%202022.&img_url=http%3A%2F%2Fpravda-tv.ru%2Fwp-content%2Fuploads%2F2022%2F03%2Ffcca6926062f580371c71231a2a22689c.jpg&source=serp&rpt=simage&lr=10522

Слика 5. Ситуација бојевих дејстава 17. марта 2022.

Извор: https://yandex.ru/images/search?pos=17&text=%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%8B%20%D0%B2%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B5%202022.&img_url=http%3A%2F%2Fpravda-tv.ru%2Fwp-content%2Fuploads%2F2022%2F03%2Fcca6926062f580371c71231a2a22689c.jpg&source=serp&rpt=simage&lr=10522

Слика 6. Ситуација бојевих дејстава 31 март 2022.

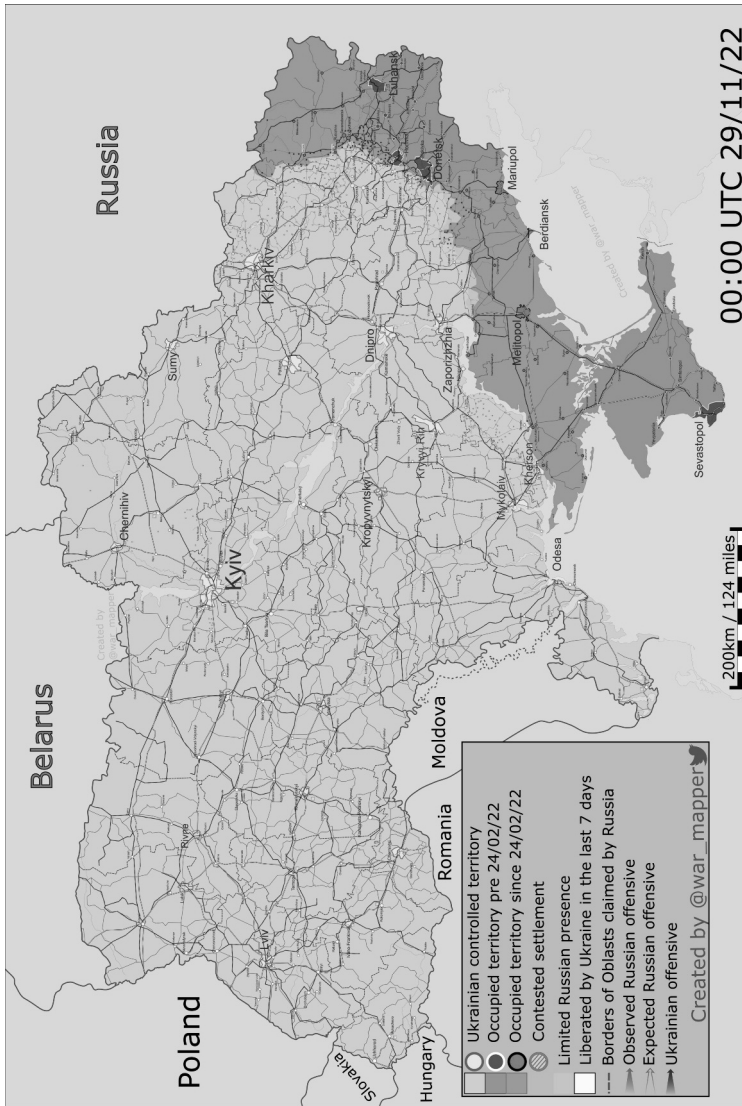
Извор: https://yandex.ru/images/search?pos=17&text=%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%8B%20%D0%B2%D0%BE%D0%B9%BD%D0%B0%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B8%BD%D0%B5%202022.&img_url=http%3A%2F%2Fpravda-tv.ru%2Fwp-content%2Fuploads%2F2022%2F03%2Fcca6926062f580371c71231a2a22689c.jpg&source=serp&rpt=simage&lr=10522

Слика 7. Ситуација напретка украјинских снага у Харковској области

Извор: https://yandex.ru/images/search?pos=17&text=%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%8B%20%D0%B2%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B5%202022.&img_url=http%3A%2F%2Fpravda-tv.ru%2Fwp-content%2Fuploads%2F2022%2F03%2Ffcca6926062f580371c71231a2a22689c.jpg&source=serp&rpt=simage&lr=10522

Слика 8. Ситуација бојевих дејстава 29. новембар 2022.

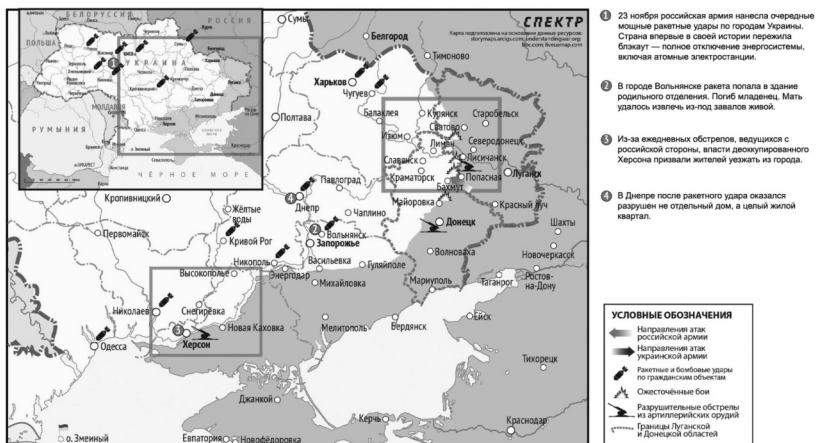

Извор: https://yandex.ru/images/search?pos=37&text=%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%88%D0%82%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B5%2022.&img_url=http%3A%2F%2Fdefenceforumindia.com%2Fattachments%2F20220404_125454-jpg.149058&source=serp&rpt=simage&lr=10522

Слика 9. Ситуација на фронту 27. новембра 2022.

РОССИЙСКОЕ ВТОРЖЕНИЕ В УКРАИНУ

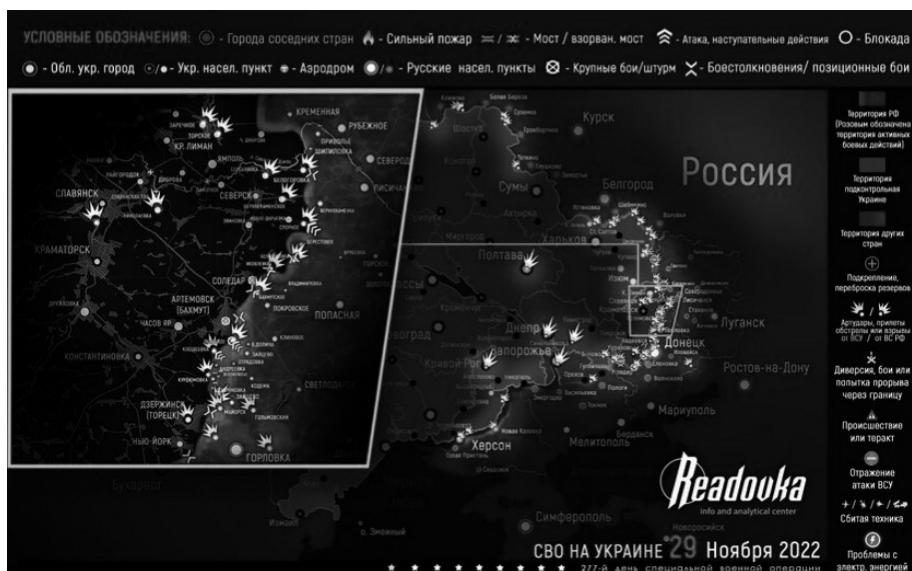
Положение на фронте на 27 ноября 2022 года (главные события за период с 20 ноября)

Извор: https://yandex.ru/images/search?pos=17&text=%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%8B%20%D0%B2%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B5%202022.&img_url=http%3A%2F%2Fpravda-tv.ru%2Fwp-content%2Fuploads%2F2022%2F03%2Ffcca6926062f580371c71231a2a22689c.jpg&source=serp&rpt=simage&lr=10522

Слика 10. Ситуација на фронту 29. новембра 2022.

Извор: https://yandex.ru/images/search?pos=9&text=%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%8B%20%D0%B2%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B5%202022.&img_url=http%3A%2F%2Fnewsposrussia.ru%2Fwp-content%2Fuploads%2F2022%2F12%2F1670200020_Perezhit-zimu-Ukraina-5-dekabrya-2022-goda-poslednie-novosti-segodnya-karta-boevyh-deiystviy-i-obzov_2.jpg&source=serp&rpt=simage&lr=10522

Научна биографија др Драгана Петровића

Др Драган Петровић је дипломирао на четири факултета у оквиру државног Универзитета у Београду, на којима је претходно паралелно студирао и то: на Економији (1999), на Социологији (2000), на Историји (2000) и на Политичким наукама (2022). Завршио је Постдипломске студије на Географском факултету у Београду, на одсеку Економска географија и одбранио магистарску тезу „Развој и размештај индустрије Београда у XIX и XX веку” 2003. године. Завршио је Постдипломске студије на Факултету политичких наука у Београду, одсек Међународни односи и одбранио је магистарску тезу „Француско-југословенски односи у време Алжирског рата 1952-1964.” 2008. године. Докторирао је на Природно математичком факултету у Новом Саду, област Политичка географија 2007. године са темом дисертације „Русија на почетку XXI века – геополитичка анализа”; потом на Филозофском факултету у Новом Саду, на Историји, област Историја Југославије 2015, са темом дисертације „Југословенска политичка јавност и СССР 1922-1941” и најзад завршио је докторске студије и одбранио докторску дисертацију на Факултету политичких наука у Београду, област Међународне и европске студије са темом дисертације „Политика Француске Републике у југословенској кризи 1990-2001”. Стално је запослен у Институту за међународну политику и привреду у Београду, као научни саветник, где се поред целине међународних односа бави посебно Русијом и постсовјетским простором као примарном облашћу, а потом и Француском. Пре тога више година радио у Институту за политичке студије где се бавио политичким системом (домаћим и међународним), међународним политичким односима и политичком, економском и културном историјом.

Био је коаутор више од тридесет међународних научних зборника, потом око двадесет радова у националним зборницима, а објавио је и око шездесет научних и стручних радова у домаћим научним часописима. Аутор је и једанаест лексикографских енциклопедијских одредница. До сада је објавио тридесет осам књига у Србији, од чега тридесет и седам

научних монографија и једну збирку стручних чланака (двадесет и три као самосталан аутор и петнаест као коаутор са по још једним или два аутора). То су: „Демократска модернизација у Србији”, (2005) коаутор, издавач Институт за политичке студије; „Савремени председнички системи”, (2005) коаутор, издавач ИПС; „Заједничка држава Србије и Црне Горе”, (2006), коаутор, издавач ИПС; „Културна политика француско-југословенских односа 1949-1959.”, (2006), издавач ИПС; „Историја индустрије Београда: развој и размештај индустрије Београда у XIX и XX веку”, у две књиге (први том до 1941. и други до 2006.) у издању Српског географског друштва (2006); „Нови Устав и савремена Србија”, (2007), издавач ИПС; „Демографска обележја савремене Русије” (2007), издавач Српско географско друштво; „Промене политичког система Србије”, (2007), коаутор, издавач Хектор принт; „Русија на почетку XXI века” (2007), издавачи Прометеј из Новог Сада и Институт за политичке студије из Београда; „Српске политичке странке”, (2007) издавач ИПС; „Савремени свет 2006-2008.”, збирка стручних радова из међународних односа, издавач Нова српска политичка мисао, Београд (2008); „Српски народ и велике силе – културно-историјски процеси”, коаутор, чији је издавач Прометеј из Новог Сада у суиздаваштву са Институтом за политичке студије из Београда (2008); „Геополитика постсовјетског простора” у издању Прометеја из Новог Сада и Института за међународну политику и привреду из Београда (2008); „Француско-југословенски односи у време Алжирског рата 1952-1964”, у издаваштву Института за међународну политику и привреду (2009); „Геополитика савремене Украјине”, коаутор, у издаваштву Института за међународну политику и привреду (2009); „Геополитика Закавказја” коаутор, издавач Институт за међународну политику и привреду ИМПП, (2010); „Председнички избори у Украјини 2010”, издавач ИМПП (2010); „Српске политичке странке”, друго допуњено и проширено издање, издавач Култура полиса (2010); „Дунавска стратегија од визије до остварења”, коаутор, издавач ИМПП (2010); „Русија и Европа”, издавач ИМПП (2010); „Интеграциони процеси на постсовјетском простору”, издавачи Пешић и синови и Култура полиса (2010); „Ка мултиполарном светском поретку”, издавачи Пешић и синови и Центар за развој међународне сарадње, (2010); „Француско-српски односи 1800-2010” у издаваштву ИМПП.(2011), „Француска на раскршћу”, издавачи ИМПП и Центар за развој међународне сарадње, (2011); „Стубови спољне политике Србије, ЕУ, САД, Русија, Кина”, коаутор, ИМПП, (2012); „Равнотежа

нуклеарне моћи САД и Русије (СССР)“, коаутор, Пешић и синови и Центар за развој међународне сарадње, (2012). „Геополитика Средоземља“, ИМПП, (2012); „Геополитика Француске“, ИМПП (2013); „Глобална монетарна криза и нови геополитички и финансијски односи у свету“ коаутор, ИМПП, (2014), „Геополитика Балкана“, ИМПП, (2014). „Енергетска политика Русије“, ИМПП, (2015); „Краљевина Југославија и СССР 1935-1941“, ИМПП, (2017). „Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца и Совјетска Русија 1918-1929“, ИМПП, (2018); „Краљевина Југославија и СССР 1929-1935“, ИМПП, (2019); „Украјинска криза 2013-2019.“, коаутор, ИМПП (2019); „Европа и мигрантско питање 2014-2020“, коаутор ИМПП 2020; „Србија у савременим геоекономским процесима“, коаутор ИМПП 2022; „Украјинска криза и украјинско-руски сукоб 2013-2022“ је Петровићева тридесет и осма књига-научна монографија објављена у Србији.

С Рајком Буквићем је аутор књиге научне монографије “Europe and the Migrant Issue 2014-2021“, *Eliva press*, Chişinău, 2022, а с професором Кицошевим аутор је књиге научне монографије “Romanian population in Vojvodina, within the Serb-Romanian relations“, у издању *Scholars-press* из Сарбрикена у Немачкој 2015. Аутор је поглавља «Россия и Балканы – историческое наследие и современные отношения», у научној монографији *Выстраивая добрососедство, Россия на пространствах Европы*, у издању Руске академије наука, Москва, 2013, као и поглавља (заједно са професором Рајком Буквићем) “European migrant crisis (2014-2018) and Serbia“ Chapter 7, у оквиру књиге editor Igor Janev, *Serbia: Current Political, Economic and Social Issues and Challenges*, у издању америчке академије наука (Академије наука САД) Nova Science Publishers, New York, March 2019.

Објавио је стручно-научну анализу односа на Балкану “La Serbia e i suoi rapporti nella regione il quadro storico e le relazioni con l’Italia“, у тематском броју *Italia e Serbia, Passato, presente e futuro di un’amicizia*, римског међународно-стручног часописа *Геополитика* за новембар 2013, као и већи број научних радова у руским и румунским научним часописима и међународним зборницима.

Ангажован је на изради велике енциклопедије српског народа пројекта САНУ, део Привредна историја, где је члан редакције и аутор већег броја одредница. Подпредседник је Друштва за привредну историју Србије. Члан је редакције научног часописа у Русији *Вестник*, Економског

факултета у Нижњем Новгороду, државног Универзитета НГИЭУ, а сада је, или је раније био члан редакција (и научног савета) научних часописа „Међународни проблеми“, „Култура полиса“, „Међународна политика“ и RIA (излази на енглеском). Био је ангажован на два међународна научна пројекта (са Руском академијом наука и са Словачком при ЕУ).

Говори француски језик, а користи се енглеским и руским.

Петровић је гостујући професор на државном Универзитету у Нижњем Новгороду, (Русија), на Инжењерско-економском универзитету (Нижегородский инженерно-экономический университет НГИЭУ), а држао је предавања по позиву и на московском МНЭПУ Универзитету. Држао је стручно-научна предавања и учествовао у међународним стручно-научним скуповима у више европских земаља и био ангажован у настави на основним, специјалистичким и мастер студијама на више факултета у Београду. Пуноправни члан је Развојне академије наука (РАС).

CIP- Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

327(477)"2019/2022"
327.5(477)"2019/2022"
323(477)"2019/2022"

ПЕТРОВИЋ, Драган, 1964-

Украјинска криза и украјинско-руски конфликт 2019-2022. / Драган Петровић.- Београд : Институт за међународну политику и привреду, 2022 (Београд : Бирограф комп).- 163 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 150.- Научна биографија др Драгана Петровића: стр. 161-[164].
- Напомене и библиографске рефернце уз текст.- Библиографија: стр. 137-145.- Summary ; Резюме.- Регистар.

ISBN 978-86-7067-310-6

а) Међународни односи-- Украјина-- 2019-2022
б) Украјинска криза
в) Украјина-- Политичке прилике-- 2019-2022

COBISS.SR-ID 82937609

ISBN 978-86-7067-310-6

